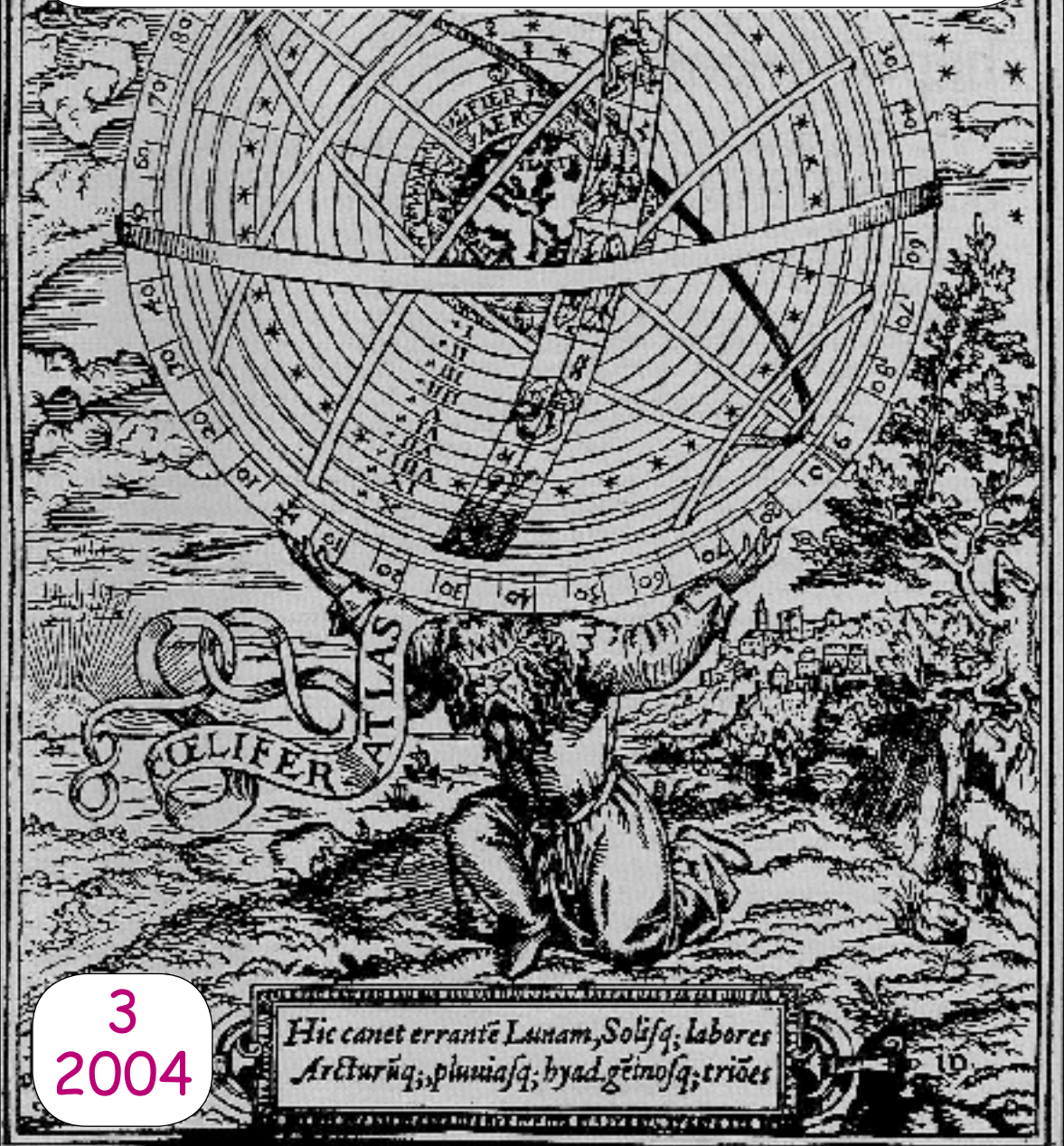

KAIKKI MITÄ OLET AINA
HALUNNUT TIETÄÄ KABBALASTA

3
2004

? SKEPTIKKO

Kuluttajavalituslautakunnan häpeällinen päätös

Juuri ennen käsissäsi olevan lehden kirjapainoon lähtemistä pyysin Skepsiksen keskus-
telupalstalla ehdotuksia lehden pääkirjoituksen aiheeksi. Ehdotuksia tuli kiitettävästi, useimmat jopa asiallisia. Voittajaksi päätyi henkilökohtaiseen sähköpostiini omalla nimellä lähetetty ehdotus kirjoittaa ”kuluttajavalituslautakunnan häpeällisestä päätöksestä olla rankaisematta puhelinennustajaa, joka oli antanut kahtena peräkkäisenä päivinä kaksi täysin erilaista ennustusta samalle soittajalle”.

Kuluttajavalituslautakunta julkaisi 5. lokakuuta tiedotteen otsikolla ”Kuluttaja ei voi odottaa mahdollisuuksia”. Tiedotteessa todettiin yleisesti, että palvelussa on virhe, jos se ei vastaa kuluttajien perusteltuja odotuksia.

”Virheellisyyttä arvioidaan sen perusteella, mitä kuluttajilla on yleensä aihetta olettaa palvelun sisällöltä. Kuluttajavalituslautakunnan täysistunto otti kantaa ennustuspalvelun markkinointia sekä palvelun sisältöä koskevaan valitukseen. Lautakunnan täysistunto totesi, ettei kuluttaja voinut vedota väärin tietoihin markkinoinnissa, kun hänen itsensäkin olisi pitänyt ymmärtää tiedot virheellisiksi.”

Valituksen tehnyt kuluttaja oli tiedotteen mukaan saanut ennustuksia tarjoavasta palvelunumerosta perättäisinä päivinä kaksi täysin erisältöistä ennustusta. Kuluttaja vaati palvelun tarjoajaa palauttamaan puheluista perityn hinnan, koska ristiriitaisista ennustuksista ei ollut hänelle mielestään mitään hyötyä.

Ennustuspalvelu kiinnitti valitukseen antamassaan vastauksessa huomiota siihen, että kyse oli ajanviettepalvelunumerosta, ja kiisti kuluttajan vaatimuksen. Kuluttajavalituslautakunta oli yllättäen samaa mieltä.

Lautakunnan päätös on käsittämätön. Se toteisi, että palvelun virhettä arvioitaessa ei yksittäisen kuluttajan henkilökohtaisilla odotuksilla ole ratkaisevaa merkitystä, vaan arviointi perustuu yleisempään mittapuuhun.

”Puhelimitse tarjottavien ennustuspalveluiden sisällöltä kuluttaja ei voi edellyttää luotettavuutta. Kuluttajan tulee ymmärtää, että kyse on viihdepalvelusta riippumatta siitä, mitä palveluksen markkinoinnissa on luvattu. Kuluttaja ei voi lautakunnan mukaan vedota palvelun virheenä sellaiseen väärään tietoon palvelun sisällöstä, joka kuluttajan itsensäkin tulee ymmärtää paikkaansa pitämättömäksi. Lautakunta ei pitänyt kuluttajan saamia erisältöisiä ennustuksia tämän vuoksi palvelun virheenä.” (TI 03/39/3091)

Kuten pääkirjoituksen aiheen ehdottaja totesi, päätöksen perustelut ovat kestävämpiä. Huuhaa-markkinoiden valtava veto voima samoin kuin erinäiset ihmisten uskomusten tutkimukset näyttävät, että suuri osa kansaa ei todellakaan pysty erottamaan faktaa fiktiosta. Lautakunnan lähtöoletus kuluttajien omasta harkintakyvystä on siis täysin erheellinen.

Jos kaikki vastuu on kuluttajalla, mihin koko kuluttajavalituslautakuntaa edes tarvitaan? Pitäähän jokaisen itsekin ymmärtää, että halvempi kännykkä ei kestä päivääkään takuuaajan yli...

Hampaatonta on ollut myös muiden viranomaisten toiminta. Tämän lehden sivulla 45 Pertti Laine kertoo tiedottaneensa erilaisista huuhaa-laitteista sekä niiden myyjistä usealle viranomaistaholle kuten Kuluttajavirastolle, Lääkelaitokselle ja Elintarvikevirastolle. Viranomaisten toiminta on Laineen mukaan ollut valitettavasti täysin hampaatonta: ”On tyydytty lähettämään myyjille ja maahantuojille ohjeita ’terveysväitteiden käytöstä markkinoinnissa’, eikä muihin toimenpiteisiin ole ryhdytty.”

Terästäytykää, viranomaiset! Muuten saattaa koittaa päivä, jolloin minä perustan oman ennustuspalvelun. Soittajille ennustan, että lähitulevaisuudessa minusta tulee rikas ja heistä hieman köyhempiä. Valituksia on turha tehdä, koska satun jopa olemaan täysin oikeassa.

Risto K. Järvinen

SKEPTIKKO

3/2004

Numero 62

Julkaisija

Skepsis Ry
PL 483
00101 Helsinki
www.skepsis.fi

Päätoimittaja

Risto K. Järvinen

Toimitus

Närhitie 11
01450 Vantaa

e-mail: editor@skepsis.fi

Taitto

Risto K. Järvinen

Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä edusta toimituksen, Skepsiksen tai ECSO:n virallista kantaa. (ECSO=European Council of Skeptical Organisations. Skepsis ry on ECSO:n jäsen.)

Painopaikka

Meripaino

ISSN 0786-2571

”Mistä sen Kabbala-nimisen kirjan voi ostaa?” Juutalaisen mystiikan ja länsimaisen uushenkisyyden tarkastelua.....	4
Tapio Brusiin	
Bara Normal... aprikoi aavemaisia.....	25
Skeptikot muistelivat Nils Mustelinia.....	26
Risto K. Järvinen	
Puheenjohtajan palsta.....	29
Matias Aunola	
Infrapunasuonomaan!.....	30
Risto K. Järvinen	
Ravintoutuisia	31
Lupauksia ja uhkailua... Maria Duvalin moraalittomat kirjeet, osa V ..	32
Risto K. Järvinen	
Jemina Staalon ihmeellinen elämä.....	44
Kell’ onni on	46
Richard Wiseman	

Kansi: Tässä lehdessä julkaisemme poikkeuksellisen laajan artikkelin Kabbalasta, tuosta vanhasta, mutta nykyjulkistuksenkin, kuten Madonnan, harrastamasta ilmiöstä. Kyseessä on tiettävästi ensimmäinen suomenkielinen teksti, joka käsittelee aihetta näin laajasti ja kaikilta sen sektoreilta. Kabbalaan liittyvässä kansikuvassa Atlas pitää harteillaan koko maakeskistä kosmosta. Sen keskuksessa on maapallo, jota seuraavat astrologisin symbolein esitetyt planeettasfäärit. Saturnuksen sfääriä seuraa kiintotähtien alue sekä jumalallinen maailma (aristoteelinen ensimmäinen liikuttaja eli primum mobile). Koko järjestelmän kattaa astrologinen eläinrata.

”Mistä sen Kabbala-nimisen kirjan voi ostaa?”

Juutalaisen mystiikan ja länsimaisen uushenkisyyden tarkastelua

Kun minua pyydettiin kirjoittamaan kabbalasta, mieleeni juolahti otsikon kysymys, jonka erään kirjakaupan myyjä kertoi kuulevansa toisinaan. Kabbala ei kuitenkaan ole tietty kirja, vaan juutalaisen mystiikan haara, jonka teemat toistuvat monesti länsimaisessa okkultismissa ja uushenkisyydessä. Viime aikoina liikkeen suosioon ovat vaikuttaneet kabbalaa harjoittavat julkkikset kuten Madonna. Tämä artikkeli käy läpi sekä kabbalan historiaa että sen kantavia ideoita. Vaikka kabbalan monet nykymuodot ovat kehittyneet teollistuneissa länsimaissa vasta viimeisten vuosikymmenien aikana, jotkut liikkeen iäkkäimmistä uskomuksista voidaan ajoittaa ajanlaskun alkupuolen Palestiinaan.

Alkujuuret

Kabbala perustuu suurelta osin kahteen lähteeseen, jotka ovat Toora (Mooseksen lait) sekä muut ajan saatossa kerätyt opetukset. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluva varhaismateriaali koostuu ennen kaikkea valtaistuin- eli merkava-mystikkojen teksteistä, jotka on laadittu 200-700 -luvulla jKr. Jälkeensä jättämänsä materiaalin perusteella moni merkava-mystikko pyrki (joko kirjaimellisesti tai vertauskuvallisesti) nousemaan taivaaseen ja kohtaamaan sen taivaallisessa palatsissa valtaistuinvaunullaan istuvan Jumalan.

Nousemista - tai tarkasti ottaen ”alamenemistä” - edelsivät askeettiset harjoitukset ja hymnien hokeminen, eikä tie herran luo ollut helppo. Palatsin eri saleja vartioivat enkeliruhtinaat, jotka saattoi ohittaa vain oikeat sinetit ja salasanat antamalla:

Kun tulet ensimmäisen palatsin portin eteen, ota molempiin käsiisi kaksi sinettiä, joista toinen kuuluu Totrosi’ille, Herralle, ja toinen Surjalle, Kasvojen ruhtinaalle. Se joka kuuluu Totrosi’ille, Herralle, näytä niille, jotka seisovat oikealla, ja se joka kuuluu Surjalle näytä niille, jotka seisovat vasemmalla. Silloin heti sinuun tarttuvat Bahabiel, ruhtinas joka on ensimmäisen palatsin portin päällikkö ja ensimmäisen palatsin valvoja ja joka seisoo porttiholvin oikealla puolella, ja Tofhiel, ruhtinas joka seisoo hänen kanssaan porttiholvin vasemmalla puolella, ja he luovuttavat sinut eteenpäin ja varoittavat sinusta Tagrielia, ruhtinasta, joka on toisen palatsin portin päällikkö ja seisoo porttiholvin oikealla puolella, ja Matpielia, ruhtinasta, joka seisoo hänen kanssaan porttiholvin vasemmalla puolella. Näytä heille kaksi sinettiä, toinen joka kuuluu Adariharonille, Herralle, ja toinen joka kuuluu Ohazajjalle, Kasvojen ruhtinaalle (ks. Martola 1998, 133).

Taivaan eri portit muistuttivat toisiaan, jonka takia tekstit usein toistavat edeltävää kaavaa. Edeltävät opetukset muistuttavat etäisesti sekä šamaanien matkoja ”aliseen” että muinaisegyptiläistä kirjallisuutta, jossa vainaja käy alamaailman lävitse. Lisäksi merkava-tekstit liittynevät samalta aikakaudelta säilyneisiin gnostilaisiin, maagisiin ja hermeettisiin kirjoituksiin, joissa myös nouseaan taivaan eri tasojen läpi (Scholem 1960; Gruenwald 1980). Kaikkia aikakausia juutalaismystikot eivät kuitenkaan pyrkineet taivaallisiin palatseihin; jotkut heistä keskittyivät kutsumaan paikalle- käytännössä manaamaan - enkeliruhtinaita paljastaakseen Tooran saloja ja saadakseen rabbiinista viisautta (Schäfer 1992; Swartz 1996).

Myöhempään kabbalaliikkeeseen vaikutti myös vuosien 300-600 jKr. aikana laadittu Sefer jetsira, Luomisen kirja. Nimensä mukaisesti teos

käsittelee luomismystiikkaa; Sefer jetsiran kieli ei ole erityisen selkeää, minkä lisäksi sen kirjoittajan maailmankuva voi auetakseen vaatia nykyihmiseltä hieman ponnistelua.

Teoksen mukaan luomistyö oli tulosta Jumalan puheesta - hän loi maailman heprean kielen ja Tooran avulla. Ajatuksen ymmärtääkseen lienee helpoin miettiä Genesisksen alkua, missä Jumala sanoo eri asioita, minkä jälkeen ne tapahtuvat: valo tulee, vedet kokoontuvat yhteen paikkaan, maan kamara tulee näkyviin ja niin edelleen. Ensin on hepreankieliset, Tooraan talletetut Jumalan sanat; näitä seuraavat aineelliset muutokset. Samoin kosmoksen syntyä ja rakennetta pohtivassa juutalaisessa mystiikassa keskeisessä osassa ovat sanat, kieli ja Toora - eräänlaiset sanapelit ja magia.

Sefer jetsiran mukaan Jumala loi kosmoksen järjestelemällä heprean kirjaimia tiettyjen sääntöjen perusteella kahden kirjaimen joukoiksi - ikään kuin nämä kirjainpermutaatiot olisivat taivaallisia valmistusohjeita, joiden perusteella aineellinen maailma on kasattu. Kirjan mukaan jokainen olemassaoleva asia sisältää nämä kielelliset peruselementit, ja on olemassa niiden kautta. Lisäksi kukin näistä kirjainyhdistelmistä perustuu pohjimmiltaan Jumalan pyhään nimeen (JHWH).

Hepreassa kirjaimilla on myös lukuarvot: aakoston ensimmäinen kirjain alef = 1, seuraava kirjain bet = 2 ja niin edelleen. Tämän vuoksi erilaisille kirjainyhdistelmille voi laskea lukuarvoja (esimerkiksi alef + bet = 3). Vaikka Sefer jetsiran metafysisen spekulatiivisen yksityiskohdat jäisivätkin kaukaisiksi, teoksen perusidea on helppo ymmärtää: kirjainten permutaatiot voivat käsitellä eräänlaisiksi ideaaliluvuiksi. Tällöin kirjoittaja olisi kirjainmystiikallaan koettanut uuspythagoralaisten tapaan esittää jonkinlaisia

maailmankaikkeuden peruseräilyä - eräänlaisia luomisen vaiheita, joiden kautta Jumalan sana muuttuu käsinkosketeltavaksi aineeksi (ks. Scholem 1978, 23-28).

Keskiajan ”varsinainen” kabbala

Vaikka merkava-mystikoiden visioilla ja Sefer jetsiran kirjainmystiikalla olikin vaikutusta kabbalaan, ne ovat vain liikkeen kaukaisia edeltäjiä. Pitkistä juuristaan huolimatta ”kabbala” sai alkunsa vasta keskiaikaisessa Etelä-Ranskassa; tätä aikaisemmin juutalaismystikot eivät viittaneet oppeihinsa ”kabbalana” tai kutsuneet itseään ”kabbalisteiksi” (Scholem 1978, 1-6; kyseinen heprean sana merkitsee ”vastaanottamista”, ”perintätietoa”, ”traditiota”).

Eräs kyseisenä ajankohtana tuotettu varhainen, mutta merkittävä luomis- ja kirjainmystiikka käsittelevä teksti on Sefer ha-bahir, Kirkkauden kirja (1170-luku). Teos on fragmentaarinen, mikä osoittaa sen olevan aiemmilta vuosisadoilta periytyvien tekstien kokoelma, jota on muokattu Ranskassa. Vaikka Bahirin kieli on juutalaisen perinteen mukaisesti raamatullista, voi tästä sekavasta teoksesta löytää hyvinkin ”harhaoppisia” aineksia. Näitä ovat esimerkiksi gnostilaiset ideat jumalallisesta viisaudesta (Sofia) morsiona, merkava-teemat Jumalaa kohti käymisestä sekä viittaukset jälleensyntymisoppiin. Bahir sivuaa myös myyttiä kosmisesta puusta, jonka Jumala istutti maailman iloksi. Kirjan mukaan kaikki olennot tarvitsevat tätä puuta, josta myös sielut saavat alkunsa. Tämä idea toistaa iäkkäämpiä myyttejä, joiden mukaan Genesisksessä mainittu ”elämän puu” yhdistää taivasta ja maata toisiinsa (ks. Scholem 1990).

Palaan kosmiseen puuhun tuonnempana; mainittakoon kuitenkin jo tässä, että elämän puulla on katsottu olevan tiettyjä nimettyjä oksia, sefiroita, jotka ovat eräänlaisia Jumalan attribuutteja. Niiden on katsottu kuvaavan Jumalan eri piirteitä, kuten syntiset tuomitsevaa Jumalaa, ihmisiä ehdotta rakastavaa Jumalaa, myötätuntoista Jumalaa ja niin edelleen.

Nimeltä tunnetuista eteläranskalaisista kabbalisteista keskeisimpänä pidetään Isak Sokeaa (1160-1236). Hän kehitti varhaisia sefiroita käytäviä meditaatiotekniikoita. Lisäksi rabbi tunnetaan myös ajatuksesta, jonka mukaan Jumala on en sof (ääretön olento), entiteetti ilman rajoja. Vaikka ihmisen on rajallisuutensa vuoksi mahdoton tajuta mitään ääretöntä, hän voi mystisen

mietiskelyn kautta ymmärtää jotakin Jumalan olemuksesta.

Ranskalaiskabbalisteilta löytyy myös keskeinen emanaatioteoria maailmankaikkeuden luonteesta. Perinteisessä juutalais-kristillisessä kosmologiassa Jumala luo ensin maailmankaikkeuden, minkä jälkeen kosmoksen olemassaolo ei suoranaisesti riipu mistään ulkoisesta lähteestä. Erityisesti antiikin uusplatonistien kehittelemässä emanaatio-opissa kaiken olemassaolevan nähdään sen sijaan jatkuvasti ”virtaavan” alkuoliosta - absoluutista, alkusyystä, Yhdestä tai Jumalasta - ikään kuin valo virtaa auringosta. Tämän näkemyksen mukaan myös aineen maailma on jumaluuden virtaamisen tulos, minkä vuoksi maailmankaikkeus myös häviäisi, jos emanaatiovirta jostain syystä tyrehtyisi.

Ranskasta juutalaismystikkoja siirtyi Espanjaan, jonka kaupungeissa (Burgosi, Gerona ja Toledo) kabbala kehittyi kukoistukseensa. Liikkeen alusta alkaen siinä oli kaksi vastakkaista kehityssuuntaa, joista ensimmäinen pyrki Isak Sokean tavoin rajoittamaan kabbalan sisäpiiriopiksi. Jälkimmäinen suuntaus koetti sen sijaan levittää aatetta laajemmin. Erityisesti espanjalainen Abraham Abulafia (1240-1292) hylkäsi ajatuksen salassapidosta ja perehdytti myös juutalaisnaisia sekä ei-juutalaisia kabbalaan. Abulafia jäi historiaan myös kirjain- ja lukumystiikkansa ansiosta; hänen kabbalatulkintansa korosti muun muassa hepreakin kirjainpermutaatioita ja niiden meditoimista. Itsessään tämä kirjainten mietiskely ei ollut uusi keksintö, vaan lähinnä mukaelma itämaisestä joogameditaatiosta (Idel 1989; Wolfson 2000; Scholem 1995, 131 -, Kaplan 1982, 57-114).

Zohar

Espanjalaiseen kabbalaan liittyy myös koko liikkeen merkittävin teos, Sefer ha-zohar eli Loiston kirja. Kyseessä on fyysisestikin monumentaalinen opus: Zohar ei ole kirja sanan perinteisessä mielessä, vaan pikemminkin saman tittelin alle koottu tekstikokoelma, joka vie painettuna useita

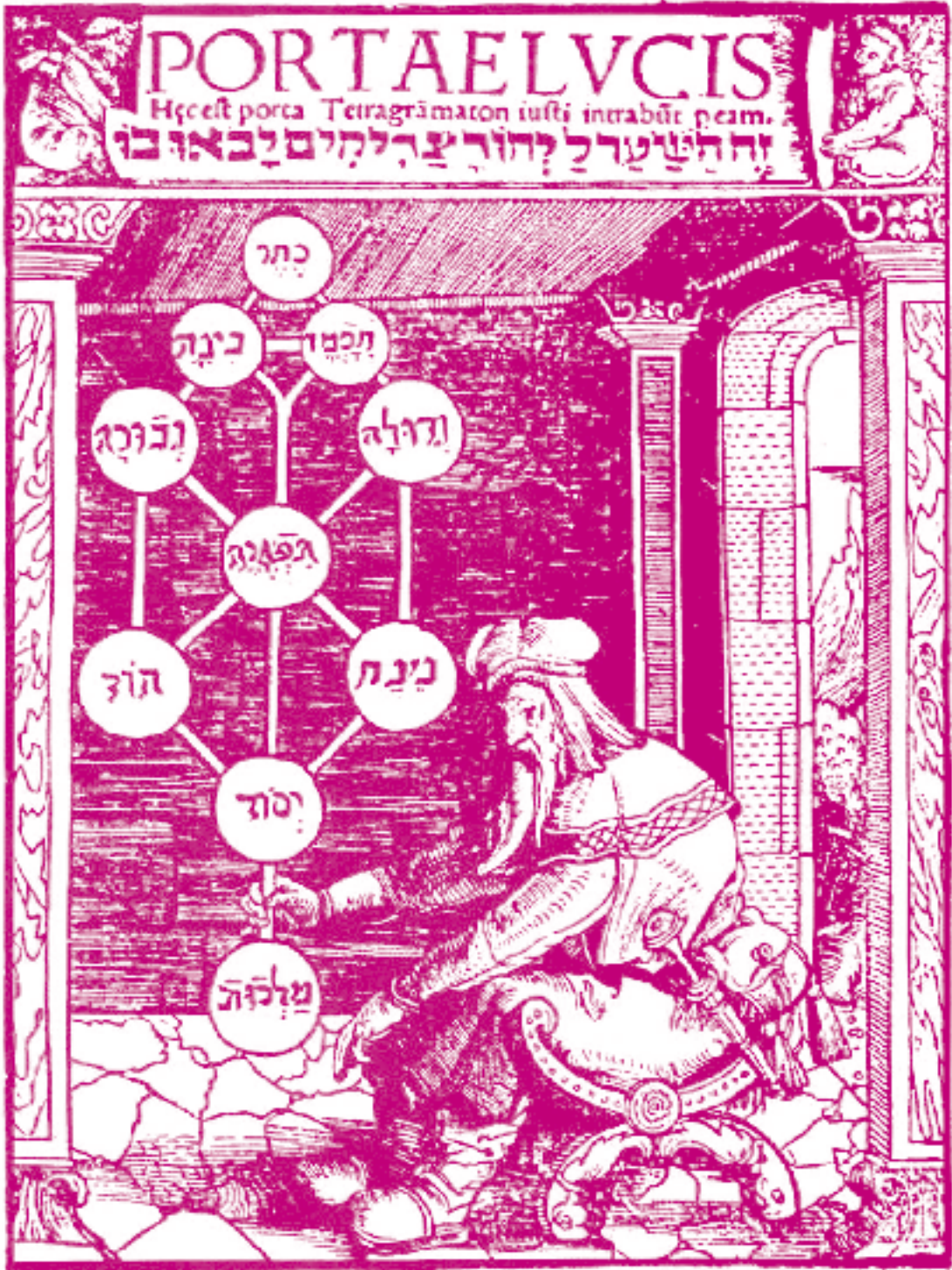
niteitä. Teoksen arvo ei myöskään rajoitu mystikojen piiriin; sillä on ollut myös valtavirtajuutalaisuuteen syvälinen vaikutus, jonka ylittävät vain Toora ja Talmud (Martola 1998, 134).

Suurimman osan tekstistä on kirjoittanut 1280-luvulla espanjalainen Moshe de León (1250-1305). Zohar sisältää pääosin arameankielisiä, Tooran selityksen muodossa kirjoitettuja opetuksia, joiden aihepiirit vaihtelevat tavattomasti. Samaan teokseen kuuluu opetuksia juutalaisista perinnäistavoista ja kädestäennustamisesta samoin kuin spekulatioita ja visioita Jumalasta, hänen nimensä kirjaimista, luomistyöstä, taivaallisista palatseista, enkeleistä ja demoneista. Kirja ei vain tulkitse Jumalan ilmoittamia sanoja ja tekoja, vaan pyrkii myös kuvaamaan hänen sisäisiä mielenliikkeitään - sitä miten Jumalan persoonallisuus toimii ja mistä aineksista se muodostuu. Tosin Zoharin kirjoitustyylillä vaihtelee, eikä sen opetuksia käsitellä erityisen systemaattisesti (teoksesta saa hyvän käsityksen tutustumalla tekstivalikoimaan Tishby 1994).

Zohar on erinomainen mystiikkakirjallisuuden edustaja siinä mielessä, että kirjassa tulkitaan raamatullisia säkeitä arkitajunnan kannalta hyvin eksoottisesti. Esimerkiksi Genesisin 36. luvun säe, jossa mainitaan ”kuninkaat, jotka hallitsivat Edomin maassa ennen kuin Israelilla oli kuningasta hallitsijanaan”, tulkitaan viestiksi prototyypisistä maailmoista, joita Jumala loi ennen nykyistä kosmosta (Tishby 1994, 1:276-7 ja 1:332-3.)

Kabbala levisi 1300-luvulla myös Ranskan ja Espanjan ulkopuolelle - erityisesti Italiaan, minkä jälkeen uskonpoliittiset mullistukset vaikuttivat liikkeen suosioon. Reconquistaansa käyneet Espanjan kristityt onnistuivat valloittamaan maansa viimeiset islaminuskoiset linnakkeet vuonna 1492. Kun koko Pyreneiden niemimaa oli kristittyjen hallussa, nousi katolilainen into korkeimmilleen, mikä johti myös ”vääräuskoisten” (juutalaisten ja maurien) vainoon. Uudessa tilanteessa espanjanjuutalaisten oli valittava kristillisen kasteen ja maastakarkoituksen väliltä; juutalaisia pakeni maasta suurin joukoin muun muassa Hollantiin ja Italiaan sekä ottomaanien hallitsemaan Kreikkaan, Turkkiin ja Lähi-Itään.

Vaikka kabbala oli aiemmin ollut kiistelty ja osin harhaoppinen sisäpiiriläisten liike, vuoden 1492 kauhujen myötä siitä tuli juutalaisten yhteistä omaisuutta. Uskonvainon yhteydessä kabbalaan sekoittui myös lopunajan tunnelmaa ja

Laajalle levinnyt kansilehti Josef Gikatillan teoksesta Sha'are orah (Valon portit; kuva latinankielisestä painoksesta), jossa kabbalisti pitää kädessään elämän puuta. Gikatilla (1248-1325) oli Abulafian oppilas ja de Leónin toveri. Teos kirjoitettiin samoihin aikoihin kuin Zohar; sen ensimmäinen painettu laitos ilmestyi 1561. Kirja on yksityiskohtainen kabbalistisen symboliikan ja sefirot-järjestelmän selitys, minkä ohella se käsittelee Jumalan nimien mietiskelyä. Tämä kabbalistinen klassikko on myös hyvä kirjallisuustyyppinsä edustaja, koska se vaatii aetakseen aikaa, pohdintaa ja Moosesen kirjojen tuntemusta.

liikkeestä muodostui sosiaalisesti sekä poliittisesti dynaaminen, messianistinen liike.

Safedin kabbalistit

Monet espanjanjuutalaiset siirtyivät Turkin valtakuntaan kuuluneeseen pohjoisgalilealaiseen Safedin kaupunkiin, josta kehittyi 1500-luvulla merkittävä kaupallisen ja hengellisen elämän keskus. Eräs safedilainen, Moses Cordovero (1522-1570), oli erittäin taitava selittämään ja laajentamaan kabbalan uskonnollisia elementtejä, jonka takia häntä pidetään kabbalan suurimpana systemaattisena teologina. Pääteostensa Pardes rimmonim (Granaattiomenain puutarha; 1548) ja Elimah rabbati (Suuri Elim; 1558) lisäksi Cordovero tunnetaan myös Jumalan nimien käyttöön perustuvista meditaatioharjoituksista.

Cordoveroa maineikkaampi safedilaiskabbalisti oli kuitenkin hänen oppilaansa Isak Aškenazi Lurija (1534-1572). Kabbalan historiaa ajateltaessa Lurijan vaikutusta voidaan verrata lähinnä Zoharin monituhatsivuiseen tekstikokoelmaan. Rabbi mullisti muun muassa näkemyksen Jumalan ja luomakunnan suhteesta:

Aina Lurijaan asti oli jumaluutta koskevan uskonnonhistoriallisen ja myös mystisen käsityksen perusajatuksia ollut, että Jumalan katsottiin sijaitsevan kaikkeuden keskustassa ja että olevainen eli luomakunta virtasi (emanoitui) hänestä niin kuin valo ja lämpö virtaa auringosta (Martola 1998, 136).

Lurija kehitti toisenlaisen luomisteorian. Hänen mukaansa Jumala (en sof) täytti ennen luomishetkeä kaiken olevaisen, mutta hän päätti (meille tuntemattomasta syystä) tehdä luomistyön antamalla pienen osan ”itsestään” typistyä. Näin Jumala jätti ”tilaa” maailmankaikkeudelle. Lurijan mukaan Jumala täyttää tämän tyhjänkin tilan edelleen samalla tavalla kuin huoneesta poistetusta ruususta jää sen tuoksu jäljelle (Martola 1998, 136; Scholem 1995, 260-264).

Jumala lähetti valostaan tähän avaruuteen säteen, joka oli myös alku ilmoitukselle luomisesta. Säteellä Jumala loi säiliöitä lähettämänsä valomateriaan varastoimista varten, mutta nämä säiliöt olivat epätäydellisiä: ne särkyivät ja muodostivat ”tyhjätsä kuoret” (qelippot) eli paikan, jossa pimeyden voimat elävät. Voidaan myös ajatella, että pahuuden voimat vangitsivat osan tästä qelippotiin päätyneestä valomateriaasta, jolloin Jumala

tavallaan joutui samalla eräänlaiseen sisäiseen pakkosiirtolaisuuteen ja otti näin osaa diasporisten juutalaisten kärsimykseen.

Seuraavaksi Jumala loi säiliöt uudelleen. Uusi säde matkasi en sofista alaspäin ja loi ensimmäisen sefira-säiliön, sitten toisen, kolmannen, neljännen ja niin edespäin. Lopulta säde oli rakentanut valosta elämän puun ja sen kymmenen tasapainoista sefiraa. Lurijan mukaan luomista ei kuitenkaan saateta loppuun ennen kuin vangittu valomateria pääsee takaisin oikealle paikalleen. Tämä korjaustyö jää osin ihmisten - valitun kansan - tehtäväksi. Koska ihminen voi lurijalaisesa kabbalassa toimia kosmoksen alkuharmonian palauttamiseksi, rabbin järjestelmä sisältää hyvin messianistisia aineksia: sen mukaanhan juutalaisilla on ratkaiseva osuus koko maailmankaikkeuden pelastajina (ks. Kaplan 1982, 201-260).

Lurija kehitti myös erilaisia rukousharjoituksia, joihin kuuluivat muun muassa ”sefiroiden yhdistäminen” sekä jumalallisten nimiyhdistelmien meditaatio. Jotkut juutalaiset rukouskirjat sisältävät nykyäänkin Lurijan mietiskelyohjeita (Scholem 1978, 421-426).

Kun safedilainen kabbala levisi Palestiinan ulkopuolelle, siihen liittyi monissa maissa messianistista innostuneisuutta. Vuodesta 1648 lähtien kabbalalla alkoi olla laajaa vaikutusta myös sosiaalis-uskonnollisena valtavirtaliikkeenä, jonka vaikutus tosin romahti 1660-luvulla uskonnollisen katastrofin myötä. Tällöin Turkin valtakunnan alueella toiminut Shabbetai Tsevi (1626-1676) ja hänen profeettansa Natan Gazalainen onnistuivat tuottamaan laajan lopun aikaa odottavien liikkeen. Tsevin maine messiaana - juutalaisten diasporan lopettajana - levisi hämmästyttävän nopeasti, ja ulottui Marokkoon, Alankomaihin, Venäjälle sekä Persiaan asti. Toisin sanoen Tsevistä tuli lyhyessä ajassa Lähi-idän, Pohjois-Afrikan ja Euroopan juutalaisten piirissä hyvin suosittu kansanjohtaja.

Turkin viranomaiset kuitenkin vangitsivat messiaan ja syyskuussa 1666 hänen annettiin valita kuolemantuomion ja islamiin kääntymisen väliltä. Tsevi valitsi jälkimmäisen vaihtoehdon, mikä oli valtava šokki hänen seuraajilleen. Jotkut heistä olivat kahinoineet paikallisia vallanpitäjiä vastaan, vainonneet Tseviä vastustaneita rabbeja tai myyneet omaisuuttaan päästäkseen messiaan mukana pyhälle maalle luvatus ajan koittaessa. Helpottaakseen tavalliseen päiväjärjestykseen palaamista rabbit ja muut juutalaisyhteisöjen vallanpitäjät vaikenivat koko tapahtumasta ja pa-

lauttavat näin juutalaisten elämänkulun sen ”normaaliin”, diasporiseen tilaan. Tämä hissuttelu onnistui hyvin, vaikka tuhannet Tsevin seuraajat olivat suistuneet köyhyyteen, luopuneet uskostaan tai menettäneet henkensä (Scholem 1978, 250-64; kattavin Tsevi-tutkimus on Scholem 1989). Tsevin kääntymyksen jälkeen kabbalan suosio romahti ja rationalistisemmat uskonkäsitteet yleistyivät juutalaisten parissa.

Hasidismi

Viimeinen suuri kabbalaliike on 1700-luvun Itä-Euroopassa kehittynyt hasidismi: ”Hasidismi on pitkälle vietyä kabbalan popularisointia, joka väistämättä johti keskeisten käsitteiden vesittämiseen. Uskonnollinen innostus sai uudenlaisia muotoja, se sisäistyi ja ilmeni entistä tunnepohjaisempana” (Martola 1998, 138). Vaikka hasidismista kehittyi juutalaisen mystiikan joukkoliike, uusien uskonnollisten ideoiden kehittymisen kannalta se oli ”hedelmätön” (Scholem 1995, 338).

Hasidismin perustajana pidetään Israel ben Eliezeriä (Baal Shem Tov; 1700–1760), jonka kabbalalukun korosti ekstaattista onnen tunnetta. Hasidismille on ominaista rukoilun avulla uskosta ”juopuminen” sekä erilaiset jumalyhteyden kokemiseen johtavat voimakkaat tunnetilat. Ne voivat ilmetä voimakkaina ilonilmauksina, jopa huutona tai hyppimisenä.

Vaikka hasidismi kohtasikin alkuaikoinaan voimakasta vastustusta, liikkeen pysyminen valtavirtajuutalaisuuden uomissa auttoi sen leviämistä. Ajan kuluessa hasidismi teki jälleen joistakin kabbalistisista ideoista yleisempiä ja suositumpia. Siirtolaisuuden myötä liike levisi muun muassa Yhdysvaltoihin, Länsi-Eurooppaan ja Palestiinaan, mistä huolimatta hasidismi kärsi suuresti natsien ennen kaikkea Itä-Euroopan juutalaisiin kohdistamasta holokaustista (ks. Martola 1998, 138-144).

Kristitty renessanssikabbala

Edellä on kuvattu pääpiirteissään juutalaisen kabbalan kehitys 1900-luvulle asti. Juutalaiset eivät kuitenkaan olleet ainoita kabbalisteja, sillä renessanssista eteenpäin myös kristityt perehtyivät liikkeeseen. Kristitty kabbala sai alkunsa 1400-luvun Italiasta, jonka hengenelämä koki mullistuksia. Ensin idässä Bysantin valtakunta tuhoutui Konstantinopolin päätyessä turkkilaisen haltuun (1453); tällöin kreikkalaispakolaiset

toivat Länsi-Eurooppaan kreikan kielitaitoa sekä kreikankielisiä käsikirjoituksia. Mainittuihin kirjoitelmiin kuului niin sanotun hermeettisen ajattelun perusteksti, Corpus hermeticum, sekä erilaiset uusplatonistien kirjoitukset. Valitettavasti tila ei suo mahdollisuutta näiden ensimmäisiltä jälkikristillisiltä vuosisadoilta periytyvien tekstien tarkempaan esittelyyn (ks. Copenhaver 1998; Yates 1991; Allen & Rees 2001).

Myöhemmin Italian länsipuolella alkoi espanjanjuutalaisten karkotus (1492), minkä jälkeen juutalaispakolaiset levittivät Italiassa heprean kielitaitoa sekä kabbalistista tietämystä. Jotkut humanistifilosofit perehtyivät kreikkalaiseen ja heprealaiseen mystiikkaan, ja erehtyivät pitämään osaa niiden teksteistä Raamattua ja Platonian vanhempina. He kuvittelivat sekä hermeettisten että kabbalististen kirjoitusten olevan (ajaksi) kadonneita jumalallisia alkulmoituksia, joita oikein tulkitsemalla olisi voinut ymmärtää niin Pythagoraan, Platonin, muinais-Kreikan mysteerikulttien, uusplatonistien kuin katolilaisen uskonkin salaisuudet. Samalla humanistit pyrkivät yhdistämään mainitut hengenperinteet toisiinsa. Ideana oli löytää näin se alkuskonto, jonka he olettivat piiloutuneen eri traditioihin (Faivre 1994, 7).

Kreikankielisten tekstien kääntäjänä ansioitui erityisesti Marsilio Ficino (1433-1499), jonka joudun ohittamaan maininnalla. Ensimmäisiä kabbalististen ajatusten esilletuojia oli Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494), joka ehti lyhyestä elämästään huolimatta julkaista useamman teoksen. Pico laati niin sanotut 900 teesiä, jotka sisältävät erilaisia uskomuksia muun muassa pythagoralaisilta, platonisteilta, arabifilosofoilta, kirkkoisilta ja juutalaiskabbalisteilta. Teesit oli tarkoitus esittää julkisessa väittelyssä, jonka johdannoksi hän laati ”Puheen ihmisen arvokkuudesta”, missä Pico tekee vastaavanlaista uskonjärjestelmien yhteensovittamista. Filosofin teesit eivät olleet hirvittävän järjestelmällisiä; Picon kirjoitustyyliä voi luonnehtia ekstaattiseksi, subjektiiviseksi ja runolliseksi (ks. Pico della Mirandola 1998 ja 1999; Wirszubski 1989).

Merkittävä oppinut oli myös saksalainen Johannes Reuchlin (1455-1522), joka aloitti heprean tutkimisen opittuaan kieltä juutalaisilta. Myöhemmin hän julkaisi heprean kieltä ja kabbalaa käsitteleviä teoksia kuten *De verbo mirifico* (Ihmeitä tekevä sana; 1494) ja *De arte cabalistica* (Kabbalan taidosta; 1517). Näistä ensimmäinen käsittelee sefiroita, hepreaa pyhänä kielenä sekä Jumalan nimiä; jälkimmäinen esittelee muun

muassa pythagoralaisuutta ja ”käytännöllistä” kabbalaa, johon kuuluu spekulatio Jumalan ja enkelien nimistä. Picoon verrattuna Reuhclinin kabbala on skolaarimpaa ja hän myös tunki paremmin juutalaista kulttuuria - Tooraa ja Talmudia (ks. Reuchlin 1993 ja 1996; Secret 1964, 44-70).

Merkittävä osa kristityistä kabbalisteista oli vakaumuksellisia uskovaisia, miksi he juutalaista mystiikkaa tutkiessaan poistivat siitä vääripisina pitämiään elementtejä. Lisäksi kristittyjä motivoi kabbalan tutkimiseen käännytystyö: he pyrkivät todistamaan juutalaisille, kuinka näiden omat hengenperinteet osoittavat kristinuskon olevan oikeassa. Kristityt kabbalistit koettivat muun muassa numerologisesti todistaa Vanhan testamentin opettavan kolminaisuusopin kaltaisia kristillisiä dogmeja (Secret 1964; vrt. Faivre 1994, 60).

Niin juutalaisessa kuin kristityssäkin kabbalassa ”magia” ja ”mystiikka” kulkevat usein käsi kädessä: tietystä perspektiivistä kabbalan voi ymmärtää teoreettiseksi järjestelmäksi, joka luo puitteet magian harjoittamiselle. Yksi esimerkki kabbalan, luonnonfilosofian ja (teoreettisen) magian yhteensovittamisesta on renessanssimagikon ja humanistiteologin, Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheimin (1486-1535) suurteos. Hänen kirjansa *De occulta philosophia libri tres* (Kolme kirjaa salatieteiden filosofiasta; 1533) sisältää ajatuksia muun muassa ennustustaidosta, unien näkemisestä, ihmisfysiologiasta, numerologiasta ja enkelien puhumasta kielestä. Koska teos käsitteli avoimesti magian teoriaa, se sai nopeasti pahan maineen, mikä taas teki kielletystä hedelmästä suosittua. Samalla Agrippan kirja oli eräs syy siihen, että vakaumukselliset kristityt yhdistivät seuraavien vuosisatojen aikana kabbalan noituuteen sekä numerologiaan (ks. Agrippa von Nettesheim 1992; Scholem 1978, 198).

Länsimaiseen kabbalakäsitykseen vaikutti myös vapaaherra Christian Knorr von Rosenroth (1636-1689), joka julkaisi vuosina 1677-1684 massiivisen koosteteoksen *Kabbala denudata* (Paljastettu kabbala). Kirja sisältää Zoharin tärkeimmät osat sekä materiaalia Gikatillalta, Cordoverolta ja Lurijalta. Koska Knorr von Rosenrothin opus oli pitkään ainoita eurooppalaisille kielille tehtyjä laajoja käännöksiä kabbalistisista opeista, se toimi keskeisenä lähdeoksena aina 1800-luvulle asti (ks. Knorr von Rosenroth 1999; Scholem 1978, 200, 240 ja 416).

Agrippaa ja von Rosenrothia seuranneina

vuosikymmeninä kabbala sekoittui Euroopassa amalgaamiin, jossa oli mukana myös teoreettista magiaa, astrologiaa, alkemiaa, vapaamuurariutta ja kristillis-ruusuristiläistä mystiikkaa. Erityisesti 1700-luku olivat kabbalistista symboliikkaa käyttävien alkemistien ja vapaamuurarien kulta-aikaa. Tosin pitää huomata, että vapaamuurarius jakautuu regulaariin ja irregulaariin linjaan. Näistä ensimmäisen edustamat loosit ovat tiettyjen keskusjärjestöjen (esimerkiksi merkittävä United Grand Lodge of England; perustettu 1717) kontrollin alla, ja tavallisesti regulaarit vapaamuurarit sanoutuvat tiukasti irti minkäänlaisen magian tai kabbalan tutkimisesta.

Vastaavasti ilman kontrollia toimivat, irregulaarit vapaamuurariloosit ovat olleet suoranaisia synnyyslaitoksia pinnanalaisille salatieteellisille ryhmille. Tilanne on vaihdellut myös maittain: saksalainen rapparius tuotti erilaiset mahdollisuudet kabbalistis-ruusuristiläis-alkemistisen järjestelmän kehittämiseen kuin brittiläinen. Merkittävä saksalaisen amalgaamin edustaja oli Aasialaisten veljien sääntökunta (perustettu 1780; järjestön nimi vaihtui monta kertaa), jonka jäsenistö koostui kristityistä ja juutalaisista. Veljeskunta oli lyhytikäinen, mutta sillä oli vaikutusta myöhempiin 1800-luvun okkultisteihin. Mystisistä sääntökunnista huolimatta kabbalasta ei kristittyjen parissa tullut koskaan massaliikettä, vaikka tällä mystisellä perinteellä olikin oma vaikutuksensa eurooppalaiseen kulttuuriin. Parhaiten kabbalan jälki näkyy yksittäisten, viime vuosisadoilta peräisin olevien mystikkojen, salatieteilijöiden, filosofien ja kirjailijoiden töissä (ks. McIntosh 1998; Beitchman 1998; Schuchard 2002; Katz 1970; le Forestier 1992).

Okkultistinen kabbala

Pinnanalaisesta salatieteiden harjoittamisesta huolimatta valistusaika, tieteellinen vallankumous ja teollistuminen harvensivat viehtymystä kabbalaan pitkän aikaa. 1800-luvun puolivälin jälkeen pari tahoaa nosti kuitenkin uudestaan kiinnostusta tätä liikettä kohtaan. Näistä ensimmäinen oli blavatskylaiset teosofit ja toinen englantilaisranskalaiset okkultistit. Kumpikin taho kannattaa nähdä laajemman liikehdinnän osana.

Darwinin ja Freudin myötä oli kyseenalaisia, oliko ihminen enää luomakunnan kruunu tai edes oman mielensä valtias. Teollistuminen johti myös moniin yhteiskunnallisiin muutoksiin, ja uudessa tilanteessa oli kysettä vaihtoehtoisille

Tarot-korttien ja kabbalan välinen yhteys?

uskonnollis-yhteiskunnallisille liikkeille. Älyköt ja taiteilijat kiinnostuivat 1800-luvun loppupuolella erilaisista mystisistä liikkeistä, joiden kirjo vaihteli spiritismistä arjalaiseen rotumystiikkaan sekä symbolistisesta taiteesta ja goottilaisesta kauhuromantiikasta aina nudistis-holistisiin hoitokeinoihin asti (ks. Webb 1990 ja 1991; Godwin 1994).

Teosofit ja okkultistit vaikuttivat kabbalan suosioon eri tavoin. Alkuvaiheissaan (vuodesta 1875 eteenpäin) Teosofinen seura ajoi saman aikaan sekä länsimaisen että itämaisen mystiikan tutkimusta. Vielä tällöin kabbala oli muiden länsimaisten mysteeriperinteiden - muun muassa uusplatonismin ja gnostilaisuuden - tavoin osana seuran ohjelmaa. Vuodesta 1882 eteenpäin teosofit kuitenkin korostivat aasialaisten uskontojen tärkeyttä, jolloin kabbala jäi seuran kannalta sivujuonteeksi (esim. Hanegraaff 1998, 452-453). Teosofisella seuralla on kuitenkin ollut vaikutusta nykyiseen ”kabbalaan” myös sitä kautta, että monesti juuri teosofit toivat länsimaalaisten tietoisuuteen erilaisia cakra- ja astraaliteorioita, joihin palaan tuonnempana.

Toinen taho, 1800-luvun okkultistit, tutkivat menneiden vuosisatojen salatieteitä ja mystiikkaa, mihin kuului myös kabbala. Knorr von Rosenrothin suurteoksesta huolimatta eurooppalaisten tietämys juutalaisesta mystiikasta oli melko heikkoa, joten ei ole yllättävää, että myös 1800-luvun okkultistien kabbala-tulkinnat olivat hyvin yksipuolisia:

[...] englantilaisten ja ranskalaisten okkultistien anti kabbalan [tieteelliselle] tutkimukselle oli olematonta ja pikemminkin sekoitti asioita. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii heidän väittämänsä tarot-korttien kabbalistinen alkuperä. Tämän luokan huippupuoskarointiin kuuluvat lukuisat laajalevikkiset kirjat, joita ovat kirjoittaneet Eliphas Lévi (itse asiassa Alphonse Louis Constant; 1810-1875), Papus (Gérard Encausse; 1868-1916) ja Frater Perdurabo (Aleister Crowley; 1875-1946). Heillä kaikilla oli äärettömän kapeat tiedot kabbalasta, mikä ei kuitenkaan estänyt heitä täyttämästä

aukkoja mielikuvituksensa tuotoksilla. Toisaalta A.E. Waiten (The Holy Kabbalah, 1929), S. Karpén ja P. Vulliaud’n kattavat teokset olivat lähinnä sekavia, toisen käden lähteisiin perustuvia kokoomateoksia (Scholem 1978, 203).

Katolilainen sosialisti Eliphas Lévi kirjoitti magiaa käsitteleviä, sekavahkoja teoksia, joista erityisesti *Dogme et rituel de la haute magie* (1854-1856) vaikutti näkemykseen tarot-korttien ja kabbalan yhteydestä. Tarot-pakassa on 22 niin sanottua suurten salaisuuksien korttia, jotka Lévi yhdisti heprean 22 aakkoseen. Vastaavia teorioita jatkoi muun muassa Papuksen *Le Tarot des Bohémiens*, jossa korttien neljä väriä (lantit, maljat, miekat, sauvat) yhdistettiin Jumalan nelikirjaimiseen nimeen (JHWH). Papus myös perusti joitakin okkultistis-ruusuristiläisiä ryhmiä (ks. McIntosh 1974).

Lévin ja Papuksen teoksilla oli suuri vaikutus Ranskassa ja Iso-Britanniassa virinneeseen okkultismikiinnostukseen. Itse asiassa heidän kirjansa ovat edelleenkin luettuja, ja ajatuksen tarotin sekä kabbalan yhteydestä löytää helposti myös 2000-luvun okkultismista.

Iso-Britanniassa okkultismiin vaikutti huomattava rituaalimaaginen koulukunta, Hermetic Order of the Golden Dawn (perustettu 1888). Se hajosi muutamassa vuosikymmenessä sisäisiin riitoihin, mutta tästä huolimatta järjestö vaikutti niin aikalais- kuin nykyokkultismiinkin. Golden Dawniin liittyi merkittävän aktiivisia ja älykkäitä ihmisiä (muun muassa näyttelijöitä, kirjailijoita ja pappeja). Kuuluisimpia jäseniä oli runoilija W.B. Yeats (1865-1939), joka sai myöhemmin kirjallisuuden Nobelin ja toimi senaattorina. Toinen järjestön initiaatti, Aleister Crowley, herätti aikoinaan suurta pahennusta dekadenttina; hänen nimensä tunnetaan edelleenkin joissakin alkulttuuripiireissä (metallimusiikin kuuntelijat). Lisäksi jotkut nykyäänkin suosittu okkultistit, kuten Dion Fortune (1890-1948), kuuluivat alkuperäistä Golden Dawnia seuranneisiin sääntökuntiin (ks. Owen 2004; Howe 1972; Gilbert 1983; King 1989).

Vaikka Golden Dawnin, Crowleyn tai Fortuneden työtä jatkavia veljeskuntia löytyy nykyäänkin ympäri maailmaa (muun muassa Skandinaviasta), suurin vaikutus englantilaisilla okkultisteilla oli heidän kirjoitustensa kautta. Monet näistä teoksista esittelevät juuri Golden Dawnin okkultistista kabbalaa, joka oli keskeinen osa organisaation opetuksia: koko järjestön ”ideologia” ja

vihkimyrakenne perustui kabbalistisen elämän puun ympärille. Koska se ajatusrakennelma, joka nykyään esitetään ”kabbalana”, pohjautuu usein 1800-luvun okkultismiin, esittelen seuraavassa ennen kaikkea okkultistisen tulkinnan elämän puusta. Tosin vertailen okkultistien teorioita paikkapaikoin juutalaiseen kabbalaan (juutalaisista tulkinnoista, ks. Hallamish 1999, 121-166; okkultistisista esim. Fortune 1999).

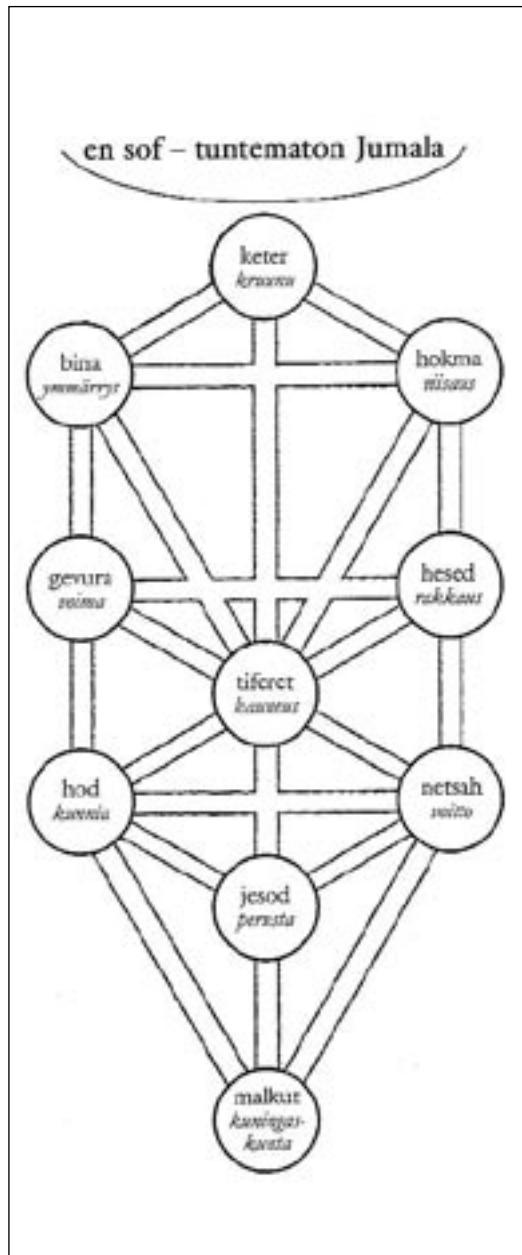
Elämän puu

Elämän puun voidaan nähdä heijastavan vanhoja myyttejä kosmisesta puusta, jonka juuret ovat taivaassa ja oksat maassa. Vastaavia ideoita esiintyy muun muassa skandinavisissa, siperialaisissa ja intialaisissa myyteissä (vertaa myös satujen maasta taivaaseen ulottuviin puihin tai pavunvarsiin). Ohessa on kuvattu elämän puu siten kuin Golden Dawn sen käsitti.

Puun yläpuolella on (aiemmin mainittu) en sof, Jumala äärettömänä olentona, jota voitaneen parhaiten verrata taolaisuuden daoon tai uusplatonismiin Yhteen. Yleensä nämä käsitteet viittaavat jonkinlaiseen äärettömään alkuhenkeen, joka sijaitsee aika-avaruuden ulkopuolella, jonka takia jumaluuden tällä puolella ei myöskään voi olla suoraa kontaktia jatkuvasti muuttuvan maailman (universiumi, ihmiset) kanssa.

En sofien alapuolella on varsinainen (sefiroista koostuva) elämän puu, joka voidaan käsittää monella tavalla. Jos sitä tarkastellaan staattisena kuviona, se kuvaa Jumalan moninaisia piirteitä. Vaikka en sof on ihmisen tajuamiskyvyn tuolla puolen, kabbalistisesti ajatellen Jumalaan voidaan kuitenkin olla yhteydessä mietiskelemällä hänen ilmentymiään (elämän puun sefira-oksia). Mikäli puuta tarkastelee dynaamisena mallina, se kuvaa luomista pahtumasarjaa. Tällöin puu kuvaa emanaatioteorian mukaista Jumalan ”ulosvirtaamista”, mikä alkaa keteristä ja jatkuu malkutiin. (Ymmärrettävästi edellä esitettyjä teorioita on vaikeahko tajuta rationaalisesti, mutta se ei liene kabbalistisen mystiikan tarkoituksaan.)

Ensimmäinen sefira, keter, muistuttaa en sofia: kyseessä on Jumalan rajattomuus, alkujuuri kaikkien ilmentymien sekä okkultististen ”polariteettien” yläpuolella. Ihmiset ovat yksinkertaisesti kyvyttömiä käsittämään tätä sefiraa, koska se ylittää kaikki tavanomaiset dualismit (mies-nainen, positiivinen-negatiivinen): keter on Jumala, jota ei voida sanoin ilmaista. Samalla ensimmäinen sefira on kuitenkin alkukantainen ”tahtojen

Okkultistinen tulkinta elämän puusta. Sefiroiden hepreankieliset nimet ovat monimielisiä, miksi niiden käännökset vaihtelevat eri yhteyksissä. Okkultistien mukaan sefiraa symboloi astrologinen eläinrata.

tahto”, joka ei kohdistu tai viittaa mihinkään kohteeseen (kuten luomistyöhön) oman itsensä ulkopuolella. Sekä juutalainen että okkultistinen kabbala käsittävät keterin koko lailla samalla tavalla.

Toinen sefira, hokma, edustaa Jumalan tietoa ja viisautta. Juutalaisessa kabbalassa hokma on alkupiste - eräänlainen maailmojen suunnitelma tai kaiverrus - josta muut sefirat muodostuvat. Tosin edeltävien emanaatiotasojen tavoin myös hokma ylittää ihmisjärjen. Okkultistien mukaan sefira symboloi astrologinen eläinrata.

Bina käsitetään Jumalan ymmärrykseksi, intuitiiviseksi tietämykseksi tai analyysikyvyksi. Sekä juutalaisessa että okkultistisessa kabbalassa hokman ja binan käsitetään olevan sidoksissa toisiinsa: Zoharissa sefiroita kutsutaan ”kahdeksi rakastajaksi, jotka eivät eroa”. Taustalla on myös seksuaalimystiikkaa; maskuliininen hokma luovuttaa feminiiniselle binalle emanaatiovirtausta (logos spermatikos), jonka jälkimmäinen ottaa vastaan (itsensä sisälle) ja muotoilee edelleen. Okkultistien mukaan bina vastaa astrologista Saturnusta, miksi siihen yhdistetään sekä suotuisia että synkkiä asioita. Binan positiiviset puolet liittyvät esoteeriseen viisauteen sekä syvällisyyteen; samalla sefira kuitenkin yhdistetään sellaisiin asioihin kuin vanhuus, kuolema, melankolia, taudit ja tuholaiset.

Toisinaan binan ja hesedin väliin sijoitetaan pseudo-sefira da’at, ”tieto”, jonka sivuutan maininnalla. Erityisesti okkultistit pitivät tätä pistettä usein rajapyykkinä ikuisen jumalallisen maailman sekä häviävän universiumin välillä: da’at kuvasi heidän teorioissaan sitä, että kolme ylintä sefira ovat alempia emanaatiotasoja ikuisempia.

Neljäs sefira tunnetaan nimellä hesed tai gedula, ”suuruus”. Juutalaisessa kabbalassa tämä piste käsitetään Jumalan ehdottomaksi rakkaudeksi ja hyväntahtoisuudeksi. Se on myös loputtoman siunauksen ja valon antaja, mitä mystisessä kirjallisuudessa verrataan luomisen ensimmäisenä päivänä tuotettuun valoon, josta kaikki olennot nauttivat vapaasti. Okkultistisessa kabbalassa hesed yhdistetään melko maallisiin asioihin kuten lainsäädäntöön, kuninkuuteen, rakentamiseen, raha-asioihin ja yleensä kaikenlaiseen laajentumiseen.

Idean taustalla on astrologinen ajattelu; okkultismissa hesediä pidetään (vastaavia asioita hallitsevan) Jupiter-planeetan ”sfäärinä”.

Binan tavoin gevura on juutalaisessa kabbalassa emanaatiovirtaa karsiva voima: tämä sefira määrää emanaation arvon, joten siitä käytetään erilaisia lainkäyttöön ja oikeuteen liittyviä kielikuvia. Suhteessa ihmiseen gevura käsitetään juutalaisessa mystiikassa Jumalan tuomioksi - koska ihmiset eivät seuraa Jumalan käskyjä, he

ansaitsevat päälleen hänen ehdottoman vihansa. Okkultismissa gevura yhdistetään astrologiseen Mars-planeettaan ja tätä vastaaviin ominaisuuksiin, esimerkiksi sodankäyntiin, energisyyteen, mieskuntoon, urheiluun ja intensiivisiin tunteisiin.

Juutalaisessa kabbalassa tiferet tasapainottaa edellisiä sefiroita yhdistämällä toisiinsa vapauden ja rajoittamisen, ykseyden ja erilaistumisen, armon ja tuomion. Myös ihmisen kohdalla kuudes sefira yhdistää edeltäviä voimia toisiinsa: tiferet ei ole Jumalan ehdoton rakkaus, eikä ehdoton viha, vaan hänen armeliaisuutensa ja myötätuntonsa - Jumalan anteeksi suova ja ymmärtävä asenne. Renessanssin kristitty kabbala yhdisti tiferetin ennen kaikkea Kristukseen; monesti okkultistinen kabbala jatkaa tätä perinnettä. Koska okkultismissa tiferetin katsotaan vastaavan astrologista Aurinkoa, siihen liitetään sellaisia asioita kuin tasapainoisuus, täydellisyys, harmonia, lämpö, terveys, rauha, elämänhalu ja hyvä onni.

Yleensä juutalainen mystiikka kuvaa netsahia ja hodia yhdessä, sillä nämä sefirat muodostavat hokman ja binan kaltaisen vastaparin. Kommentaareissa netsah käsitetään Jumalan ajattomuudeksi (ikuisuudeksi) ja Israelia suojelevaksi voitoksi. Hod on Jumalan ylimaallinen loiste ja taivaallinen kauneus, joka liitetään ihmeisiin (ihmetekoihin) sekä taisteluiden ja vihollisten voittamiseen.

Okkultistinen kabbala käsittää netsahin ja hodin edeltä poikkeavalla tavalla. Netsah liitetään astrologiseen Venus-planeettaan, joten se yhdistetään sellaisiin asioihin kuin naiset, rakkaus, erotiikka, mielihyvä, tunteet, (maan, eläinten, ihmisten) hedelmällisyys, ystävyys, musiikki, tanssi ja juhlat. Hodia pidetään vastaavasti Merkuriuksen astrologisena sfäärinä, joten se liitetään kauppaan, rahaliikenteeseen, kirjoittamiseen, opiskeluun, kieliin, magiaan, salatieteisiin ja hermafrodismiin. Koska astrologinen (ja osin myös alkemistinen) kirjallisuus on toistanut näitä planeettojen standardimuotoisia ”vaikutuspiirejä” kautta vuosikymmenten, en analysoi niitä tässä sen tarkemmin.

Juutalaisessa mystiikassa jesod on jumalallisen virtauksen keräytymä: sefira ei välitä eteenpäin vain netsahin ja hodin emanaatiota, vaan vetää itseensä muidenkin ylempien sefroiden yltäkylläisyyttä. Tämän se jakaa edelleen kohti kymmenettä sefira. Myös jesodiin liitetään seksuaalisia latauksia: sefira edustaa ”miehuuden maailmaa” vastakohtana malkutin ”naisuuden maailmalle”.

Okkultistisessa kabbalassa jesod yhdistetään kuitenkin astrologiseen Kuuhun, jolloin sitä pidetään naismaisena. Sefiraan liitetyjä asioita ovat erilaiset kuujumalattaret (Diana, Luna, Hekate) sekä muun muassa selvänäkeminen, unet, aaveet, meret, äitiys ja vauvat.

Viimeinen sefira, malkut, käsitetään juutalaisessa kabbalassa Jumalan läsnäoloiksi, vallaksi ja kaitsemukseksi aineen maailmassa: se on eräänlainen luomistyöhön katsova Jumalan kasvo. Malkutin jälkeen alkaa (Jumalasta erillinen) luomistyö. Toinen sefiran piirre on sen vastaanotava ja feminiininen luonne, joka korostuu useissa malkutista käytetyissä kielikuvissa (palatsi, meri, kuningatar, tytär); tähän kuuluu myös idea siitä, että malkut on eräänlainen ylemmät sefirat sisältävä sekoitus. Juutalainen kabbala tutkii myös kymmenen sefiran suhdetta demonisiin voimiin.

Myös okkultistisessa kabbalassa malkut käsitetään paikaksi, johon ylemmät sefirat heijastavat ominaisuuksiaan. Tosin okkultistit usein pitävät kymmenettä sefiraa sinä ”tasona” tai ”ulottuvuutena”, jossa materiaalinen maailma sijaitsee - toisin sanoen okkultistit erottavat Jumalan ja luomistyön toisistaan juutalaismystikoista poikkeavalla tavalla.

Ymmärrettävästi edellä asioita on yksinkertaistettu reippaasti. Sekä juutalaisessa että okkultistisessa kabbalassa elämän puuhun yhdistetään monia muitakin asioita, joita ovat muun muassa idea puuta ”vartioivasta” liekehtivästä miekasta, neljästä maailmasta, elämän puun kolmesta pilarista sekä kosmisesta alkuihmisestä (Adam kadmon; sefira-järjestelmän katsottiin heijastavan myös sitä rakennetta, joka Adamilla oli ennen syntiinlankeamusta). Koska monet näistä teorioista vaihtelevat eri kirjoittajien välillä, en tarkastele niitä tässä tarkemmin.

Juutalaisen ja okkultistisen järjestelmän eroista

Kosmisen puun idea esiintyy okkultismin ohella myös juutalaisessa kabbalassa. Ensimmäisen keran (ilmeisesti täysin keksitty) sana ”sefira” mainitaan Sefer jetsirassa: teoksen mukaan Jumala loi maailmankaikkeuden ”32 viisauden salaisen polun avulla”. Näistä kymmenen ensimmäistä muodostaa kukin oman sefiransa - ”luvun” tai ”numeron” - ja loput 22 polkua muodostavat heprean kielen aakkoset.

Kaikesta huolimatta kosminen puu ei ollut juutalaisille niin keskeinen elementti kuin okkultis-

teille, jonka takia juutalaisessa mystiikassa ei myöskään ollut yhtä tiettyä mallia elämän puusta. Juutalaismystikoille sefira-järjestelmä kuvasi ennen kaikkea sitä, miten luomistyöstä riippumaton Jumala muuttuu maailmalle läsnäolevaksi Jumalaksi. Puu-symbolilla näille muutosasteille - sefiroille - annettiin graafinen muoto, josta ilmeni niiden sisäinen hierarkia. Toki mystikoiden välillä oli aina eroja: siinä missä Abraham Abulafia piti sefiroita eräänlaisina matemaattisina entiteetteinä, toiset kabbalistit saattoivat käsittää puun oksien olevan osin ruumiillisia, osin psykologisia ihmisen ominaisuuksia (ks. Wolfson 2000, 134 eteenpäin; Idel 1988, 136 eteenpäin).

Golden Dawnin käyttämää puukuviota vastavia rakennelmia löytyy muun muassa lurijalaisesta kabbalasta, mutta 1800-luvun okkultistit tajusivat symbolin koko lailla toisin. Heille elämän puu oli jonkinlainen tuonpuoleisen kartta - ikään kuin kyseessä olisi ollut objektiivinen tieteellinen dokumentti. Tämän vuoksi puukuviosta myös muodostui heille kabbalan keskeinen osa.

Edelliseen liittyy myös ajatus okkulttisista vastaavuuksista eli korrespondensseista. Renessanssiajan salatieteilijöiden tapaan Golden Dawnin synkretistit yhdistivät miltei kaiken löytämänsä uskonnollis-mystisen symboliikan järjestelmäksi, jonka he esittivät ”kabbalistisesti” eräänlaisina vastaavuustaulukoina. Erityisesti Crowley oli taitava ripustamaan erilaisia olentoja ja asioita elämän puun oksille. Näin egyptiläinen sodanjumala Horus vastaa gevuraa, skandinaavinen Odin hokmaa, kreikkalainen Poseidon hesediä ja intialainen norsujumala Ganesa jesodia. Hesedin maaginen symboli on yksisarvinen, tiferetin feenix-lintu ja jesodin elefantti. Huumausaineista hasis on harmoniassa hokman, belladonna binan, oopium hesedin ja alkoholin tiferetin kanssa (ks. Crowley 1993). Vaikka samanlaisia listoja voi löytää jo Agrippa von Nettesheimilta, 1800-luvun okkultistit olivat vastaavuustaulukoiden laatimisessa omaa luokkaansa.

Toinen ero järjestelmien välillä oli sefiroiden astrologiset ominaisuudet, joita juutalaisesta kabbalasta ei löydy. Tosin jo Agrippa yhdisti sefirat astrologiaan, ja tarkasti katsomalla okkultistinen elämän puu -tulkinta paljastaa arkaaiset juurensa. Koko malli pohjautuu maakeskiseen kosmologiaan jossa maata (malkut) kiertää Kuun (jesod), Merkuriuksen (hod), Venuksen (netsah), Aurinگون (tiferet), Marsin (gevura), Jupiterin (hesed), Saturnuksen (bina) ja eläinradan (hokma) kehät. Tämä niin sanottu kaldealainen järjestys mittaa

taivaankappaleiden (ja zodiakin kiintotähtien) kiertonopeutta maan ympäri - tunnetusti menneinä vuosisatoina ihmiset kuvittelivat planeettojen ja eläinradan kiertävän maata omilla radoillaan (eli kuorillaan; vrt. lehden kansikuva). Astromaaginen elämän puu on vielä helpompi ymmärtää, kun muistaa ihmisten kuvitelleen planeettojen vaikuttavan maan asioihin. Sefirat vastasivat astrologisia planeettoja, jotka valuttivat maagisia "fluidumeitaan" päällemme. Viime kädessä Golden Dawnin kabbala toimii saman maakeskisen perusajatuksen varassa.

Okkultistinen kabbala yhdistää sefiroihin myös tarot-kortit. Tarot-pakassa on 56 niin sanottua pienten salaisuuksien korttia, jotka jakautuvat neljän värin kesken. Ranskalais-englantilaisten okkultistien mukaan kunkin värin ässät vastaavat keteriä, kakkoset hokmaa, kolmoset binaa ja niin edelleen, aina kymmppiin eli malkutiin asti. Kunkin värin neljä hovikorttia yhdistetään Jumalan nelikirjaimiseen nimeen (JHWH) sekä neljään kabbalistiseen maailmaan. Loput pakan korteista, 22 suurten salaisuuksien korttia, yhdistetään heprean kirjainten lisäksi elämän puun 22 polkuun (nämä "polut" yhdistävät edellisen aukeaman kuvassa

yksittäisiä sefiroita toisiinsa).

Näin esimerkiksi tarot-luennat - jotka ovat olleet olennainen osa okkultismia - voivat saada suuren merkityksen, jos korttien katsoo kuvaavan kosmisten voimien liikkeitä. Golden Dawnin okkultistit käyttivät kortteja myös eräänlaisina portteina tuonpuoleisiin mielikuvamaailmoihin: he valitsivat yhden suurten salaisuuksien kortin, meditoivat sitä mielessään ja kokivat lopulta siirtyvänsä tätä korttia vastaavalle elämän puun polulle (vertaa ideaan astraalimatkustamisesta; käytännössä kyseessä lienee itsehypnoosi).

Edeltävät ideat eroavat merkittävästi juutalaisesta kabbalasta, joka perustuu astromaagisten korrespondenssitaulujen rakentamisen sijaan Tooran kommentoinnille. Okkultismissa juutalaisen mystiikan monet koulukunnat, vanhat tekstit ja elämänpituinen uskonnollinen opiskelu typistetään yksinkertaiseksi vastaavuusjärjestelmäksi, joka on nopeasti omaksuttavissa. Nykyihmiselle maailman hahmottaminen kymmenen sefiran avulla voi tuntua kankealta ja omituiselta, mutta pitää kuitenkin huomata, kuinka paljon järjestelmä muistuttaa elämän selittämistä astrologisten planeettojen liikkeillä. Sitä paitsi okkultistinen

Nomina Deorum literarum.	Tetragrammatum Sabaoth.				Tetragrammatum Zedekim.				Elohim Gibor.		In Arch. typo.
	Sera- phim.	Chera- lim.	Tierim.	Demi- catur.	Putilla- tes.	Virtu- tes.	Principa- tus.	Archan- geli.	Angeli.		
Novum chori angelorum.											In mundo intelligi- li.
Novum angelū praefidentis caeli.	Meta- tron.	Ophani- m.	Zaph- kiel.	Sad- kiel.	Cama- el.	Rapha- el.	Haniel.	Michael.	Gabriel.		
Novum sphaera mobilis.	Firma- mentum.	Caelum firmamentum.	Sphaera Satur.	Sphaera Iovis.	Sphaera Martis.	Sphaera Solis.	Sphaera Veneris.	Sphaera Mercurii.	Sphaera Lunae.		In mundo caelesti.
Novum lapidū representans novum chori an- gelorum.	Sapphy- rus.	Smara- gandus.	Carba- culus.	Beril- lus.	Onyx.	Chryso- litus.	Jaspis.	Topazius.	Sardius.		In mundo terrestri.
Novum sensus eius extimatum intimo.	Memoria.	Cogita- tio.	Imagi- natio.	Sensus extimatus.	Auditi- tus.	Vision.	Odoratus.	Gustus.	Tactus.		In minor Mundo.
Novum odoris Cacodemonum.	Fiasco thet.	Spiritus menda- tus.	Vafa iniquita- tis.	Vitium falsitas.	Prelli- giatus.	Aerea putilla- tis.	Favis se- minari- tes malarū.	Crimina- tes sine expe- ratoris.	Tentate- res sine in- fiduciosi.		In mundo infernali.

Yksi Agrippa von Nettesheimin De occulta philosophian vastaavuustauluista, josta voi nähdä kuinka planeettasäfirät (esimerkiksi Saturnus, Jupiter ja Mars) vastaavat tiettyjä enkeliaarmeijoita (serafit, kerubit, valtaistuimet), arkkienkeleitä (Metatron, Orphaniel, Zaphkiel), jalokiviä, kognitiivisia ominaisuuksia sekä demoniarmeijoita.

kabbala oli jonkin verran edellä esitettyä monimutkaisempaa (nykyaikaisista okkultistisen kabbalan harjoittajista ja heidän maailmankuvastaan, ks. Luhrmann 1991).

Okkultistis-maagiseen kabbalaan kuului myös erilaisten talismaanien rakentaminen. Esimerkiksi kulahtaneeseen rakkauselämään auttaa netsah-symboliikalla varustettu amuletti, joka houkuttaa paikalle Venus-planeetan eroottisia voimia - ainakin jos asiaan jaksaa kovasti uskoa. Vastaavanlaista kabbalistista magiaa voi löytää runsaasti englantilaisten okkultistien teoksista; tosin nämäkin ajatukset perustuvat (ikivanhan mesopotamialaisen astromagian ohella) renessanssijan salatieteilijöiden ideoihin. Länsimaisissa salatieteissä sefirat yhdistettiin myös tiettyihin arkkienkeleihin sekä muuhun taivaalliseen väkeen, ja myös eräänlainen enkelimagia muodostui okkultistisen kabbalan osaksi.

New Age -kabbala

Kiinnostus okkultismiin sekä tuonpuoleiseen jäi 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun ilmiöksi: liike menetti elinvoimaansa maailmansotien, kommunismin ja muiden mullistusten myötä. Toki okkultisti-kabbalisteja oli sotien jälkeenkin, mutta suurin osa älyköistä ja taiteilijoista hylkäsi mystiikan. 1960-luvun jälkeisen uuden aikakauden hengellisyyden (NAM; New Age Movement) myötä kabbala koki kuitenkin renessanssin, joka kulminoitunee nykyaikana. Tätä liikkeen uusia muotoja voidaan kutsua esimerkiksi pop- tai NAM-kabbalaksi.

Ongelmallisinta pop-kabbalan esittelyn kannalta on sen epämääräisyys: kun ”kabbalistiset” uskomukset on haalittu kokoon melko kriittittä eri perinteistä (okkultismista hindulaisuuteen), niiden erottaminen muusta NAM-spirituaaliteetista on vaikeaa. Samasta syystä ”kabbala” on terminä kärsinyt inflaation - kun joku ilmoittaa tutkivansa tai harjoittavansa kabbalaa, sana ei välttämättä kerro yhtikäs mitään. Pitäisi tarkentaa onko kyseessä juutalainen vaiko okkultistinen kabbala, vai onko henkilö kehittännyt viisaperinteensä täysin omatoimisesti. Toisin sanoen kabbala on nykyään melko laajasti tunnettu, mutta hyvin pintapuolisesti käsitetty termi.

Epämääräisyydestä huolimatta tietyt piirteet kuitenkin toistuvat NAM-kabbalassa. Ensinnäkin kyseessä on hyvin amerikkalainen ilmiö, eli todennäköisesti kabbalistinen lähdekirjallisuus on kirjoitettu englanniksi ja julkaistu Atlantin

tuolla puolen. Nyt pitää huomata, että jotkut amerikkalaiskabbalistit ovat etnisiä juutalaisia: juutalainen kabbalaliike ei koskaan täysin kuollut ja sitä harjoitetaan edelleenkin, lähinnä USA:ssa ja Israelissa.

Käytännössä juutalaiseen kabbalaan on kuitenkin hankala tutustua ilman heprean ja aramean kielitaitoa, minkä lisäksi ”aito” kabbala pohjautuu tiukasti seemiläiseen uskontoon ja tapakulttuuriin (alkaen sapatinvieton kaltaisesta juhlaperinteestä ja päätyen erikoisruokavalioon). Ortodoksiset juutalaiskabbalistit eivät myöskään ole erityisen halukkaita jakamaan järjestelmänsä ulkopuolisten kanssa. Monesti juutalainen kabbala on sisäpiirioppi, mihin on tahallisen salailun lisäksi syynä se, että mystiikka vaatii tutkijaltaan muun muassa pyhien tekstien tuntemusta sekä abstraktia päättelykykyä. Israelissa kabbalaan voi liittyä myös aimo annos messianismia (vrt. Juusola 2001, 136–139).

Tietysti etniset juutalaisetkin voivat harjoittaa okkultismia tai tutkia NAM-kabbalaa, mikä ei USA:ssa ole edes tavatonta. Silti monet nykyjuutalaiset suhtautuvat kabbalaan ennen kaikkea kriittisesti ja kaihtavat sitä yli kaiken. Tähän on kaksi syytä, joista ensimmäinen on (edelleenkin) Tsevin aiheuttama häpeä ja jälkimmäinen massamarkkinoitu pop-kabbala. On todennäköistä, että julkisesti ”kabbalistiksi” tunnustautuva on etnisen juutalaisen sijaan valkoihoinen anglosaksinen protestantti, ja hänen mystiikkansa pohjautuu joko okkultismiin tai New Ageen. Akateeminen tutkimuskirjallisuus pois laskien kahteen viimeksi mainittuun kabbalan haaraan onkin helpoin törmätä virtuaalisissa tai reaalissa kirjakaupoissa.

Luodakseni parempaa kuvaa pop-kabbalasta esittelen seuraavassa joitakin NAM-kentälle tyypillisiä uskomuksia. Hanegraaffin (1998) teesejä yhdistellen seuraavia ajatuksia voidaan pitää keskeisinä uuden aikakauden spiritualiteetille:

1. Idea kanavoinnin järkevyydestä ja usko jumallisiin olentoihin. NAM-uskonnollisuudessa ei juuri tapaa ajatusta persoonallisesta Jumalasta, vaan sen korvaa jonkinlainen kosminen alkuhenki tai elämän prinssiippi. Vastaavasti useat uuden aikakauden lähteet kuvaavat runsaasti erilaisia ihmisiä auttavia alempia henkiolentoja, joita ovat esimerkiksi enkelit, henkimestarit tai avaruusolennot (Hammer 2004, 54). NAM-spirituaaliteetin mukaan hengiltä voi myös ”kanavoida” viestejä, jotka ovat käypä informaation lähde: monesti uuden aikakauden kirjat pohjautuvat

New Age ja pop-kabbala?

jonkinlaisten edesmenneiden henkimestareiden sanomalle. Edeltävät ajatukset sopivat melko hyvin yhteen kabbalan kanssa. Jumalan korkeimmat 'aspektit' on käsitetty persoonattomiksi, jolloin sefirat ja enkelit ovat korostuneessa asemassa. Myös kanavointi soveltuu kabbalaan. Isak Lurija kirjoitti niukasti: hän koki vierailevansa joka yö taivaassa, jonka akatemiasta tuotujen opetusten tulva ei taipunut kirjalliseen systematisointiin (ks. Idel 1988, 52-53). Samoin joidenkin okkultistien teokset ovat täynnä "astraalitasoilla" koettua ja kuultua materiaalia. Toisin sanoen revelaatio ei ole vierasta juutalaiselle kabbalalle - okkultistista puhumattakaan.

2. Usko totaalaisesta parantumisesta (healing) sekä henkisestä kasvusta. Nämä kaksi asiaa ovat toisiinsa sidoksissa, mihin usein vielä liittyy amerikkalaisessa spiritualiteetissa toistuva ajatus siitä, että henkisyys ja materiaalinen menestys kulkevat käsi kädessä (vrt. Mäki-Kulmala 2002, 54 eteenpäin). Ihminen käyttää erilaisia terapioidia, cakrameditaatiota ja muita vippaskonsteja parantaakseen ruumiinsa ja sielunsa holistisesti. Monissa NAM-teoksissa tärkeää on myös negatiivisten ajatusten poiskarsiminen sillä melankolia, itsesyytökset - ja älyllinen peruskriittisyys - tukehduvat henkistä kasvua. Sielun kehittyminen korreloi sekä parantumisen että myös materiaalisen hyvinvoinnin kanssa. Idean muunnelmaan perustuvat muun muassa monet suosittu elämänhallintakirjat (self help books) sekä osin myös pop-kabbala. Jälkimmäisessä on helppo tunnistaa NAM-genrelle tyypillisiä avainsanoja, joita ovat muun muassa muutos, kasvu, kehitys, valo, sielu, viisaus ja energia. Samalla ajatus fyysis-sielullis-ekonomisesta parantumisesta tekee NAM-kabbalasta jonnekin itsesuggestion, muoti-huuhauhan ja uskonnon välille sijoittuvan ilmiön.

3. Idea ihmisen jumalallisuudesta. Ajatuksen suosittu variantin mukaan ihmisellä on fyysisestä ruumiista irrallinen henkiolimus, joka on hänen suurempi tai todellisempi minuutensa. Tässä kyse ei siis ole kartesiolaisesta, itseään pohtivasta

"sielusta", vaan jonkinlaisesta tuonpuoleisesta "enkeliminästä" tai "jumalallisesta kipinästä", jota tavallinen ihminen ei tunne. Teoria ei ole uusi: se esiintyy muun muassa antiikin gnostilaisuudessa, hermetismissä ja uusplatonismissa sekä toisessa muodossa myös aasialaisissa meditaatiooperinteissä. Myös 1800-luvun okkultistit ja teosofit kirjoittivat paljon korkeammasta minuudesta (Higher Self). Esimerkiksi Golden Dawnin kabbalassa okkultisti pyrki korvaamaan arkinänsä todellisella itsellään, joka oli hänen ylimaallinen olemuksensa.

Usein nämä ideat esitetään NAM-kirjallisuudessa (jungilaisen) psykologian kielellä, jolloin perusajatus on koko lailla seuraava: ihmisen korkein minuus on hänen todellinen jumalallinen luontonsa, minkä realisointi on itseisarvo. Rationaalinen minuus (ego) vaimentaa kuitenkin korkeamman minuuden äänen, miksi ihmisen tulisi hiljentää (itse)tietoisensa egonsa karjunta - Blavatskyn (1924, 11) sanoin: "Mieli on suuri Todellisuuden tappaja. Oppilas tappakoon tappajan." Kabbalaa tutkineiden okkultistien kartoissa korkeampi minuus yhdistettiin yleensä keteriin ja ihmispersoonallisuuden muut piirteet jaettiin alempien emanaatiopisteiden kesken. Muutenkaan nykykabbalasta ei ole vaikea löytää ideoita yksilön (piilotetusta) jumalallisuudesta sekä tarpeesta muovautua kohti kosmista harmoniaa. Edellä pitää huomata, että tietyn yksilön jumalallisuus ei ole muilta pois: koska NAM-filosofiassa kaikki ihmiset nähdään usein manifestaatioina samasta alkupisteestä (vertaa keteriin), eri ihmisten "korkeammat minuudet" ovat saman alkuhengen eri "puolia" (ks. Hanegraaff 1998, 204 eteenpäin).

4. Usko hienojakoiseen astraaliruumiiseen, joka voi irrota fyysisestä kehosta. Pop-kabbalassa tämän idean tulkinta vaihtelee. Kuten edellä kävi ilmi, okkultistisessa kabbalassa elämän puu käsitetään usein jonkinlaiseksi "astraalimaailman kartaksi", jolloin okkultisti voi tarot-kortteja ja astrologiaa symboliikkaa mietiskellen siirtyä hakemalleen "tasolle" (sefiraan tai elämän puun polulle). Täällä hän voi kohdata esimerkiksi erilaisia myyttisiä olentoja tai jumalallisia opettajia. Idea astraaliruumiista (tselem) esiintyy myös juutalaisessa kabbalassa, missä eri koulukuntien tulkinnat asiasta olivat kuitenkin ristikkäisiä (ks. Scholem 1991, 251-273).

5. Idea jälleensyntymisestä. Reinkarnaatioteo-

riat ovat tärkeä osa NAM-spiritualiteettia ja ne sopivat yhteen myös kabbalan kanssa. Toisinaan jopa NAM-kirjoittajat ovat huomanneet juutalaiskabbalistien viittaavan itsekin ideaan jälleensyntymisestä (gilgul). Tosin teoria oli juutalaisten parissa kiistelty, minkä lisäksi kabbalistien teoriala vaihtelivat keskenään: esimerkiksi zoharisessa ja lurijalaisessa kabbalassa jälleensyntymisajatukset poikkeavat toisistaan suuresti (ks. Scholem 1991, 197-250). Vaikka yksityiskohdat jäävätkin tässä epämääräisiksi, voidaan sanoa, että niin idea astraaliruumiista, tuonpuoleisen tasoista kuin reinkarnaatiostakin esiintyy usein pop-kabbalassa. Tämä ei ole sikäli outoa, että vastaavia ajatuksia esiintyy myös juutalaiskabbalassa.

6. Holismi. Sekä okkultistinen kabbalalutkinta että NAM-ajattelu toistavat usein ikivanhaa astrologis-hermeettistä maksimia: siten kuin ylhäällä (makrokosmoksessa), niin myös alhaalla (mikrokosmoksessa). Toisin sanoen maailmankaikkeuden (tähtitaivaan, sefiroiden) vaikutukset heijastuvat ihmisolenossa. Okkultistisessa kabbalassa idea toistuu myös siinä muodossa, että sefira-puu kuvaa jumalallisen emanaation ohella myös ihmisen mentaalisia kykyjä (mielikuvitusta, tahdonvoimaa, muistia, mielihaluja ja niin edelleen). Toinen holismin muoto on NAM-kentässä yleinen ajatus kaikkien asioiden yhteenliittymisestä, mikä sopii hyvin yhteen kabbalan kanssa. Jos kuvittelee kaiken olevaisen olevan lähtöisin samasta alkupisteestä (keter), on tavallaan loogista ajatella kaikkien maailmankaikkeuden asioiden liittyvän jollain tasolla toisiinsa. (Vrt. Hanegraaff 1998, 128)

7. NAM-teorioiden ”tieteenmukaisuus”. Uuden aikakauden kannattajat suhtautuvat tieteeseen pääosin myönteisesti, kunhan kyseessä ovat oikeat ja vilpittömät tiedemiehet, eivätkä ne kirotut materialismin kannattajat. Usein NAM-kirjat koettavat myös todistaa, kuinka niiden teoriala sopivat yhteen viimeisimpien luonnontieteellisten totuuksien kanssa. Toisin sanoen NAM-kenttä myöntää tieteellisen tutkimuksen mielekkyyden ja arvon, solmukohtana on vain hengellisiä totuuksia vastustavat väärinajattelijat sekä asioita vääristelevät materialistit. Tosin ongelman voi kiertää helposti lainaamalla erilaisia ydinfysiikalta kuulostavia huuhaateorioita, jotka todistavat NAM-sanoman olevan asioiden objektiivinen totuus.

Vastaava ideologia pätee hyvin myös kaikkiin

kabbalan haaroihin. Blavatskyalaisten teosofien tavoin 1800-luvun okkultistit kuvittelivat järjestelmänsä olevan tieteellisen hengen mukainen; myös modernista juutalaisesta kabbalasta on helppo löytää vastaavia ajatuksia. Yleensä asia todistetaan numerologisesti: koska luku n on oleellisen kaavan rakennevakio, ja koska sama luku esiintyy myös tietyssä kirjoituksessa, kabbala kuvaa tieteen kanssa samoja totuuksia. Sama idea pätee myös ajankohtaisiin ilmiöihin: oikein hakemalla kabbalistisesta tekstikorpuksista on helppo löytää esimerkiksi Osama bin Ladenin nimi. Tämäntyyppiset manipulaatiot ovat tuskin Skeptikko-lehden lukijoille uusia.

Edellisten teemojen lisäksi NAM-kabbalan tunnistaa myös sanomasta, jonka mukaan kaikki mystiset perinteet ovat saman jumalallisen valon heijastumia. Kuten merkittävin kabbalalutkija, Scholem (1995, 6), huomauttaa, menneinä vuosikatoina tällainen idea olisi ollut vieras. Vaikka eri järjestelmien mystiset kokemukset muistuttavat välillä toisiaan, juutalaiset mystikot olivat ennen kaikkea juutalaisia, kristityt kristittyjä ja muslimit muslimeita - ihmiset eivät tunteneet tietystä uskonnosta erillistä, ”yleistä” mystiikkaa. Esimerkiksi renessanssihumanistit yhdistivät (nykyiseen tapaan) eri hengenperinteitä toisiinsa, mutta he tekivät sen osoittaakseen kristinuskon ylivoiman. Vasta 1800-luvun teosofian jälkeen länsimaissa on yleistynyt idea uskontovapaasta ja universaalista mystiikasta.

Edellä olen esitellyt yleisiä NAM-ajatteluun ja myös pop-kabbalaan liittyviä piirteitä. Seuraavassa nostan esille erikoistuneempia teemoja, joista uuden aikakauden kabbala on helppo tunnistaa.

Usein pop-kabbalan osana on idea cakra-pisteistä. (Vaikka ”cakrat” usein kirjoitetaankin englannin pohjalta ”chakroiksi”, sanskritin transkriptiojärjestelmä huomioiden siihen ei ole mitään perustetta; tuo sanaan lisätty ”h” ei yksinkertaisesti kuulu sinne.) Intialaisessa jooga- ja tantrafilosofiassa nämä pisteet kuvaavat meditaatiokokemuksia: ilmeisesti syvä transsi vääristää kehokaavaa, jolloin mietiskelijä kokee sisällään sykkiviä pisteitä. Eri koulukunnissa cakrojen määrä vaihtelee, ja ne ovat myös osa laajempaa, koko kehon kattavaa ”mystisen fysiologian” järjestelmää - myös akupunktio ja tietyt budoliikkeet perustuvat vastaaviin meridiaanikoordinaatteihin.

Ennen kaikkea blavatskyalaisten teosofien vai-

Kabbalakeskus pelkkää liiketoimintaa?

kutuksesta länsimaihin on kuitenkin levinnyt käsitys seitsemästä cakra-pisteestä, jotka on irtotettu muusta kontekstistaan. Tavallaan cakroille on käynyt hieman samalla tavalla kuin sefiroille: länsimaiset ihmiset ovat löytäneet mystisen kuvion (sefira-puu, cakra-järjestelmä) ja alkaneet pitää sitä jonkinlaisena tuonpuoleisen objektii-visena ”maantiekarttana”. Tosin blavatskylainen teosofia tutki vieraita kulttuureja vielä melko tarkasti, mitä ei voida sanoa samojen ajatusten myöhemmistä popularisoijista.

Koska kymmenen sefiraa ei voi suoraan vastata seitsemää cakraa, järjestelmien yhteensovittajat joutuvat runnomaan niitä toisiinsa. Tällöin ke-ter tavanomaisesti vastaa ylintä ja malkut alinta cakraa; jäljelle jääviä sefiroita yhdistellään toisiinsa, jolloin juutalainen ja hindulainen mystiikka saadaan lyömään keskenään kättä (vrt. Hammer 2004, 163 ja 190). Tämän jälkeen mak-savalle yleisölle on helpompi markkinoida hyvin yksipuolista seemiläis-intialaista viisautta. Tavallisesti cakra-meditaatio koostuu käytännössä energiapisteidien visualisoinnista kehon sisälle sekä niihin liitettyjen mantrojen toistamisesta. Vaikka jotkut NAM-kirjailijat korostavat tiettyjä pisteitä muita enemmän, yleensä cakrojen mietiskely ja ”puhdistus” noudattaa edellistä kaavaa melko tarkasti.

Monesti pop-kabbala pohjaa ajatuksiaan 1800-luvun okkultismiin, miksi siitä voi löytää myös ideoita tarotin ja sefiroiden yhteydestä. Vaikka viktoriaaniset okkultistit ovat edelleen suosittuja innoittajia, NAM-kabbalassa ei ole tavatonta törmätä myös avoimen fiktiiviseen materiaaliin - niin halutessaan elämän puuhun voi yhdistää esimerkiksi Star Trek -tieteissarjan hahmoja (jolloin Mr. Spock vastaa tietysti hokmaa, ks. Orpheus 1995, 130). Tässä ei ole edes mitään tavatonta: maailmalla saman kabbala-käsitteen alle sekoitetaan kaikkea mahdollista buddhalaisuudesta uusnoituuteen ja Atlantiksen mysteereihin. Suomessakin on alan ”erikoisasiantuntijoita”, jotka yhdistävät kabbalansa yhtä hyvin muinaisegyptin mysteereihin kuin lentäviin lautasiinkin.

Edelliseen konservatiivisempi taho voi tietysti sanoa, että tällaisella kritiikittömällä uusspirituaaliteetilla ei ole mitään tekemistä aidon ”kabbalan” kanssa. Tietystä mielessä väite on tosi, mutta pitää muistaa, että uskonnot muuttuvat ajan myötä, eikä niistä siksi ole olemassa oikeita tai vääriä muotoja. Sitä paitsi monet juutalaiskabbalistit usko(i)vat traditionsa periytyvän Siinain Jumala-Moses -dialogista. Tähän verrattuna ei kuulostane kovin eksoottiselta, jos pop-kabbalisti esittää tietämyksensä olevan kosmisen vanhaa viisautta jonka edustajia ovat olleet muun muassa Abraham, Mooses, Platon, Pythagoras, Jeesus ja profeetta Muhammed. Esittivähän sitä paitsi renessanssihumanistitkin samantapaisia ideoita.

Erikoistapaus: julkkisten kabbala

Kuten alussa mainittiin, tätä nykyä monet amerikkalaisjulkkiset ovat kiinnostuneet ”kabbalasta”. Villityksen yhtenä agitaattorina voidaan pitää Madonnan, joka on ilmeisimmin aidosti kiinnostunut elämänsä parantamisesta juutalaisen mystiikan avulla. Rockvideolla hänen kätensä ympäri on sidottu juutalaisissa rukouksissa käytetty nahkahihna (tefillin; fylakteerio) - mikä on sinänsä juutalaista tapakulttuuria häpäisevää. Lehtikuvissa Madonnan t-paita julistaa: ”Kabbalists do it better.” Pop-tähti teki myös viime syyskuussa pyhiinvaellusmatkan Israeliin.

Madonnan kabbalistisena tutorina pidetään ennen kaikkea Philip Bergiä, jonka laajalle levinneen Kabbalah Centren (<http://www.kabbalah.com>) toimintaan yhdistetään myös muun muassa Roseanne Barr, David Beckham, Naomi Campbell, Mick Jagger, Diane Keaton, Alanis Morissette, Demi Moore, Paul Newman, Winona Ryder ja Elizabeth Taylor.

Kabbalasta kiinnostuneiden julkkisten symboliksi on noussut ”pahalta silmältä torjuva” rannenuha, joka on nähty muun muassa Madonnan ja Britney Spearsin ranteessa. Tosin tällaisella nauhalla ei tietääkseni ole mitään tekemistä kabbalan kanssa - joko kyseessä on (pakanallinen) maaginen uskomus, juutalaisesta folkloresta periytyvä tapa tai täysin tuulesta temmattu symboli. Rannenuha ei kuitenkaan ole ainoa asia, jolla julkkisten suosima kabbalakeskus herättää ihmetystä. Kabbalah Centre nauttii tietyissä piireissä paha mainetta: ortodoksirabbien sekä kulttien-vastaisessa liikkeessä toimivien ihmisten mukaan kabbalakeskus perustuu lähinnä liiketoiminnalle. Heidän mukaansa Philip Berg pyörittää todella

massiivista rahankeruukoneistoa poikansa Yehuda Bergin sekä muun perheensä kanssa. Kabbalah Centren johtajat kuittaavat nämä puheet kateelisten panetteluna.

Ilmeisemmin Bergillä ei kuitenkaan ole asianmukaista rabbiinista taustaa eikä myöskään esittämäänsä tohtorintutkintoa. Julistettuaan itsensä johtavaksi nykykabbalistiksi hän kuitenkin onnistui rakentamaan NAM-kabbalaa tarjoavan koneiston, jonka huippujäseniä eli julkkiksia kohdellaan kuninkaallisesti (vertaa Tom Cruiseen ja skientologeihin). Julkisuuden hahmot voivat lahjoittaa keskukselle helposti suuria rahasummia, mutta osa rahavirroista tulee muista lähteistä.

Organisaation kritikoijien perusteella myös keskiluokkaan kuuluvat jäsenet kantavat kortensa kekoon: he ostavat lippuja kalliisiin kabbalapahtumiin, antavat osan tuloistaan keskukselle tai muuten lahjoittavat sille suuria summia (entisten jäsenien mukaan heitä on painostettu rahalahjoituksiin).

Kabbalah Centren vastustajien mukaan järjestön fyysisesti sairaille jäsenille luvataan ihmeperantumista (tai rikastumista), jos he ostavat kabbalistic teoksia keskuksen ylihinnoitellusta kirjakaupasta. Toki järjestö myy kuluttajille muitakin tuotteita, esimerkiksi kuuluisia rannenuhoja, stressiä lieventäviä kynttilöitä, astrologisia karttoja sekä ”kabbalavettä”, jonka pitäisi parantaa jopa syövästä.

Bergin organisaatiota on syytetty muutenkin hyvin likaisesta pelistä, johon kuuluu muun muassa houkuttaminen avioeroon järjestön toimintaa vastustavasta puoliosasta. Toisten lähteiden mukaan keskuksen jäsenet suorastaan uhkailevat ihmisiä vastoinkäymisillä ja kirouksilla, jos nämä eivät lahjoita rahojaan Kabbalah Centrelle. Arvostettujen rabbiinien mukaan keskus toimii juutalaisen uskonnon vastaisesti antamalla asiakkailleen astrologista neuvontaa. Kabbalah Centren kritiikkiin voi tutustua muun muassa osoitteessa <http://www.rickross.com/groups/kabbalah.html>.

Vaikka julkikkaset ovatkin kiinnostuneita kabbalasta, on ettäisi heidän mystiikkaviehtymystään turhan vakavasti. Käsittääkseni Madonna ja kumppanit eivät tutki arameankielistä Zoharia tai laske Tooran numerologisia arvoja, eikä heille tietääkseni ole tärkeää juutalaisten perinnäistapojen mystinen, syvälinen uudelleentulkinta. Kriitikkojen mukaan Kabbalah Centren tarjoama spiritualiteetti ei myöskään pyri ensisijaisesti tuonpuoleisen, osin piilotetun ja osin läsnäolevan

Jumalan kokemiseen; opetuksissa on tärkeämpää ihmissuhteiden, seksielämän tai työuran parantaminen.

Mystisistä tekniikoista

Edeltävä teksti kuvaa pääpiirteissään niitä muutoksia, joita kabbala on kokenut keskiajalta nykypäivään tultaessa. Jotta lukija saisi vielä paremman kuvan ”aidon” kabbalistin ajatusmaailmasta, sivuan vielä joitakin - lähinnä juutalaiselle kabbalalle tyypillisiä - mystisiä tekniikoita. Tosin monen spirituaalisen käytännön yksityiskohdat ovat pimeän peitossa: juutalaismystikot ovat siirtäneet niitä ennen kaikkea tiukasti vartioidun suullisen perinteen kautta, minkä takia akateemikot tuntevat kabbalisticista tekniikoista lähinnä pääideat (ks. Hallamish 1999, 75-76; Idel 1988, 74-111).

Usein kabbalisticit päättelivät gematrisesti eli laskivat sanoille lukuarvoja. Kuten edellä mainittiin, heprean kirjaimilla on lukuarvot; gematriassa kokonaisten sanojen lukuarvoja vertaillaan keskenään, millä pyritään todistamaan jotain niiden välisestä yhteydestä. Tekniikka toimii muutamassa muussakin iäkkäässä kielessä, joten esimerkiksi myös antiikin gnostikot todistivat teorioitaan gematrisesti. Monet juutalaishkabbalisticit uskoivat Toorasta löytyvän Jumalan salaisia koodeja ja viestejä, jotka voisi ymmärtää gematrian avulla. Tämä idea vaikutti hyvin paljon sekä Raamatun että muiden tekstien tulkintaan (ks. Scholem 1978, 337-343).

Seuraava (okkultisteilta napattu) esimerkki havainnollistaa gematrista ajattelua: heprean dja tarkoittaa ”yhtä”. Sen kirjainten lukuarvot ovat 1, 8 ja 4, jolloin niiden summa on 13. Vastaavasti sanan ”rakkaus” summa on 13. Näin voidaan gematrisesti todistaa, että on olemassa yksi ja rakastava olento - siis Jumala (vrt. Crowley 1993, 2; luonnollisesti gematriassa voi käyttää paljon monimutkaisempiakin laskutoimituksia.)

Lukuarvojen laskemista käytetään myös okkultismissa, missä on jopa kehitetty vastaavia järjestelmiä länsimaisille kielille. Näin okkultistit voivat puhua esimerkiksi ”englantilaisesta kabbalasta”, mikä siis tarkoittaa englannin sanojen gematrista tulkintaa. Toinen samankaltainen metodi on notarikon, jossa työskennellään akronyymilyhenteiden kanssa. Kolmannessa tekniikassa, temurahissa, sanojen kirjaimia vaihdetaan toisiksi tiettyjen kaavojen perusteella.

Juutalaiset eivät käyttäneet gematrista todis-

Riitti tappoi pääministeri Yitzhak Rabinin?

telua ja kirjainten permutointia vain filosofisten argumenttien esittämiseen. Pitää muistaa, että menneinä vuosisatoina kabbalistit katsoivat tekstuaalisuuden (Tooran) ja ruumiillisuuden (luomistyön) olevan sidoksissa toisiinsa. Kuten muun muassa Genesiksen alku sekä Sefer jetsira koettavat todistaa, maailman katsottiin syntyneen Jumalan puheesta. Herra sanoo: ”Tulkoon valo!”, ja valo tulee. Tästä syystä kielellisten elementtien manipulointi - lukujen laskeminen sekä kirjainten järjestely - toimi kabbalassa hengellisenä tekniikkana, niin magian kuin meditaationkin osana. Koska kirjainten katsottiin omaavan mahdavia voimia, niiden avulla voitiin myös tuottaa sellaisia vaikutuksia, joita nykyihminen pitäisi ”yliluonnollisina”.

Kabbalan maagiset haarat vaihtelivat psalmien lukemisesta erilaisten suoja-amulettien tekemiseen. Erityisesti espanjalaisessa kabbalassa magia sai myös erityisen tietoteoreettisen arvon; rabbit uskoivat, että periaatteessa koko universiumi voitaisiin ottaa magian avulla haltuun:

Kabbalaa harjoittamalla oli mahdollista saavuttaa salainen tieto maailmankaikkeuden rakenteesta. Tiedon haltijaan ”virtasi jumalallinen voima”, joka antoi mahdollisuuden ylikuonnollisiin tekoihin. [...] Hyvin usein kiinnostus magiaan oli kuitenkin teoreettista; siihen ei liittynyt magian harjoittamista eikä luopumista normaalista juutalaisesta uskonnonharjoituksesta. Magia ymmärrettiin ylimmäksi tieteeeksi, jota arvostettiin suuresti mutta jonka avulla ei pyritty muuttamaan todellisuutta (Juusola 2001, 130).

Vastaavasti hasidijohtajat tunnetaan talismaanien rakentajina; yleensä näissä taikaesineissä käytettiin Jumalan ominaisuuksia symboloivia kirjainyhdistelmiä. Toinen maagisen kabbalan osa oli enkelien kanssa kommunikointi. Siinä missä kristitty kabbala oli hyvin teoreettisluonteista, jumalallisten voimien kanssa työskentely (teurgia) ja enkelimagia oli olennainen osa juutalaista mystiikkaa (ks. Idel 1988, 156-199 ja 262; Juusola 2001; pitää muistaa, kuinka jo

muinaiset merkava-mystikot suorastaan manasivat enkeleitä palvelukseensa). Kabbalassa enkelien kanssa kommunikoinnissa toistuu usein myös nimimagialle ominaisia piirteitä: enkelien nimiä saatettiin muodostaa (keksiä) Tooran tekstin perusteella, ja monesti näiden pyhien nimien tuntemisen uskottiin riittävän myös enkelillisten voimien omaksumiseen.

Valistuksen ja tieteellisen vallankumouksen myötä usko ”magiaan” tietysti väheni, mutta se ei täysin hävinnyt juutalaiskabbalistien parista. Juusola (2001, 119) kuvaa erästä vuonna 1995 Israelissa suoritettua riittä, jossa joukko äärijuutalaisia rabbeja kirosi pääministeri Yitzhak Rabinin kuolemaan mystisen seremonian avulla. (Rabin murhattiin kuukauden kuluttua riitistä.)

Kabbalassa magiaa tärkeämpiä ”hengentekniikoita” olivat kuitenkin mystiset rukoukset sekä meditaatioharjoitukset. Mystisen kokemuksen alkuehtona pidettiin kawwanaa, joka voidaan kääntää Jumalaa kohti suuntaumiseksi. Käytännössä suuntautumisen apuneuvoja olivat liturgiset lauseparret, Jumalan ja sefiroiden nimet sekä heprean aakkosten yhdistelmät. Kawwannaan saattoi kuulua myös musiikki, hengitysharjoitukset, erilaisten värien mietiskely sekä peräti itkeminen (Martola 1998, 127; Idel 1988, 35-111; Scholem 1978, 174-182).

Edelliset menetelmät lienee helpompi ymmärtää, jos niitä vertaa joogameditaatioon. Itämaisissä mietiskelyperinteissä meditoija usein kaventaa tajuntansa tunnelimaiseksi toistamalla mantraa (joka voi olla lause tai pyhä nimi). Erityisesti hengityksen kontrolliin yhdistettynä värssyn kurinalainen toisto johtaa tilaan, jossa mietiskelijä voi todistaa hengellisiä visioita tai kokea yhtyvän jonkinlaiseen hahmottomaan alkuhenkeen. Edellisessä ei ole mitään eksoottista: Occamin partaveitsee käyttäen kaiken voi selittää transsin ja ylihengityksen aiheuttamilla aivokemian muutoksilla.

Vaikka kabbalistista mietiskelyä ei kannatakaan yksioikoisesti samaistaa muihin meditaatioperinteisiin, juutalaisen mystiikan asiantuntijatkin ovat panneet merkille eri järjestelmien samankaltaisuudet (ks. esimerkiksi Scholem 1995, 139 ja Idel 1988, 97). Tässä ei liene mitään yllättävää, sillä ihmisfysiologia toimii kaikkialla samalla tavalla. Jos henkilö toistaa tiettyä rukousta (mantraa), hän todennäköisesti ennen pitkää vaipuu tilaan, jossa koetaan kaikkea mystistä. (Kokonaan toinen asia on se, tulisiko näille transsikokemuksille antaa mitään spirituaalista merkitystä.)

Jos Jumalan täysvaltainen (ekstaattinen) kokeminen oli tärkeää varhaisille merkava-mystikoille, toistuu sama eetos monen kabbalistinkin kohdalla. Liikkeen alkuaikoina tärkeä mystinen tekniikka oli rukousten toisto. Kabbalistit tulkitsevat perinteiset liturgiset rukoukset uudestaan, antoivat niille syvällisiä merkityksiä ja alkoivat toistaa niitä (ryhmärukoilun sijaan) yksinäisyydessä. Kabbalaliikkeen myöhemminä aikoina mystikot loivat omia rukouksiaan sekä osin myös korvasivat rukoilun Jumalan sekä sefiroiden nimien toistolla (Scholem 1978, 176–177 ja 370).

Erytyisesti Abraham Abulafia teki tutuksi toisen mystisen tekniikan, kirjainpermutaatioiden käytön. Usein nämä sarjat koostuivat sellaisista aakkosista (J, H, W) jotka sisältyivät Jumalan äänenlausumattomaan nimeen (JHWH). Kabbalisti tyhjensi mielensä arkiasioista sekä keskittyi määrättyyn variaatioon perustuviin kirjain- ja nimiyhdistelmiin. Kaplanin (1982, 90) esimerkkiä käyttäen hän saattoi aloittaa mietiskelynsä toistamalla näitä sarjoja:

AoJo, AoJa, AoJe, AoJi, AoJu,
AaJo, AaJa, AaJe, AaJi, AaJu,
AeJo, AeJa, AeJe, AeJi, AeJu
AiJo, AiJa, AiJe, AiJi, AiJu

Kun systemaattinen permutaatio yhdistettiin hengitysharjoituksiin sekä värien mietiskelyyn, mystikko koki mahdollisesti nousevansa jumalalliseen maailmaan. Kenties hän näki erilaisia valoja tai tunsivat Jumalan valittu (Scholem 1978, 180-181). Pitkälle vietyä abulafialainen meditaatio saattoi johtaa profetaalisten lahjojen saamiseen. Tosin moni kabbalisti koki myös vastaavien harjoitusten myötä saavansa Jumalalta suuren mission ja lähti likipitään käännyttämään paavia juutalaisuuteen. Toisin sanoen abulafialainen meditaatio johti helposti myös messianistisiin kuvitelmiin (ks. Kaplan 1982).

Scholemin (1978, 370-371) mukaan juutalaisessa meditaatiossa esiintyi kaksi tasoa. Näistä ensimmäisessä mietiskelijä kokee (etäisen merkavamaisia) visioita, jotka ovat kuitenkin vain meditaation välivaihe. Jälkimmäisessä ja ”syvemmissä” tilassa mietiskelijä uppoutuu korkeamman emanaatiomaailman ”puhtaaseen” mietiskelyyn, jolloin kuvia tai visioita ei enää esiinny. (Tosin myöhempi tutkimus on kyseenalaistanut Scholemin idean eri meditaatiotasojen hierarkkisesta järjestyksestä; ks. esim. Wolfson 1997, 52 -; vrt. myös Idel 1988, 97.)

Joitakin esimerkkejä tekstien tulkinnasta

Tärkein osa kabbalaa on Tooran tekstin uudelleentulkinta. Tosin, kuten Hallamish (1999, 214) huomauttaa, kabbalisti ei tee innovaatioita: kaikki hänen tulkitsemansa asiat ovat jo Tooran sivuilla - hän vain aukaisee koodin, jolla Jumala on ne tekstiin piilottanut. Raamattu aiheuttaa kuitenkin kysymyksiä: miksi sen teksti ei mainitse joitakin asioita, vaikka se esittää merkityksettömiäkin yksityiskohtia (esimerkiksi Genesisin 36. luvun lista Edomin kuninkaista). Kun kabbalisti kuitenkin kokee paljastavansa Tooran koodin, tekstin esoteerinen merkitys paljastuu hänelle (Edom viittaa kosmoksen prototyyppeihin.)

Esitän artikkelini lopuksi joitakin tekstitulkitintoja, joiden avulla kabbalistit spekuloiivat aineettoman maailman olemusta. Saarnaajan kirjan (1:4) mukaan ”[s]ukupolvi menee, sukupolvi tulee, mutta maa pysyy ikuisesti.” Sefer ha-bahirissa tämä värssi tulkitaan siten, että sama sukupolvi kuolee ja syntyy uudelleen, jolloin sitä käytettiin todisteena jälleensyntymisopin totuudellisuudesta (ks. Scholem 1991, 203).

Genesisissä (1:27) todetaan: ”Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi [...]” Tämä rakenteen toisto sai erään 12. vuosisadan kabbalistin tulkinnoissa seuraavan muodon: ensimmäinen ilmoitus viittaa ihmisen maalliseen olemukseen (ihmisen kuvaan). Jälkimmäinen formulointi sen sijaan viittaa ihmisen enkeliminään, joka on Jumalan kaltainen (ks. Scholem 1991, 261). Toisin sanoen tässä toistuu NAM-kabbalan kohdalla esitelty ajatus siitä, kuinka ihmiseen on liitoksissa hänelle tuntematon ”korkeampi minä”.

Psalmien kirjassa (104:14) Jumalaa ylistetään sanoin: ”Sinä kasvatat ruohon karjaa varten [...]” Zoharin kirjoittaja tulkitse ”ruohon” viittaavan miljooniin tuomion enkeleihin, jotka Jumala loi (gevuraa vastaavana) luomisen toisena päivänä. Enkeleitä symboloidaan ruoholla, sillä ne kasvavat ruohon tavoin, minkä lisäksi lisäksi tuhon enkelit myös ”leikataan” pois. Kabbalassa sefira malkutiin liitettiin enkelit tuhoava ”tuomion tuli”; Zohar siis tulkitsee psalmissa mainitun ”karjan” tarkoittavan malkutia, joka syö enkelit eli ruohon (ks. Tishby 1994, 2:635-636).

Nämä (satunnaisesti valitut) esimerkit riittänevät todistamaan kabbalaliikkeen radikaaleista Tooran uudelleentulkintoista. Monesti kaikkein villeimmät spekulatiot tuottivat esittäjilleen konservatiivisten rabbien tuomion, mistä huo-

Tekstiä myös kirjainten välissä?

limatta mystinen uudelleentulkitsemissiike me-
nestyi melko mainiosti aina Shabbetai Tsevin
kääntymykseen asti. Tosin 1800-luvun hasiditkin
jatkoivat hengellisen uudelleentulkittamisen per-
rinnettä: eräskin hasidijohtaja avasi melkoiset
tulkinnan portit todistamalla, kuinka Toorassa on
mustalla painetun tekstin lisäksi (kirjainten väliin
sijoittuva) valkoinen teksti.

Rabbin mukaan ihmiset oppivat tulevaisuudes-
sa lukemaan tätä aikalaisille näkymätöntä Tooraa
(ks. Idel 2002, 60). Uudelleentulkinnan mahdol-
lisuudet ovat rajattomat.

Samalla edeltävät esimerkit havainnollistane-
vat kuinka kaukana juutalainen mystiikka on ok-
kultistien ja pop-tähtien kabbalasta. Tämä muu-
tosprosessi tekee myös vilpittömästä kysymyk-
sestä ”mistä siinä kabbalassa on oikein kyse?”
painajaismaisen vaikean vastata. Toivottavasti
tämä artikkeli on kuitenkin onnistunut tuottamaan
lukijalle jonkinlaisen käsityksen siitä, miten kab-
balan eri haarat eroavat toisistaan. ■

Kirjallisuus

Agrippa von Nettesheim, Heinrich Cornelius
(1992 [1533]) *De occulta philosophia libri tres*.
Toim. Vittoria Perrone Compagni. Leiden: Brill.

Allen, Michael & Valery Rees (toim.; 2001)
*Marsilio Ficino: His Theology, His Philosophy,
His Legacy*. Leiden: Brill.

Beitchman, Philip (1998) *Alchemy of the
Word: Cabala of the Renaissance*. Albany: State
University of New York Press.

Blavatsky, Helena (toim.; 1924 [1889]) *Hiljai-
suiden ääni: ja muita valittuja katkelmia Kultais-
ten sääntöjen kirjasta*. Viipuri: Tietäjä.

Copenhaver, Brian P. (käänt.; 1998) *Hermetica:
The Greek Corpus Hermeticum and the Latin
Asclepius*. Cambridge: Cambridge University
Press.

Crowley, Aleister (1993 [1909]) *777 and Other
Qabalistic Writings of Aleister Crowley: Inclu-
ding Gematria & Sepher Sephiroth*. Toim. Israel

Regardie. York Beach: Samuel Weiser.

Faivre, Antoine (1994) *Access to Western Eso-
tericism*. Albany: State University of New York
Press.

le Forestier, René (1992) *Die templerische und
okkultistische Freimaurerei im 18. und 19. Jahr-
hundert*. 1-4 vols. Leimen: Werner Kristkeitz.

Fortune, Dion (1999 [1935]) *The Mystical Qa-
balah*. York Beach: Samuel Weiser.

Gilbert, Robert (1983) *The Golden Dawn: Twi-
light of the Magicians*. Wellingborough: Aquarian
Press.

Godwin, Joscelyn (1994) *The Theosophical
Enlightenment*. Albany: State University of New
York Press.

Gruenwald, Ithamar (1980) *Apocalyptic and
Merkavah Mysticism*. Leiden: Brill.

Hallamish, Moshe (1999) *An Introduction to
the Kabbalah*. Albany: State University of New
York Press.

Hammer, Olav (2004) *Claiming Knowledge:
Strategies of Epistemology from Theosophy to
the New Age*. Leiden: Brill.

Hanegraaff, Wouter (1998) *New Age Religion
and Western Culture: Esotericism in the Mirror
of Secular Thought*. Albany: State University of
New York Press.

Howe, Ellic (1972) *The Magicians of the Gol-
den Dawn: A Documentary History of a Magical
Order 1887-1923*. London: Routledge & Kegan
Paul.

Idel, Moshe (1988) *Kabbalah: New Perspecti-
ves*. New Haven: Yale University Press.

- (1989) *Language, Torah, and hermeneutics in
Abraham Abulafia*. Albany: State University of
New York Press.

- (2002) *Absorbing Perfections: Kabbalah and In-
terpretation*. New Haven: Yale University Press.

Juusola, Hannu (2001) ”Toinen puoli”: ma-
ginen maailmankuva juutalaisuudessa, 119-40
teoksessa Jaakko Hämeen-Anttila (toim.) *Uskon-
tojen risteyksissä: Välimeren alueen uskontojen
juurilla*. Helsinki: Gaudeamus.

Kaplan, Aryeh (1982) *Meditation and Kabbala*.
York Beach: Samuel Weiser.

Katz, Jacob (1970) *Jews and Freemasons in
Europe 1723-1939*. Cambridge, Mass.: Harvard
University Press.

King, Francis (1989) *Modern Ritual Magic:
The Rise of Western Occultism*. Dorset: Prism
Press.

Knorr von Rosenroth, Christian (1999 [1684])
Kabbala denudata: Seu doctrina Hebraeorum

transcendentalis et metaphysica atque theologica opus antiquissimae philosophiae Barbaricae variis speciminibus refertissimum. 1-2 vols. Hildesheim: Georg Olms.

Luhrmann, Tanya (1991) *Persuasions of the Witch's Craft: Ritual Magic in Contemporary England*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Martola, Nils (1998) Juutalainen mystiikka ja hasidismi, 125-44 teoksessa Tapani Harviainen & Karl-Johan Illman (toim.) *Juutalainen kulttuuri*. Helsinki: Otava.

McIntosh, Christopher (1974) *Eliphas Lévi and the French Occult Revival*. New York: Samuel Weiser.

- (1998) *The Rosicrucians: The History, Mythology, and Rituals of an Esoteric Order*. York Beach: Samuel Weiser.

Mäki-Kulmala, Heikki (2002) *Näin puhui Sarasvuo*. Tampere: Vastapaino.

Orpheus, Rodney (1995) *Abrahamadabra: A Beginner's Guide To Thelemic Magick*. Stockholm: Looking Glass Press.

Owen, Alex (2004) *The Place of Enchantment: British Occultism and the Culture of the Modern*. Chicago: University of Chicago Press.

Pico della Mirandola, Giovanni (1998 [1486]) *Conclusiones nongentae*, 210-553 teoksessa Stephen Alan Farmer (toim.) *Syncretism in the West: Pico's 900 Theses (1486): The Evolution of Traditional Religious and Philosophical Systems*. Tempe: *Medieval & Renaissance Texts & Studies*.

- (1999 [1486]) *Ihmisen arvokkuudesta*. Jyväskylä: Atena.

Reuchlin, Johannes (1993 [1517]) *On the Art of the Kabbalah: De arte cabalistica*. Toim. Martin Goodman & Sarah Goodman. Lincoln: University of Nebraska Press.

- (1996 [1494]) *Sämtliche Werke*. Vol. 1: *De verbo mirifico: Das wundertätige Wort*. Toim. Widu-Wolfgang Ehlers ym. Stuttgart: Frommann-Holzboog.

Scholem, Gershom (1960) *Jewish Gnosticism,*

Merkabah Mysticism, and Talmudic Tradition. New York: Jewish Theological Seminary of America.

- (1978) *Kabbalah*. London: Penguin Books.

- (1989) *Sabbatai Sevi: The Mystical Messiah*. Princeton: Princeton University Press.

- (1990) *Origins of the Kabbalah*. Princeton: Princeton University Press.

- (1991) *On the Mystical Shape of the Godhead: Basic Concepts in the Kabbalah*. New York: Schocken Books.

- (1995) *Major Trends in Jewish Mysticism*. New York: Schocken Books.

Schuchard, Marsha (2002) *Restoring the Temple of Vision: Cabalistic Freemasonry and Stuart Culture*. Leiden: Brill.

Schäfer, Peter (1992) *The Hidden and Manifest God: Some Major Themes in Early Jewish Mysticism*. Albany: State University of New York Press.

Secret, François (1964) *Le Zôhar chez les kabbalistes chrétiens de la Renaissance*. Paris: Mouton.

Swartz, Michael (1996) *Scholastic Magic: Ritual and Revelation in Early Jewish Mysticism*. Princeton: Princeton University Press.

Tishby, Isaiah (1994) *The Wisdom of the Zohar: An Anthology of Texts*. Vols. 1-3. London: Littman Library of Jewish Civilization.

Webb, James (1990) *The Occult Underground*. Chicago: Open Court.

- (1991) *The Occult Establishment*. Chicago: Open Court.

Wirszubski, Chaim (1989) *Pico della Mirandola's Encounter with Jewish Mysticism*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Wolfson, Elliot (1997) *Through a Speculum That Shines: Vision and Imagination in Medieval Jewish Mysticism*. Princeton: Princeton University Press.

- (2000) *Abraham Abulafia - Kabbalist and Prophet: Hermeneutics, Theosophy and Theurgy*. Los Angeles: Cherub Press.

Yates, Frances (1991) *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*. Chicago: University of Chicago Press.

Kirjoittaja on valmistumaisillaan oleva filosofian ja valtiotieteiden ylioppilas, joka valmistelee väitöskirjaa länsimaisen esoterian historiasta.

Baron Normal

Aprikoi aavemaisia

Kummitukset ovat erinomaisen epä-trendikkäitä. Suomessa niiden luulee jokokeneen Korkeasaaren pavianeille ehdotetun kohtalon.

Englannin Exeteristä kuuluu kuitenkin kum-mia. Kaupungin kerrotaan olevan täysin trendi-tiedoton kummitusreservaatti. Menneitten vuosi-satojen merimiesten ohella kaupunkia vainoavat koirien ja kissojen haamut. Aaveita kuhisee tari-noiden mukaan kaupungissa siinä missä eläviä asuk-kaitakin. Kyseessä luulisi olevan siis varsin kuollut paikka, peräti nuk-kumalähiö. Toisin on.

Kartanoiden, sumun ja vetoisten talojen luvatussa maassa ei tietysti ole kovin ihme, että aaveista on tullut katoamaton-ta kansanperinnet-tä. Vaikutusta lie-nee silläkin, että kummistuskävelyt ovat mukava turistiatraktio:

- Katsokaa, tuolla se aave luuraa, vaikkei näy-kään tähän, You see. Kymmenen puntaa, kiitos.

Vastaavanlaisesta immateriaalisten ilmassa välitettävien hyödykkeiden hankinnasta meillä suomalaisillakin on kokemuksia. Tosin hieman suuremmissa mittaluokassa. Hyödytkin ovat samaa tasoa. Molemmat ostajat ovat yhtä kokemusta rikkaampia.

Toinen vain vähän enemmän köyhempi.

Mutta koska intomieliset alueinnovaattorimme keksivät hyödyntää omaa myyttiperinnettämme

matkailutuotteiksi? Ja millaisiksi? Nimettömien riihitonttujen huhuilu sinänsä aavemaisen autiolla maaseudulla tuskin tuottaisi tulosta, vetoaahan Exeterkin turisteihin sellaisilla entisajan kohusei-loireilla kuin Sir Francis Drake ja Walter Raleigh. Omat kohujulkiksemme taas pysyvät niin tiiviisi-ti näytillä, ettei heistä aaveiksi ole.

Ehkä Korkeasaaren kannattaisi sittenkin ottaa paviaanit pois päiviltä. Kertomus öisessä leijonalinnassa kaikuvista aavepaviaanien huudoista

toisi särmää eläin-tarhan maineeseen ja peittoaisi tavan-omaisemmat koti-eläimet. Mutta olisi-siko Korkeasaaren Repestä vastinetta Baskerville koiral-le? Ainakaan aaveiden ylläpidosta ei aiheudu kuin hieman hallin-nointi- ja markki-nointikustannuk-sia. Tilatkaan eivät tarvitse alinomais-ta remontointia, pikemminkin päin-

”Ehkä Korkeasaaren kannattaisi sittenkin ottaa paviaanit pois päiviltä. Kertomus öisessä leijonalinnassa kaikuvista aavepaviaanien huudoista toisi särmää eläintarhan maineeseen”

vastoin.

Aineettomien olentojen tutkimusta kannattaa jatkojalostaa. Luonnollinen paikka olisi esimerkiksi Suomen virtuaaliyliopistossa. Tulokset aset-takoon näytille Hengen ja tiedon messuille. Näistähän jostain syystä aina tulee mieleen lapsuuden rosvoleikeissä rahaa tai henkeä vaatinutta natiaisryöväriä masentanut vakiovastaus: rahaa ei ole ja henki haisee.

EU-tukea kannattaa luonnollisesti hakea. Val-mis malli voidaan hakea eteläisestä Italiasta, joissa tukirahoja on aina aavemaisesti kadonnut hankkeisiin, joista ei koskaan näy eikä kuulu.

Skeptikot muistelivat Nils Mustelinia

Skepsiksen syyskuun luentotilaisuus oli omistettu edesmenneelle Nils Mustelinille. Tilaisuudessa muisteltiin Mustelinin elämää ja kunnioitettiin hänen elämäntyötään. Paikalle saapuneille Skepsis tarjosi kahvia sekä ”puolikuupullia” ja ”linnunradanviipaleita”.

- RISTO K. JÄRVINEN -

Tilaisuuden alussa hiljennettiin kuuntelemaan Gustav Holstin sävellystä ”The Planets”, minkä Mustelin on Skeptikko-lehden haastattelussa (2/2001) maininnut olevan ainoa hänen tuntemansa klassinen sävellys, jonka innoittajana on ollut astrologia.

Sitten Skepsiksen puheenjohtaja Matias Aunola esitti videonpätkiä Mustelinin lukuisista tv-esiintymisistä.

- Nils Mustelin osoitti, millainen tiedemies voi parhaimmillaan olla: tunteikas ihminen, eikä mikään kone, joka ajattelee maailmaa jonkinlaisena kellopelinä, Aunola kiitteli.

Voimme tutkia muurahaispesää mutta se ei meitä

Skepsiksen puheenjohtajana 1995-1998 toiminut Ilpo V. Salmi palasi puheenvuorossaan kirjaan ”Elämää maailmankaikkeudessa?”, josta Mustelin sai valtion tiedonjulkistamispalkinnon 1980. Salmen mukaan kirja on edelleenkin vankka ja perusteellinen pohdinta asioista.

- Käsitteitä, joita Nils otti kirjassaan esiin, pohditaan vieläkin; kuten esimerkiksi sitä, mikä on elämä.

Salmi totesi, että nykyisin elämän käsitettä pohdittaessa korostuu informaation tallentamisen ja siirtämisen osuus. Yksinkertaisinkin

solu sisältää valtavan määrän dataa. Miten se on joutunut sinne, on kysymys joka siirtyy biologiasta filosofian puolelle.

- Arkkieliöt löydettiin Mustelinin kirjan ilmestymisen jälkeen. Tämä löydös sijoitti elämän synnyn maapallolla meren pohjalle.

Salmen mukaan enää ei lainkaan varmaa, että elämä on syntynyt maapallolla, sillä aurinkokunnan planeetat vaihtavat paljon meteori-iskuissa irronnutta tavaraa.

- Voi olla niin, että naiset eivät ole Venuksesta ja miehet Marsista, me kaikki voimme olla kotoisin Marsista. Tai vieläkin pidemmältä: elämä koko aurinkokunnassamme saattaa hyvinkin olla muualta tullutta. Elämän syntyä tutkittaessa tiilet ovat kasassa, mutta piirustukset puuttuvat. Asia on edelleen auki.

Salmi kertoi, että Mustelin laski kirjassaan älykkäiden sivilisaatioiden mahdollisuuden maailmankaikkeudessa melko isoksi.

- Äly on evoluution tulos. Jos evoluutio tapahtuisi uudestaan, lopputulos olisi kuitenkin täysin erilainen. Se olisi sellaisen kognitiivisen muurin takana, jota emme voisi millään ymmärtää. Siksi voimme etsiä vain humanoidista vierasta älyä, Salmi sanoi.

”Älyttömämpää” elämänmuotoa voi hänen mukaansa olla ymmärtävinään, mutta toisinpäin asia ei toimi: voimme tutkia muurahaispesää, mutta se ei meitä. Delfinejä pidetään yleisesti älykkäinä,

”Nils Mustelin osoitti, millainen tiedemies voi parhaimmillaan olla”, Skepsiksen puheenjohtaja Matias Aunola kiitteli.

mutta ne tuskin voivat ymmärtää, että me ihmiset emme pysty nukkumaan aivopuolisko kerallaan, niin kuin ne tekevät.

- Sivilislaatiomme on nuori, vasta esikouluvaiheessa. Jos jostain maailmankaikkeudesta älykäs yhteys meille tänne maapallolle tulee,

sieltä saattaa ilmestyä sellainen rehtori, jolle meillä ei ole mitään sanomista.

-Tietoisiasivilisaatioita saattaa olla esimerkiksi yksi per galaksi. Meillä on siis ehkä miljardeja kohtalotovereita tuolla jossakin, mutta kirjeenvaihtokavereita ei kuitenkaan taida löytyä, Salmi arvioi.

Mustelinin tärkeä esimerkki

Skepsiksen hallituksessa viisi vuotta vaikuttanut Robert Brotherus muisteli puheenvuorossaan kesää 1992, jolloin hän saapui takaisin Suomeen Atlantic Collegen lukiosta Britanniaasta.

Hänen suhtautumisensa ihmisten ajattelukykyyn oli silloin muodostunut melko kyyniseksi. Hän oli tutustunut lukiossa lukemattomien eri uskontojen, uskomusten, ja paraoppien edustajiin ja väitellyt monien kanssa. Kaikki puolustivat uskomuksiinsa sitkeästi niiden keskinäisestä ristiriitaisuudesta huolimatta ja keplottelivat erilaisilla keplikonsteilla Brotheruksen vastaargumenttien ohi.

- Välillä mieleeni alkoi hiipiä ajatus, että olenkohan minä ainoa täysjärkinen ihminen tässä huuhaan läpätunkemassa maailmassa.

Suomessa kävi onneksi nopeasti ilmi, että hengenheimolaisia oli olemassa: Kirjakaupassa Brotherus törmäsi ”Paholaisen Asianajaja” -kirjaan ja liittyi silloin viisivuotiaan Skepsiksen jäseneksi jo muutaman sivun sporologiaa ja ”muuta ihastuttavaa” luettuaan.

Nils Mustelinin hän tapasi ensimmäistä kertaa saman vuoden syksyllä Skepsiksen syyskokouksessa. Tuossa kokouksessa Nils päätti oman kolmevuotisen rupeamansa Skepsiksen puheen-

johtajana ja Brotherus aloitti itse oman viisivuotisen hallitustyönsä.

- Kyseisen syyskokouksen jälkeen lähdimme Nilsin kanssa samalla autokyydillä kohti keskustaa. Hän oli silminnähdessä hyvällä tuulella ja sanoi heti autoon istuuduttuaan: ”Ja nyt Classic FM päälle!” Ja sitä kuunneltiin samalla, kun juteltiin Skepsiksen historiasta ja tulevaisuudesta.

Nils Mustelin oli hyvin älykäs ihminen, juuri sellainen ”täysjärkinen” hengenheimolainen, jollaisia Brotherus oli mielessään kaivannut. Mustelinin artikkelit auttoivat häntä myös kehittämään omaa argumentointitaitoaan. Hän huomasi, että vertausten käyttö ja jopa parodia ovat usein tehokkaampia tapoja paraväitteitä vastaan kuin puhdas tieteellinen kritiikki.

Mistä tiedämme, että vieraita avaruusaluksia ei vieraile ilmakehässämme? Mihin tieteellisiin tosiseikkoihin perustuu se, että planeetat eivät vaikuta elämäämme? Tai että homeopatia ei paranna ihmisiä? Tällaisten kysymysten tieteellinen käsittely, niin tärkeää kuin se onkin, on Brotheruksen mukaan usein monimutkaista ja luonnontieteitä tuntemattomalle kadunmiehelle vähemmän vakuuttavaa.

- Mutta sopivat vertaukset ja rinnastukset voivat viedä pointin tehokkaasti perille.

Brotherus kertoi esimerkin: eräässä pakinasaan Mustelin vertaa vaihtoehtolääkintää vaihtoehtoautokorjaamoon, jossa jakoavainten ja muttereiden sijaan käytetään auton oireiluun ”pehmeitä” menetelmiä kuten kristalleja ja parantavia värähtelyjä - näillä auton ”kosmiset energiat” tasapainotetaan konepeltiä avaamatta. Ja jos oireet eivät lieviy, se ei tietenkään ole korjaajan vika, vaan johtuu autoilijan liian heikosta uskosta.

- Ihmisen mielellä on taipumus tottua ja turtua omituisiin väitteisiin. Kun tarpeeksi usein kuulee tähtien vaikutuksista, kuolleista heräävistä ihmisistä ja Bermudan mysteereistä, niiden omituisuuteen ja epätodennäköisyyteen ei enää reagoi

yhtä voimakkaasti. Tällöin sopiva vertaus tai parodia voi jälleen havahduttaa näkemään parauksen todellisen ontouden.

Nils Mustelin toimi niin Skepsiksessä kuin Suomessa laajemminkin ”älyn majakkana”. Mutta skeptismin ei riitä, että ihmisellä on älyä. Tarvitaan asennetta, halua, tahtoa. Älyä on haluttava käyttää rohkeasti ja hyväksyttävä sen johtopäätökset silloinkin, kun ne eivät kaikkia muita osia mielessämme miellyttäisi. Tällaiseen Nils Mustelin oli Brotheruksen mukaan valmis.

- Vain silloin saadaan aikaan pysyviä tuloksia, kontribuutio, joka kestää jälkipolville saakka eikä huku muotivirtausten vaihtuessa.

Brotherus sanoi, että Nils on toiminnallaan - niin artikkeleillaan, kirjoillaan, esiintymisillään, ihmissuhteillaan kuin yhdistystoiminnallaankin - jättänyt kontribuution, johon vain harvat elämässään kykenevät. Lisäksi Nils osoitti, että aktiivis skeptikot voivat stereotypian vastaisesti olla parauksia kohtaan suvaitsevaisempia kuin keskimääräinen kadunmies, sillä kun skeptikko ymmärtää uskomusten taustalla olevaa psykologiaa, hän ei yhtä helposti kuin kadunmies tuomitse niihin uskovia vähä-älyisiksi hihhuleiksi.

Yhtä tiukasti kuin Nils oli eri mieltä paraihminen kanssa, puolusti hän kunkin oikeutta uskoa haluamallaan tavalla, olla väärässä - kukaan ei vahingoita uskollaan muita.

- Vaikka minä siis löysinkin hengenheimolaisia, on totta, että meitä skeptikkoja on vähän ja meidän näkyvytemme edelleen paljon heikompi kuin huuhan markkinamiesten. Siksi Nils Mustelin, joka oli valmis panemaan itsensä likoon ja antamaan aikaansa rajatiedon hälventämiseksi tiedolla, oli erityisen tärkeässä roolissa. Myös jokainen hänen esimerkkiään toiminnallaan seuraava on tärkeä. Ellei muuten, niin siksi, että maailmankuvaansa pohtivat nuoret, kuten minä aikoinaan, eivät kokisi jäävänsä yksin, jos päätyvät valtavirtaa vastaan pitämään yllä kriittistä ja skeptistä suhtautumista uskottomiin väitteisiin.

Tilaisuuden lopuksi pidettiin hiljainen hetki Nils Mustelinin muistolle. ■

Hyvää syksyä kaikille!

Pian on jälleen aika muistaa ansioituneita tahoja Sokrates- ja Huhua-palkinnoilla. Ehdotuksia ja perusteluita otetaan vastaan koko syksyn ajan, ja palkinnot jaetaan joulukuussa.

Tunnetko tai tiedätkö jonkun rationaalista ajattelua edistäneen ihmisen, tai onko jokin järjestö tai laitos esiintynyt tänä vuonna edukseen? Mitkä ovat vuoden pahimmat ylilyönnit? Esiintyykö valetiede tieteenä jossain opinahjossa tai ylipäättään julkisuudessa? Jäsenten aktiivisuus on avainasemassa valinnoissa, erityisesti potentiaalisten ehdokkaiden nimeämisessä. Ota yhteyttä tuntemaasi aktiivijäseneen tai suoraan hallitukseen!

Yhdistyksen aluetoiminnan laajuus on kiinni ensisijaisesti kunkin alueen jäsenistä itsestään. Tiedän kokemuksesta toiminnan järjestämisen olevan aika raskasta. Tuki aktiiveille ja alueyhteishenkilöille on olennaisen tärkeää. Jos olet asiantuntija, niin mieti, voisitko kertoa aiheesta oman alueesi skeptikkojen järjestämässä tilaisuudessa?

Jos taas tunnet asiantuntijan, kerro hänestä aktiiveille tai kysy suoraan kiinnostuksesta luennoista. Muistathan vielä, että yhdistys tukee aluetoimintaa tilavuokrien ja luentokulujen osalta.

Kolmanneksi on mainittava keväällä perustettu Nils Mustelinin rahasto, jonka tarkoituksena on tukea rationaalista ajattelua edistävää toimintaa. Erityiskohderymänä toimivat nuoret, joiden opintoihin ja harrastuksiin liittyvät projektit tullaan tukemaan mahdollisuuksien mukaan. Ansiokkaita töitä saatetaan myös muistaa myös jälkikäteen pienellä palkinnolla. Aloitteen on kuitenkin näissä tapauksissa tultava työn ohjaajalta, ei tekijöiltä itseltään. Rahaston johtoryhmä ottaa vastaan ehdotuksia ja hakemuksia koko ajan yhdistyksen kautta. Summat eivät tule olemaan suuria, mutta ajatushan on tärkein.

Ystävällisesti,
Matias Aunola

Kokouskutsu

Skepsis ry:n sääntöjen mukainen syyskokous pidetään keskiviikkona **3. marraskuuta** 2004 kello **19.40** (Skepsiksen luentotilaisuuden jälkeen) Tieteiden talossa, Kirkkokatu 6, Helsinki.

Kokouksen esityslista: 1.) Kokouksen avaus 2.) Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja ääntenlaskijaa 3.) Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus 4.) Hyväksytään kokouksen työjärjestys 5.) Vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio ja jäsenmaksun suuruus vuodelle 2005 7.) Valitaan hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet vuodelle 2005 8.) Tiedotus- ja muut esille tulevat asiat 9.) Kokouksen päättäminen.

Infrapunasaunomaan!

”Länsi-australialainen, ”holistinen”, Perthissä sijaitseva terveysasema ”Best Health Centre” esittelee nettisivuillaan mm. uuden, meitä suomalaisiakin varmasti kiinnostavan keksinnön: infrapunasaunan (<http://www.best-health.com.au/>)

Sillä välin kun infrapunasaunoja rentoutuu lämmössä, hänen kehonsa tekee kovaa työtä. Puoli tuntia saunassa vastaa sivujen mukaan hikoilumäärältään noin kymmenen kilometrin juoksua tai energiankulutukseltaan puolen tunnin soutua.

Samalla, kun keho hikoilee jäähdyttääkseen itseään sydän työskentelee kovasti pitääkseen yllä lämmön nousun aiheuttaman kiihtyneen verenkierron; verenkiertojärjestelmä kehittyä pelkästään infrapunasaunassa istumalla. Samalla vahvistuu myös immuunijärjestelmä, kun keho taistelee infrapunasaunan aiheuttamaa keinokehoista kuumetta vastaan.

Sauna on sivujen mukaan turvallinen ja tehokas, se saa hikoilemaan 2-3 kertaa enemmän kuin tavallinen sauna ja kaiken lisäksi se toimii matalammilla ja mukavimmilla lämpötiloilla kuin tavallinen sauna.

Sivut väittävät valheellisesti, että hikoileminen poistaa myrkyllisiä aineita kehosta siirtämällä mm. karsinogeenisten raskasmetallien, alkoholin, nikotiinin, natriumin ja kolesterolin ulos kehosta - hien kautta. Runsas hikoilu muka myös syväpuhdistaa ihon luoden sille kauniin ja kehittyneen jäntevyyden, pinnan ja värin.

Infrapunasauna on myös erittäin poikkeuksellinen, koska se polttaa kaloreita, tiputtaa painoa ja poistaa selluliittia. Painonpudotus johtuu sivujen mukaan siitä, että kehossa oleva rasva muuttuu

vesiliukoiseksi 43° Celciuksessa, jonka jälkeen keho hikoilee rasvan ulos.

Välittömän terveysvaikutus, jonka infrapunasaunassa huomaa, on suunnaton rentoutuneisuus. ”Voit lukea, kuunnella musiikkia tai meditoida mukavassa lämmössä - samaan aikaan jännitys ja stressi sulavat pois, ja jäljelle jää tunne täydellisestä nuorentumisesta.”

”Skepsiksen lääkäreiden” mukaan väite kehon rasvan muuttumisesta lämmössä vesiliukoiseksi on täyttä puppua. Kehon lämmön nousu 43° Celsiukseen johtaisi lämpöhalvaukseen ja kuolemaan. Lääkärit kiinnittävät huomiota myös siihen, että sivuilla markkinoidaan Avatar-nimistä versiota jo kauan sitten toimimattomaksi todistetusta elektroakupunktuurista.

Amerikkalainen kulluttajansuoja-ajattelu on käytössä Australiassakin, joten sivujen tekstin kruunaa ”disklaimeri”, jonka mukaan Best Health Centre ei esitä lääketieteellisiä väitteitä systeemeilleen tai väitä, että voisi suorittaa lääketieteellisiä diagnooseja.

Eräs lääkäri pelkää, että kohta nähdään jotakin vastaavaa Suomessakin: ”Täysin luonnollinen ja haitaton energiauute X vaikuttaa syynmukaisesti, ei pelkästään oireita lievittäen, 72,5 prosenttiin niistäkin sairauksista, joita lääkärit pitävät parantumattomina. Lukekaa seuraavasta mm. syövästä, multippeliskleroosista, reumasta jne. X:n avulla parantuneiden kertomukset jne. muutaman sivun verran, kauniiden kuvien kera.” Ja sitten lopussa: ”Valmistaja ei väitä uuttelella X olevan mitään lääkkeellisiä vaikutuksia, eikä esitä sille lääkkeellistä käyttöä. Uute X sisältää vettä.”

Risto K. Järvinen

Kehossa oleva rasva muuttuu vesiliukoiseksi 43° Celciuksessa, jonka jälkeen keho hikoilee rasvan ulos.”

Risto K. Järvinen

Risto K. Järvinen

RAVINTOUUTISIA

NutritionNewsFocus.com

Syö vähemmän – elä pidempään

Yllä oleva otsikko nähtiin huhtikuussa monissa lehdissä kertomassa tutkimuksesta, jonka mukaan erittäin vähäkalorinen ruokavalio vähentää riskiä kuolla sydänsairauteen. Tutkimuksen johtajaa lainattiin kertomalla hänen sanoneen, että vähäkalorista ruokavaliota nauttineet ihmiset ovat todellakin suojassa yleisimmiltä kuolinsyiltä.

Tutkimus seurasi kahdeksaatoista keski-ikäistä aikuista, jotka olivat noudattaneet ”kalorirajoitusta” keskimäärin kuuden vuoden ajan, ja vertasi heitä kahdeksaatoista normaalilla ruokavaliolla olleeseen. Kalorien saantia rajoittaneiden kolesterol- ja triklyseridiarvot laskivat samoin kuin verenpaine. Useimmat muut sydänsairauksiin viittaavat riskitekijät paranivat.

Tutkimus ilmestyi 27. huhtikuuta 2004, ja löytyy osoitteesta <http://www.pnas.org/cgi/content/abstract/101/17/6659>

MUISTA TÄMÄ: Ihmiset, jotka noudattavat kalorirajoitteista ruokavaliota, kuuluvat ”Calorie Restriction Societyyn” (www.calorierestriction.org). Kyseisen yhdistyksen jäsenet uskovat, että tämänkaltaisen syöminen auttaa heitä elämään 120-vuotiaiksi. Tutkimuksessa oli kuitenkin kysymys epäsuorista indikaattoreista sydänsairauteen; mikään ei takaa, että kalorirajoitteiset eivät voisi kuolla muihin sairauksiin. Kiehtovaa tiedettä, mutta ei minkäänlainen perusta ruokavalion rakentamiselle.

Kalsium ja painonpudotus

Tutkimuksen mukaan ihmiset, jotka nauttivat enemmän kalsiumia - ja erityisesti päivittäisestä ruoasta saatua kalsiumia - laihtuvat enemmän kuin ihmiset, jotka syövät saman kalorimäärän, mutta vähemmän kalsiumia kuin he. Neljäkymmentäyksi reilusti ylipainoista henkilöä pantiin tutkimuksessa dieetille, jonka tarkoitus oli pudottaa koehenkilöiden painoa noin puoli kiloa viikossa 24 viikon ajan - siis noin 12 kiloa. Kol-

mekymmentäkaksi tutkimukseen osallistuneista suoritti dieetin loppuun.

Koehenkilöt jaettiin kolmeen ryhmään. Nautittu kalorimäärä kaikkissa dieeteissä oli sama, mutta kalsiumia annettiin ensimmäiselle ryhmälle 430 mg ja toiselle ryhmälle 1200 mg. Kolmas ryhmä sai kalsiuminsa ruoasta; sen määrä oli 1100 mg.

Vähäisen 430 mg:n kalsiuminsaannin ryhmän paino putosi dieetin aikana keskimäärin 6,6 kiloa, kun painonpudotus korkean 1200 mg:n kalsiumin ryhmässä oli 8,6 kiloa. Korkeaa kalsiumia 1100 mg päivittäisestä ravinnostaan saaneet laihtuivat dieetin aikana keskimäärin 11,1 kiloa. Ryhmien väliset erot ovat tilastollisesti merkittäviä.

Tutkimus ilmestyi huhtikuussa 2004. Se löytyy osoitteesta <http://www.obesityresearch.org/cgi/content/abstract/12/4/582>

MUISTA TÄMÄ: Tutkimus osoittaa saman kuin monet muutkin aikaisemmat huomiot, joiden mukaan runsaasti maitoa ja jogurtia kuluttavat ihmiset painavat vähemmän kuin muut, ja myös heidän rasvaprosenttinsa on alhaisempi. Tutkimuksen mukaan päivittäinen, korkeakalsiuminen ruokavalio edistää suurempaa painonpudotusta kuin pelkkä kalorien vähentäminen. Kyseessä oli kuitenkin melko lyhyen aikaa kestänyt koe, joten se täytyy vielä toistaa.

Hyvästi tällä erää

Joudumme valitettavaksemme ilmoittamaan, että Nutrition News Focus joutuu lopettamaan uutiskirjeiden lähettämisenä vuodeksi.

MUISTA TÄMÄ: Kiitos lukijoillemme. Ette ole ainoastaan olleet paremmin informoituja ravitsemustutkimuksista, vaan olette myös oppineet kysymään itseltänne samat yksityiskohtaiset kysymykset minkä tahansa tiedotusvälineiden esittelemän tutkimuksen kohdalla. Skeptismi on eräs tärkein hyvän tiedemiehen piirre, mutta myös objektiivisuutta vaaditaan. Terveystennessen!

Lupauksia ja uhkailua...

Maria Duvalin

moraalittomat kirjeet, osa V

Skeptikko vastasi maailman parhaaksi selvänäkijäksi itseään kutsuvan Maria Duvalin lehti-ilmoitukseen. Seurauksena oli noin vuoden kestänyt kirjepommitus. Skeptikko julkaisee Duvalin kirjeet ”reunahuomautuksilla” varustettuna.

Kuudes kirje

Hyvä Risto, olen suorittanut Sinua varten okkulttisen toimenpiteen ja samalla OTTANUT SUUREN RISKIN auttaakseni Sinua pääsemään ulos siitä ”sekavasta” tilanteesta, jossa olet ollut jo aivan liian kauan... ja antaakseni Sinun hyötyä niistä erilaisista onnen tilaisuuksista, jotka tarjoutuvat Sinulle tulevien kuukausien aikana.

(Otit kieltämättä aika suuren riskin suorittamalla skeptikolle okkulttisen toimenpiteen ilman hänen lupaansa. Kun suutun, olen nimittäin vaarallinen...)

Hyvä Risto, kun kyseessä on minua lähellä olevan ihmisen onni, en koskaan emmi tehdeni kaiken voitavani, vaikka minun pitäisikin sitä varten ottaa vastatakseni erittäin paljosta. Juuri tämän riskin olenkin ottanut Sinua varten, Risto!

Niinpä olenkin suorittanut Sinua varten muutama tunti sitten aivan ”erityisen” okkulttisen seremonian, jotta elämäsi muuttuisi ja voisit käyttää hyväksesi niitä erilaisia onnen tilaisuuksia, joita elämä on jo parin viikon kuluttua varannut Sinua varten.

Usko minua, Risto, minun oli todella tehtävä se, sillä en enää nähnyt mitään muuta keinoa...

(Risto, Risto, Risto...! Maria, Maria, Maria...!)

Olen suorittanut tämän erittäin monimutkaisen ja kerrassaan vaarallisen okkulttisen seremonian Sinua varten, koska tunsin melko selvästi, että

elämässäsi tulisi mahdollisesti tapahtumaan jotakin aivan ”erikoista”.

Tämän okkulttisen seremonian ansiosta pystyin hengessäni tekemään matkan menneeseen elämäsi ja tulevaisuuteesi. Se auttoi minua valaisemaan joitakin persoonallisuutesi hämääriä ja tuntemattomia puolia. Niinpä näin sieluni silmin erilaisia kuvia, joiden avulla löysin VASTAUKSET elämäsi ja tulevaisuuttasi koskeviin kysymyksiin, joita esitin itselleni ja joita Sinäkin varmasti esität itsellesi...

Oli ehdottoman tärkeää tehdä se Sinua varten!

Olen tuonut Sinulle mukanani erilaisia ERITTÄIN TÄRKEITÄ kuvia, jotka valaisevat sekä menneisyyttäsi että lähitulevaisuuttasi. Ensimmäinen näistä kuvista on peräisin melko kaukaisesta menneisyydestäsi, kun sitä vastoin muut ovat peräisin lähitulevaisuudestasi, joka näyttää enteilevän suuria ja positiivisia muutoksia...

Palaan tähän asiaan pian uudestaan!

(Ei kai kuva vaan satu olemaan lapsuudestani, kun pissasin löylykauhaan ja heitin ”vedet” kiuksalle?)

Tämä on erittäin tärkeää tulevaisuutesi kannalta! On tosiaan niin, että nyt tiedän syyt tämänhetkisiin ongelmiisi, ja voin ennen kaikkea sanoa Sinulle nyt, mitä Sinun on tehtävä, jotta elämäsi lopultakin kulkisi täysin onnen, rakkauden ja rahan merkeissä.

Ennen kuin kerron Sinulle tästä lisää, minun on kuitenkin puhuttava kanssasi SINUSTA. Paljastan Sinulle joitakin elämäsi kätkeytyjä puolia, jotka ovat saaneet Sinut siihen tilanteeseen, jossa nykyään olet. TÄMÄNHETKISET ONGELMASI OVAT NIMITTÄIN LÄHTÖISIN MENNEISYYDESTÄSI!...

(Olin silloin vain pieni, viaton poika - en tiennyt mitä tein!)

Mitä olen ”nähty” Sinusta (menneisyydesäsi...)

Haluaisin ennen kaikkea sen vuoksi puuttua menneisyyteesi, koska silloin tapahtui eräs ÄÄRIMMÄISEN TÄRKEÄ ASIA, joka meidän on aivan ehdottomasti heti karkotettava elämästäsi, mikäli haluamme vapauttaa Sinut tämänhetkisestä tilanteestasi.

Tuskin huomasit asiaa tuona hetkenä, ja jopa unohdit tapahtuman. Se antoi alitajunnallesi kuitenkin syvän leiman ja on, kuten nyt tiedän, yksi tämänhetkisten ongelmiesi pääasiallisista syistä!

(Huomasinhan minä, kun vaari ihmetteli vihoisinaan, mikä saunassa haisee...)

Tuosta päivästä lähtien persoonallisuutesi muuttui. Olet nykyään täysin toinen ihminen kuin ”ennen” tuota tapahtumaa. Sinusta on tullut pelokas, vaikka sitä ennen olitkin niin iloinen ihminen! Liiallinen arkuutesi sekä pitkälle kehittynyt herkkyytesi tekevät Sinusta haavoittuvan muihin nähden, jotka tuntevat heikkoutesi ja käyttävät Sinua hyväkseen omiin tarkoituksperiinsä, mikä saattaa mennä jopa VÄÄRINKÄYTTÖÖN asti!

Sanoessani tämän Sinulle, minulla on mielestäsi onnesi.

Käytöstäsi leimaavat vastakohtaisuudet. Voit käyttäytyä hyvinkin rauhallisesti ja samalla kuitenkin impulsiivisesti. Joinakin hetkinä olet suorastaan räiskyvän eloisa, kun taas seuraavassa hetkessä olet täysin masentunut. Olenko oikeassa? Silloin tämä tilanne painaa Sinua todella kovasti ja Sinusta tuntuu kuin kukaan ei todella ymmärtäisi Sinua.

(Asiaan! Tämä kuulostaa niiltä ”jokaiselle sopii” -astrologisilta tulkinnoilta, paitsi että tämä ei sovi minulle. Puhut varmaankin isäni tyttöystävästä, joka on lukittautuneena vessaan, kun käymme kylässä, tai jos ei ole, niin hieroo innoissaan kaikkien hartioita...)

Olen muuten havainnut, että olet tällä hetkellä kerrassaan haavoittuva, Sinulta puuttuu yhteys muihin ihmisiin. Lisäksi tunnen kohdallasi erittäin paljon väsymystä ja kyllästymistä. Olet keskellä mielentilan kriisiä ja Sinusta tuntuu kuin et pääsisi siitä enää koskaan ulos.

Nämä kaikki negatiiviset ajatukset ovat pahimpia vihollisiasi ja auttavat osaltaan ruokkimaan tätä ”mielipahan” tunnetta, joka varjostaa elämäsi yhä enemmän ja tuhoaa vähitellen kaikki menestymisen mahdollisuutesi.

Tämä pitää paikkaansa!

(Niin pitää. Tunnen kyllästymistä siihen, että aloin alunperin julkaista näitä SINUN kirjeitäsi. Ne jatkuvat ja jatkuvat, ja tuntuu kuin en ikinä pääsisi niistä ulos.)

Samalla onni on kuitenkin näyttäytynyt Sinulle elämässäsi jo monta kertaa..

Niinpä niin, suuret onnen mahdollisuudet näyttäytyivät Sinulle tilaisuuksina, jotka päästit käsistäsi. Näissäkin tapauksissa kyseessä olivat jälleen pelkosi, epäilysi ja levottomuutesi, jotka estivät Sinua tunnistamasta tilaisuuttasi ja ennen kaikkea TARTTUMASTA siihen sinä hetkenä, kun se tarjoutui Sinulle!

(Tällaista se skeptikon elämä on: epäily vie onnen mahdollisuudet...)

Autan Sinua kuitenkin nyt tässä suhteessa!

Tästä syystä olen tuntenut, että tarvitset ehdottomasti paljon tehokkaampaa apua.

Voin nimittäin sanoa Sinulle nyt, että Sinulle TARJOUTUU pian SUURIA UUSIA TILAISUUKSIA ja on erittäin tärkeää, että näytän Sinulle sen tien, joka Sinun on valittava voidaksesi tarttua niihin. Vain siten voit vihdoin oppia tuntemaan kaiken sen onnen, ilon ja menestyksen, jonka olet ansainnut ja johon Sinulla on oikeus. Kyllä vaan, tämä tie on olemassa, sillä olen nähnyt sen ja näytän sen Sinulle.

On erittäin tärkeää, että tiedät sen!

Sitä varten meidän on kuitenkin toimittava ERITTÄIN NOPEASTI, sillä muuten valitset mahdollisesti jälleen VÄÄRÄN TIEN, sen tien joka vie Sinut yhä etäämmälle rakkaudesta, onnesta ja menestyksestä - kuten on menneisyydessä tapahtunut jo liian usein.

(Anteeksi, mutta ei ole aikaa - tila loppuu. Jutelaan lisää seuraavassa numerossa.) ■

Fogelholmin artikkeli oli huuhaata

Skeptikko 2/2004:ssa julkaistu **Mikael Fogelholmin** artikkeli ”Tänään ruoasta terveyttä, huomenna sairautta. Mihin terveysviesteihin voi enää uskoa?” osoitti, että itse asiassa suuri osa Fogelholmin vaihtoehtoruokavalioiden esittämistä moitteista sopii myös virallisiin ruokavaliosuosituksiin:

1) Tehokas markkinointi

Virallisia suosituksia markkinoidaan jokaisessa terveyskeskuksessa ja lisäksi virallista linjaa edustavat asiantuntijat käyvät jatkuvaa ja perusteetonta parjauskampanjaa vähähiilihydraattisia ruokavaliota vastaan, vaikka oikeasti monet terveydelle vaaralliset ruokavaliot (kuten vegaanismi) jäävät huomiotta.

2) Kaupallisuus

Virallisten suositusten, kuten esimerkiksi leipätiedotuksen takana ovat elintarvikealan järjestöt. Vaikuttaa myös ilmeiseltä, että KTL:llä on muita intressejä kuin pelkästään kansan terveys.

3) ”Oppiminen ei ole tärkeää, oma ajattelukaan ei ole tarpeellista. Yksinkertaisuus on monille mu-

kava asia. Vastuu tuntuu jäävän kirjoittajalle.”

Näin on lähinnä virallisten suositusten kanssa. Korkeintaan neljää muuttujaa kehoitetaan seuraamaan (kalorit, suola, kuitu ja rasvan laatu). Esimerkiksi minä kuitenkin seuraan kolmeakymmentä muuttujaa ruokavaliossani.

4) ”Vaihtoehtoruokavaliot ovat hyvin ehdottomia. Niiden sanoma on mustavalkoinen: on hyviä ruokia ja huonoja ruokia, on hyvä ruokavalio (se jota esitellään) ja huonoja ruokavaliota (kaikki muut, erityisesti se, mitä virallisesti suositellaan).”

Tämä on taas esimerkki siitä, kuinka pata kattilaa soimaa. Virallinen ruokavalio on hyvin ehdoton rasvan määrän ja laadun suhteen, kalorien suhteen, kuidun saannin suhteen ja suolan määrän suhteen. Virallinen suositus on jopa niin ehdoton, että on koottu oikein lautasmallikin ja ravintopyramidi kyseistä ehdottomuutta havainnollistamaan.

Nimimerkki

”Liian skeptikko ollakseni skeptikko”

Fogelholm vastaa

Kiitän nimimerkkiä haastavista huomioista. En mielelläni vastaakuin reilusti omalla nimellä kirjoittaville, mutta Skeptis ry:n kunniaksi teen poikkeuksen. Minun on aluksi johdateltava kommenttien kommentteihin, sillä ilmeisesti kirjoitukseni ei ollut riittävän selkeä.

Ruoankäyttösuositukset (ympyrä, pyramidi, lautasmalli) perustuvat ravintoaineiden saantisuosituksiin. Näissä taas on käyty ravintoaine ravintoaineelta läpi joko viitteellinen saantitaso (energiansaanti), energiaravintoaineiden suositeltu osuus kokonaisenergiansaannista (proteiiniin,

rasvat, hiilihydraatit) sekä saannin minimi-, suositus- ja maksimitaso (vitamiinit ja kivennäisaineet). Suolasta (natriumista) ja alkoholista on annettu vain suositeltava maksimitaso, kuidusta taas ainoastaan suositustaso. Energiaravintoaineiden suositusten vastemuuttujina käytetään pääasiassa pitkäaikaissairauksia (sepelvaltimotauti, kakkostyypin diabetes, syöpä jne.). Näiden saantisuosituksien on kuitenkin johdettava sellaiseen ruokavalioon, jonka avulla voidaan myös tyydyttää suojaravintoaineiden tarve.

Lisäksi suositeltavan ruokavalioiden on oltava sopusuhteissa ruokakulttuurin kanssa - sellaista ei

kannata suositella, mitä vain murto-osa väestöstä voi noudattaa.

Ravintoainesuositukset on tarkoitettu ryhmätason suunnitteluun, arviointiin ja ravitsemuspoliittisten päätöksen tueksi. Jos esimerkiksi hiilihydraattien saanti on väestötasolla alle suositeltavan alarajan 50 % energiasta, voidaan ruoka-ainetasolla miettiä, millä suosituksilla ja (poliittisilla) toimenpiteillä (esim. nykyistä suurempi täysjyväleivän käyttö) väestön keskimääräinen saanti saadaan vähän suuremmaksi. Toinen esimerkki valaisee suojaravintoaineiden saantia: D-vitamiinin saantitaso on jo nyt pienempi kuin suositus, ja ero vain kasvaa kun suositus suurenee tänä vuonna. Ratkaisuksi ei riitä ruokatottumusten muutos, vaan ruokia on D-vitamiinointava, jotta myös naiset, lapset ja ikäihmiset saavat D-vitamiinia riittävästi.

Ravitsemussuositukset (ravintoaine- ja ruoankäyttösuositukset) on tarkoitettu terveyden ylläpitämiseksi ja sairauksien ehkäisemiseksi - ne eivät siis ole esimerkiksi lihavuuden tai kakkostyyppin diabeteksen hoitoon suoraan tarkoitettuja. Tärkeä asia on se, että niiden tulee soveltua pitkäaikaiseen (= jopa vuosikymmenien) käyttöön. Tutkimukset ravitsemussuositusten takana joutuvat huomioimaan em. vaatimukset.

Kommentoijan sydäntä lähellä ovat niukasti hiilihydraatteja sisältävät ruokavaliot. Vaikka hän ei täsmennä, onko kyseessä ”vain” tavallista vähemmän (siis 30-40 % energiasta tyyppillisen noin 50 %:n sijasta) tai lähes olemattomasti (<10 % energiasta) hiilihydraatteja sisältävästä ruokavaliosta, yritän ottaa nimenomaan hiilihydraatin ja rasvan seuraavaan esimerkkiin. Väestötutkimuksissa (poikittais- tai pitkittäistutkimuksissa) hiilihydraattien niukahko saanti on yleensä yhdistyneenä sekä kokonaisrasvan että tyydyttyneen rasvan melko runsaaseen saantiin. Lisäksi tällaisissa ruokavalioiden kuidun saanti on yleensä vähäinen. Niinpä ei ole ihme, että niukahko hiilihydraattien saanti on monissa väestötutkimuksissa yhteydessä suurentuneeseen sepelvaltimotaudin riskiin. Sellaisia ihmisiä, joilla hiilihydraattien saanti olisi niukahko, mutta kuidun saanti korkea ja tyydyttyneen rasvan saanti matala, ei ole riittävästi, jotta väestötutkimuksissa voitaisiin tämän tyyppisistä ruokavalioiden sanoa mitään varmaa.

Kaikkia ravitsemussuosituksia ei voi perustaa pitkäaikaisiin, satunnaistettuihin, klinisiin tutkimuksiin. Jos tämä on kuitenkin mahdollista, on näyttö aina hyvin vahva. Erittäin hyvä esimerkki on suomalainen ”Diabetes Prevention Study” (DPS) eli diabeteksen ehkäisy tutkimus. Siinä koehenkilöinä oli satoja ihmisiä, joilla oli tavallista suurempi riski sairastua kakkostyyppin diabetekseen. Tutkittavat arvottiin kahteen ryhmään, joista toinen sai vain lyhyen neuvonnan (ns. tavallinen hoito), toiselle taas annettiin tehostettua ravitsemus- ja liikuntaneuvontaa. Ravitsemusneuvonnan lähtökohtana olivat juuri ”viralliset” ravitsemussuositukset. Ensimmäisten vuosien aikana koeryhmän diabeteksen ilmaantuvuus oli puolet kontrolliryhmästä ja ero on säilynyt jo 5-6 vuotta. Hyvin samanlaiseen tulokseen päädyttiin Yhdysvalloissa vastaavan tyyppisessä tutkimuksessa.

Tämän johdannon jälkeen siirryn kommentoimaan kommentteja:

1) Tehokas markkinointi

Jos kirjoittajan mielestä virallisten suositusten esilläolo ja niiden käyttö ravitsemusneuvonnassa on markkinointia, niin hyvä on. Mielestäni se ei ole markkinointia, koska siitä puuttuu taloudellisen voiton tavoittelu. Käyttäisin mieluummin sanoja ”terveysviestintä, -valistus ja -neuvonta”.

Vähähiilihydraattisiin ruokavalioiden suhtautetaan kriittisesti, koska ei ole riittävästi näyttöä niiden pitkäaikaisvaikutuksista tai ylipääntään niiden soveltuvuudesta laajojen ihmisryhmien ruokavalioiden perustaksi (ks. johdantoni kaksi viimeistä kappaletta). Sadatkaan onnistuneet tapaukset eivät tuo sitä tieteellistä pohjaa, mitä tarvittaisiin. Myöskään tutkimukset, joissa osoitetaan vähähiilihydraattisten ruokavalioiden tuovan paremman laihtumistuloksen 6 kk:n aikana, eivät riitä kertomaan pitkäaikaisvaikutuksista energiantasapainossa. Jos vähähiilihydraattiset ruokavaliot ovat niin erinomaisia kuin niiden väitetään olevan, ei luulisi olevan ongelmallista todistaa tämä huolellisilla, riittävän pitkäaikaisilla tutkimuksilla. Heti jos tällaisia alkaa ilmestyä, on meidän konservatiivisten ja varovaisten tutkijoidenkin myönnettävä, että tiede on taas mennyt eteenpäin.

Vegaaniruokavaliota (täydellistä kasvisruokavaliota) ei suositella, koska sen noudattaminen sisältää riskin mm. B₁₂-vitamiinin ja D-vitamiinin puutokselle. Kuitenkaan en kutsuisi ruokavaliota

”vaaralliseksi”, koska osaavissa käsissä sen avulla pystyy elämään hyvinkin terveenä. Esimerkiksi LT Mikko Nenosen väitöskirjassa vuodelta 1995 (Kuopion yliopisto) löytyy tietoa äärimmäisten vegaanien eli ns. elävän ravinnon käyttäjien hyvästä terveydentilasta. Väärin koostettu niukka-hiilihydraattinen ruokavalio saattaa sisältää liian vähän kuitua ja liikaa tyydyttyynyttä rasvaa ja olla siten samalla tavalla terveydelle haitallinen kuin huonosti toteutettu vegaaniruokavalio.

2) Kaupallisuus

Minun on vähän vaikea ymmärtää ensimmäistä lausetta ”virallisten suositusten, kuten esimerkiksi leipätiedotuksen takana ovat elintarvikealan järjestöt”, sillä esim. Leipätiedotus, Margariini-tiedotus, yms. eivät ole virallisten ravitsemussuositusten takana. Sen sijaan nämä elintarvike-teollisuuden edunvalvojat yrittävät soveltaa omaa sanomaansa sopusointuun ravitsemussuositusten kanssa. Koska ravitsemussuositukset ovat melko sallivia, löytävät useimmat elintarvikealat sieltä itselleen sopivia asioita. Väite teollisuuden vaikutuksesta itse suosituksiin on pötyä. Sopii vain seurata, miten nihkeästi esimerkiksi sokeri- tai meijeriteollisuus on suhtautunut kansallisiin ja kansainvälisiin (WHO) ravitsemussuosituksiin.

En ole töissä Kansanterveyslaitoksessa (KTL), mutta jokunen sana KTL:n rahoituksesta: KTL tekee budjettisopimuksen sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Ylivoimaisesti suurin osa muusta rahoituksesta tulee koti- ja ulkomaisista julkisesti haettavissa olevista tutkimusapurahoista. Elintarvike-teollisuuden osuus on häviävän pieni. Toivon, että voin jättää KTL:ta koskevan väitteen tietämättömyyden, enkä herjaamistar-koituksen piikkiin.

3) Oppiminen ei ole tärkeää, oma ajattelukaan ei ole tarpeellista. Yksinkertaisuus on monille mukava asia. Vastuu tuntuu jäävän kirjoittajalle.

Kirjoittaja ei ole tutustunut suosituksiin ihan hyvin, sillä kaloreita ei kehoiteta seuraamaan. Painon olisi hyvä pysyä aika vakaana, mutta tässä fyysisen aktiivisuuden lisääminen on energiansaannin rajoittamista paljon suositeltavampaa. Eihän energiansaannille ole suosituksiakaan, ainoastaan viitearvot mm. joukkoruokailun suun-

nittelua varten. Ruokavalion puolella lähtökoh- tana on se, että säännöllinen ruokailu, runsas hedelmien, vihannesten ja marjojen käyttö sekä liian rasvan välttäminen on avain hyvään painon- hallintaan. Suolaa, kuitua ja rasvan laatua keho- taan oikeilla ruokavalinnoilla seuraamaan, koska nämä on väestötutkimuksissa todettu keskeisiksi terveyteen vaikuttaviksi tekijöiksi suomalaisessa ruokavaliossa. Jos joku syö järkevästi suositusten mukaisesti, ei esimerkiksi kalsiumin, tiamiinin tai proteiinin saannissa ole mitään ongelmaa.

Terveyspsykologiaa vähänkin ymmärtäville pitäisi olla selvää, että terveysviestinnän kes- keinen sanoma on selkeys, ymmärrettävyys ja toteutettavuus. Tavalliset ihmiset eivät voi seurata 30 ravintoainetta, eikä siihen ole mitään tarvetta. Vaikka en tiedä, miten kommentoija tämän asian toteuttaa, haluan vain todeta sen, että ruokapäivä- kirjan tarkkuus ei yksilötasolla tähän riitä. Ehkä kommentoijan kannattaisi tutustua ruoankäytön arvioinnin menetelmien virhelähteisiin (suosit- telen alkajaisiksi lukemistoksi Aro, Mutanen, Uusitupa: Ravitsemustiede, Duodecim, 1999, ss. 38-45, sekä Borg, Fogelholm, Hiilloskorpi: Liikkujan ravitsemus, Edita, 2004, ss. 147-154).

Jos kommentoija käyttää kokoveri- tai hiu- sanalyysijä vitamiini- ja kivennäisainetilan seuraamiseen, pitää ikävä kyllä jälleen todeta, että näytöt näiden ”massa-analyysien” mahdol- lisuuksista kertoa jotain ihmisen nykyisestä tai tulevasta terveydestä ovat olemattomat. Kaikista vastemuuttujista voidaan toki tehdä tilastollisiin jakautumiin perustuvia viitevälejä, mutta näiden yhteys terveyteen tai sairauteen on useimmissa tapauksissa tyystin osoittamatta.

Minua henkilökohtaisesti kauhistuttaisi se, että ihmisten pitäisi seurata varmuuden vuoksi kymmeniä ravintoaineita. Mitä muuta elämään silloin mahtuu? Me emme syö vain terveyden takia, vaan myös psyko-sosiaalinen nautinto on tärkeä ruoanvalintaan vaikuttava tekijä. Ihmiselle on aivan mahdollista löytää tasapaino terveyden ja nautinnan välillä, ilman että pitää kuukaudesta toiseen toteuttaa laajoja seurantoja.

4) Vaihtoehtoruokavaliot ovat hyvin ehdottomia. Niiden sanoma on mustavalkoinen: on hyviä ruo- kia ja huonoja ruokia, on hyvä ruokavalio (se jota esitellään) ja huonoja ruokavaloita (kaikki muut, erityisesti se, mitä virallisesti suositellaan).

En ole samaa mieltä. Energiaravintoaineista on ryhmätasollakin annettu 10 %-yksikön vaihtelu-

Huolenaihe WHO?

väli ja yksilöllähän vaihteluväli voi olla suurempikin. Suojaravintoaineiden saannista on annettu suositeltu saantitaso, mutta samalla on todettu, että 95 %:lla väestöstä todellinen tarve on alhaisempi. Joku suositus on kuitenkin annettava, jos sen haluan tulkita ehdottomaksi, niin siitä vaan.

Lautasmallin (aterian koostumus) ja pyramidin (ruokavalion koostumus) ehdottomuudesta olen jyrkästi eri mieltä. Ne vain antavat suunnat, raamit syömiselle. Molemmat mallit pystytään toteuttamaan valtavalla määrällä erilaisilla vaihtoehdoilla. Ehdottomasti kiellettyjä ruokia tai elintarvikkeita ei ole, kyse on pitkän aikavälin kokonaisuudesta.

Uudet pohjoismaiset ravitsemussuosituksot hyväksytään Pohjoismaisen ministerineuvoston elokuun kokouksessa. Tämän jälkeen suositukset menevät painoon ja ne ilmestyvät joko kuluvan vuoden lopussa tai ensi vuoden alussa. Lisää tietoa saa ainakin Ruotsin Elintarvikeviraston kotisivuilta (www.slv.se) ja (todennäköisesti) myös Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kotisivuilta. Tätä englanninkielistä teosta suosittelen kaikille niille, jotka haluavat tutustua virallisten suositusten taustoihin ja tutkimuksiin niiden takana.

En halunnut kirjoituksellani enkä tällä vastineen vastineella loukata tai herjata ihmisiä, jotka kokeilun kautta ovat löytäneen sellaisen ruokavalion, joka on parantanut heidän terveyttään - riippumatta siitä, onko parantava ruokavalio suositusten mukainen tai jotain ihan muuta. Sen sijaan haluan vielä kerran todeta, että sadatkaan onnelliset tapaukset tai julkiseen kirjakauppa-myyntiin tulevat populaariteokset eivät ole sitä tieteellistä aineistoa, jonka avulla virallisia suosituksia ruvettaisiin muuttamaan.

Mikael Fogelholm
ETT, dosentti
UKK-instituutin johtaja

Edellisen Skeptikon pääkirjoituksessa esitettiin yksi WHO:n esiintuoma teema, josta koulutetut vaihtoehtolääkintäterapeutit ovat jo pitkään kantaneet huolta: yhteistyön puute koululääketieteen edustajien kanssa.

Suomessa päättäjillä on suuria asenteellisia viinoutumia vaihtoehtolääkinnän suhteen. Lisäksi heillä on itesensuuria ja tiedollisia puutteita. Tee siinä sitten yhteistyötä!

Kysymys siitä, kuka asettaa koulutuksen ja tietovaatimusten standardit, on merkittävä, kun alalta puuttuu yliopistotason alkeellisemmatkin opinnäytteet. Missä viiptyvät tieteellisen tason pätevytyneet opettajat? Nykymenolla asiantuntevia vaihtoehtoisen lääikinnän yliopistotason opettajia ei voi valmistua.

EU:sta on tulossa direktiivi perinteisen kiinalaisen lääketieteen hoitajien koulutuksesta. Mistä asiantuntevat opettajat? Niitä ei ole ainakaan Suomessa koulutettu eikä tietääkseni pätevyityneitä löydy.

”EU Cost b4 raportti 1993-98” antoi suosituksia vaihtoehtoishoitajien koulutuksen, tutkimuksen ja lainsäädännön harmonisoimiseen eri jäsenmaissa. Ja mitä on sen suositusten myötä tapahtunut? Edistystäkö? Päinvastoin, on olemassa EU-hanke, yritys, joka rajoittaa merkittävästi kaikkien itsehoitovalmisteiden kuten rohdosten, vitamiinien, hivenaineiden, ravintolisien, aminohappojen ja homeopaattisten valmisteiden saatavuutta ensi vuoden elokuun 1. päivästä lähtien (ks. <http://www.alliance-natural-health.org>).

Sikäli kun tiedän niin Suomessa eivät viranomaiset (= KELA) ryhdy sertifioimaan mitään uusia terapiamuotoja; vastustus on ollut ehdotonta ja rahaa ei ole riittävästi edes nykyisiin hoitomuotoihin. On tietysti valitettavaa, jos Kiinassa on vuodessa noin 10 000 ihmistä kärsinyt luontaislääkkeiden sivuoireista. Suomessa kuolee vuosittain ennenaikaisesti yli 500 potilasta erilaisiin virheellisiin lääketieteellisiin hoitotoimenpiteisiin ja liialliseen tai väärin lääikityksiin.

Kuollut potilas ei ole tilastollisesti merkittävä, mutta kuitenkin. Onkohan siinä eroa kuoleeko teollisen lääketieteellisesti sairaalassa vai eläkö luonnonmukaisesti kotona?

Lauri Puhakainen, fytonomi

Rajaton, ajaton, paikaton kokemus

Olli Erjanti kirjoittaa mielenkiintoisesti ”Mystisestä tajunnasta” Skeptikossa 2/2004. Erityisesti kiinnostuin Erjannin referoimasta d’Aquilin ja Newbergin teoriasta, jossa mystinen kokemus nähdään sympaattisen ja parasympaattisen aivoalueen ylivuotona, koska teoriassa on selviä yhtymäkohtia perinteisen hathajoogan sisältöön. D’Aquili ja Newberg puhuvat tämän päivän sanoin asiasta, jota joogit tuhansia vuosia sitten kuvasivat oman aikansa sanoin.

Joogan perusteos ”Patanjalin Joogasutra” vuodelta 500-200

eKr. (uusin suomennos Arvo Tavoin toimittamana tältä vuodelta, Suomen Joogaliitto ry:

n julkaisusarja n:o 29) kuvaa ihmisen mielen toimintaa, kokemuksia ja mahdollisuuksia. Joogasutra ohjaa jooganharjoittajaa sthirasukha-periaatteen mukaiseen harjoitukseen. Tässä yhteydessä sthira merkitsee lujaa, vakaata ja valpasta harjoitusta ja sukha puolestaan lempeää, rauhallista ja rentoutunutta harjoitusta.

Voimakkaasti sthira-painotteisessa harjoituksessa saattaa korostua artikkelissa kuvattu hypervälppäuden tila ja voimakkaasti sukha-painotteisessa hyperrauhallinen tila, molemmissa mahdollisesti myös vastajärjestelmän ylivuoto. Mikään näistä ei kuitenkaan ole joogaharjoituksen varsinainen tavoite, vaan harjoituksessa pyritään tasapainon tilaan.

Valppauden ja rauhallisuuden samanaikainen yhdistyminen asanaharjoituksessa vie jooganharjoittajaa hiljaisuuden suuntaan. Mieli tyyntyy, on ”yksikärkinen”, kuten vanha suomennos asiasta hauskaasti sanoo. Asana, ruumiin liikkumattomuus, ja pranayama, hengityksen hiljentymisen, syventävät keskittymistä. Aistien toiminta vaimeenee, koska tarkkaavaisuus kohdistuu sisäänpäin.

Ulkoisen tarkkailun loppuessa aistit toimivat

tarkoituksenmukaisella tavalla eli vetäytyvät tietoiseen lepotilaan, jota joogit nimittävät pratyaharaksi. Joogasutran mukaan ”sisäistä valoa peittävä verho avautuu”; dharana, keskittyminen syvenee dhyanaxiksi, meditaatioksi, ja voi johtaa samadhiin, ykseyden tilaan.

Erjannin selostama d’Aquilin ja Newbergin teoria kuvaa ilmeisesti hyvin samantapaista tapahtumaa, kun syvän keskittymisen johdosta aivojen aistialueelta ei kulje tietoa aivojen orientaatioassosiaatioalueelle, eli vallitsee joogan pratjahara-tila.

Jos keskittymisen edelleen syvenee, voi tapahtua molempien järjestelmien - valppaus- ja rauhoittu-

misjärjestelmien - samanaikainen maksimaalinen purkaus, joogan samadhi.

Kokemus on mahdollinen jokaiselle, joka suostuu hiljaisuuteen.

Tämän päivän vaatimaan ja ottamaan tottuudelle nyt-heti -ihmiselle kokemus ei ehkä avaudu, koska sitä ei voi ottaa eikä sitä voi tilata. Vakava aivo- tai muu sairaus voi myös estää tai vaikeuttaa hiljentymisharjoitusta.

Purkaus ei ole aina ”maksimaalista”; ykseyden tila ei ole aina täydellistä, eikä mystistäkään, mutta jo pienikin kosketus mielenrauhaan voi antaa siivet arkipäivään. Kokemuksen sisällön ja merkityksen itselleen voi määritellä vain kokija itse. Joillekin se on Suuri Mahdollisuus.

D’Aquili ja Newberg pitävät mystistä kokemusta lisääntymistarpeisiin liittyvän hermotoiminnan vahingossa syntyneenä sivutuotteena. Ehkä? Vai onko molemmissa kysymys samasta, olemassaolon kokemuksesta, elämän säilymisestä?

Salme Taskinen
Sairaanhoitaja, jooganohjaaja

Mieli tyyntyy, on yksikärkinen...

Olli Erjanti vastaa:

Onko mystiikan tieteellinen tarkastelu mahdollista?

Salme Taskinen nostaa oivallisesti esiin hathajoogan ja esittelemiäni mystisen kokemuksen aivoteorioiden samanlaisia piirteitä. Pohdin seuraavassa hieman sitä, mihin muihin mystiikan perinteisiin voidaan vetää samankaltaisia yhtäläisyyksiä, ja mitä tämä merkitsee uskontojen ja mystisten kokemusten tieteellisen tutkimuksen kannalta.

Kysymys on mielenkiintoinen ja uskontotieteen piirissä jo vanha. Lähes kaikista valtauskonnoista löytyy mystinen ja kokemuksellinen suuntaus, joka korostaa Jumalan tai jonkin muun korkeimpana pidetyn todellisuuden henkilökohtaista kokemusta. 1900-luvun alusta lähtien uskontotieteessä, teologiassa, filosofiassa ja osittain myös psykologiassa on käyty keskustelua siitä, mitä mystiset ykseyskokemukset merkitsevät laajemmassa mittakaavassa.

Niin sanottu perennialismi nosti päätään ensin joidenkin uskontotieteen uranuurtajien toimesta. Perennialistit korostivat mystisestä kokemuksesta seuraavaa ikuista filosofiaa, jonka mukaan kaikki uskonnot edustavat samaa alkulähdettä, joka on havaittavissa juuri mystisten ykseyskokemusten samankaltaisuudessa eri uskonnoissa. Tällaisen koulukunnan edustajina voidaan pitää mm. seuraavia tutkijoita ja ajattelijoita: William James, Richard Bucke, Evelyn Underhill, Rudolf Otto, Joseph Maréchal, William Johnston, James Pratt, Mircea Eliade sekä W. T. Stace. Tunnetuin perennialisti lienee silti Aldous Huxley, joka nosti ajattelun 1947 ilmestyneellä kirjallaan ”The Perennial Philosophy” lähes muodikkaaksi seurapiirikeskustelun aiheeksi. Tähän lienevät vaikuttaneet myös hänen huumekokeilunsa, joista yhdessä kaikkea syleilevän ”ikuisen filosofian” kanssa muodostui yksi hippiliikkeen nousun taustatekijöistä.

Vuosisadan puolivälin jälkeen perennialismia alkoi vastustaa lähinnä kristillisen teologian argumenteilla pelannut Robert Zaehner, jonka mukaan kristillisen mystiikan ns. teistinen kokemus

edustaa korkeinta mystiikkaa. Kysymyksessä on hyvin syvä ekstaasin tila, ”unio mystica”, eikä Zaehnerin mielestä muiden uskontojen monistisia tai muita Jumalan ja ihmisen rajat rikkovia kokemuksia voida pitää samanarvoisina. Mm. uskontotieteilijä Ninian Smart näkee Zaehnerin palopuheiden kummunneen tarpeesta puolustaa kristinuskoa yhä tunnetummaksi tulevia vieraita uskontoja vastaan.

Varsinaiseen vastamäkeen ja epäsuosioon perennialismi joutui vasta 1970-luvulla, kun kulttuurintutkimuksessa nousi niin sanottu konstruktivistinen suuntaus, joka vaikuttaa vielä tänäkin päivänä. Konstruktivismiin mukaan ihmisen kaikki kokemus on jo oletuksen perusteella käsitteellisesti värjäytynyttä ja rakentunutta. Näin ollen puhe ihmiskunnan yhteisestä kokemusluokasta mystisten ykseyskokemusten yhteydessä ei voi pitää paikkaansa. Mystiset kokemukset ovat erilaisia ja käsitteellisesti paikallisen kulttuurin värjäämiä samoin kuin mitkä tahansa muut kulttuuriset tavat tai kokemukset siirtymäriiteistä ruokailutottumuksiin tai teologisiin käsitteisiin.

Mystiikan tutkimuksessa konstruktivistista ajattelua toi esiin erityisesti Steven Katz 1978 toimittamassaan kirjassa ”Language, Epistemology and Mysticism”. Kirjassa perennialisteja syytettiin erityisesti liiasta yleistämisestä ja ristiriitaisten yksityiskohtien unohtamisesta heidän käsitellessään kaikille uskonnoille yhteistä mystistä kokemusta. Katzin mukaan mystikko ei koe suoraan puhdasta ja välitöntä kokemusta, vaan hän kokee esimerkiksi hindulaisen kokemuksen, koska hän on äidinmaidon kautta kasvanut tuohon perinteeseen, eikä voi näin ollen kokea esimerkiksi kokemusta kristilliseen Jumalaan sulautumisesta.

Robert Forman taas otti syvemmän kannan kokemuksen rakentumisen perusteisiin 1990-luvulla. Hän kysyy toimittamassaan kirjassa ”The Problem of Pure Consciousness” (1990), että jos oletetaan kaiken kokemuksen olevan rakentu-

nutta jo ennako-oletuksena, voidaanko tarkastella kokemusluokkia, joissa ei käytetä käsitteitä lainkaan. Eri mystiikan perinteissä näyttää olevan harjoituksia sellaisen tietoisuuden tilan saavuttamiseen, jossa mieli on hereillä, mutta sillä ei ole mitään sisältöä, eli siinä ei siis ole käsitteitä, eikä se näin ollen voi olla käsitteiden rakentama. Forman nimitti tällaista kokemusta puhtaan tietoisuuden tapahtumaksi ja katsoi konstruktivistien osuneen harhaan käsitellessään vain kulttuurisesti värjäytyneitä ja rakentuneita kuvauksia ja kertomuksia käsitteet ylittävstä kokemuksesta. Perinteen käyttämin käsittein kuvatut kertomukset eivät välttämättä kerro, millainen tuo kokemus oli ennen kuin sitä ehdittiin pohtimaan käsitteiden avulla.

Toisaalta emme pääse käsiksi puhtaaseenkaan kokemukseen ilman käsitteitä muuten kuin mahdollisesti omakohtaisen kokemuksen kautta.

Formanin mukaan siis puhtaan tietoisuuden tapahtumissa on kyse tajunnan esikäsitteellisestä toiminnasta, joihin käsitteiden muodostus ei vaikuta. Eli kysymyksessä on ikään kuin tietoisuus puhtaimmillaan. Konstruktivistien argumentti kaiken kokemuksen käsitteellisestä rakentumisesta olettaa asian, joka argumentissa yritetään todistaa. Tällaisella kehäpäätelmällä ei päästä asian pohdinnassa kovinkaan pitkälle. Formanin kirjassa esitellään eri perinteiden käsityksiä tästä puhtaan tietoisuuden saavuttamisesta sekä siihen käytettäviä mielen hiljentämisen harjoituksia. Eri kirjoittajat käyvät läpi esimerkiksi hindulaisen ja buddhalaisen perinteen käsityksiä valaistumisesta ja niiden liittymisestä puhtaan tietoisuuden tapahtumaan. Kirjassa esitellään myös kristillisen mystikon Echartin unohtamisen käsite sekä juutalaisen mystiikan ”Ayin”, joka viittaa ei-mitäsyyteen (nothingness).

Mystiikan perinteistä löytyy siis lukuisia viittauksia kokemukseen, jossa ihminen on vailla käsitteellistä ajattelua. Formanin mukaan tästä ei kuitenkaan voida vetää sitä johtopäätöstä, että kaikki mystiikka ja uskonto olisivat samaa, kuten perennialismissa uskottiin. Puhtaan tietoisuuden

tapahtumaa hyväksi käytävien perinteiden voidaan katsoa viittaavan samaan tilaan, mutta kaikissa mystiikan perinteissä ei käytetä tällaiseen tilaan johtavia harjoituksia. Myös Skeptikossa 2/2004 esittelemäni aivotutkijat D’Aquila ja Newberg ovat sitä mieltä, että mystiset kokemukset eivät saa alkuaan aivojen käsitteellisiltä alueilta ja tämän vuoksi ne ovat sanoinkuvaamattomia sekä myös samankaltaisia ihmisestä toiseen kulttuurista riippumatta.

Mystiikan tutkimuksen ja aivotutkimuksen kannalta käsitys mystisten kokemusten yhteisestä luonteesta nostaa esiin mielenkiintoisia näkemyksiä. Lienee selvää, että mystiset kokemukset kertovat olennaisesta ihmiskokemusluokasta riippumatta siitä, mikä niiden lopullinen selitys on. Jos mystiset kokemukset eivät olisi olennaisia, monet ihmiset tuskin olisivat uhranneet suurinta osaa elämästään tavoitellessaan elämäntapaa, jossa nämä kokemukset ovat tärkeänä osana. Mystikon polku ei ole helppo, vaan voi kestää jopa vuosikymmeniä ilman havaittavaa edistystä.

Toisena seikkana huomio kiinnittyy siihen, että vaikka näille kokemuksille altistavaa elämäntapaa on harrastettu eri muodoissaan todennäköisesti ihmiskunnan esihistoriasta asti joko eri kemikaalien avulla tai sitten mielen sisäisin harjoituksin, on tiede tutustunut niihin vasta suhteellisen myöhään. Tieteessäkin on keskitytty vain yksittäisiin henkilöihin ja esimerkiksi meditaation rentouttaviin ja terveyttä edistäviin vaikutuksiin. Pidempiaikaista tutkimusta mystisen polun kulkijoista ei ole tehty. Ei siis tiedetä, miten tajunnan hiljentymisharjoitukset muuttavat ihmistä pitkällä aikavälillä, mikä puolestaan on harjoitusten päämäärä.

Tiede on myös siitä hankalassa asemassa, että sen kautta ei voida edes kunnolla yrittää saada aikaiseksi näitä kokemuksia. Uskonnoilla ja mystiikan perinteillä on yksityisasema tässä suhteessa. Vuosituhantisissa harjoitusperinteissä tiedetään varmasti enemmän oppilaan ohjaamisesta ja mystiikan polulla kulkemisen esteistä sekä oivalluksista kuin tieteen tai psykologian piirissä osataan tällä hetkellä aavistaa. Mystiikan tutkijoilla uskontotieteestä aivotutkijoihin, itseni mukaan luettuna, on lähes aina ollut jonkinlainen tarve puolustaa ja ihannoida tutkimuskohdettaan. Olen toistaiseksi tuloksetta pohtinut, mistä tämä voisi johtua, sillä esimerkiksi uskontotieteen päämääränä ei voi olla luoda parempaa uskontoa, vaan tarkastella sitä eri kannoilta. Taustalla on

ehkä ajatus siitä, että mystisillä kokemuksilla on todella jotain annettavaa ihmiselle ja ihmiskunnalle. Ongelmana on se, että tieteellisesti suuntautunut moderni ihminen ei usein voi hyväksyä mystiikan mukana tulevaa maailmankuvallista ainesta. Vaikuttaa siltä, että mystiikkaa ei ole ilman uskontoa ja yliluonnollisia voimia. Buddhalaisuuskaan ei tee tähän poikkeusta, vaikka se länsimaissa yritetään usein markkinoida oman mielen vapauttamisena vailla yliluonnollisia taustaoletuksia. Itse en kuitenkaan ole tietoinen sellaisesta elävästä buddhalaisuuden perinteestä, jossa yliluonnollisia voimia tai olentoja ei jossain vaiheessa mainittaisi.

Yhteenvetona voisin todeta, että uskonnollisten perinteiden mystisistä suuntauksista löytyy tällä hetkellä paras tietämys mystisen kokemuksen ominaisuuksista. Tämä käy ilmi myös Salme Taskisen hathajoogan esittelystä. Tieteelliset lähestymiset ovat toistaiseksi jääneet haparoiviksi yrityksiksi käsitteellistä asiaa, josta selkeä käsitys muodostuu vasta vuosikymmenien harjoittamisen jälkeen. Teosofiassa ja skientologiassa uskonnon tieteellistämistä on yritetty. Nämä eivät tehtävässään onnistuneet, vaan liittyivät uskonnollisiksi liikkeiksi uskontojen sekaan. Luulen, että näin tulee käymään myös muille vastaaville yrityksille tulevaisuudessa, kuten esimerkiksi D'Aquilin ja Newbergin neuroteologialle, jonka ideana on kehittää aivofysiologiaan perustuva mystiikan muoto.

Myös nykyisissä uushenkisyyden muodoissa vedotaan mielellään tieteen ja erityisesti kvanttifysiikan tutkimustuloksiin. Tiede on nyky maailman suurin auktoriteetti maailmankuvan suhteen, ja omille uskomuksille pyritään saamaan samankaltainen vakuuttavuuden voima.

Tiede ei kuitenkaan yksinkertaisesti vastaa arvokysymyksiin. Ei ole olemassa tieteellistä menetelmää, joka kertoisi, mikä elämäntapa on toista parempi, ja miten omaa elämää olisi parasta elää. Tällaiset kysymykset jäävät jokaisen henkilökohtaisen päätöksen ratkaistaviksi oman elämäkokemuksen perusteella. Uskonnoilla on useimmiten valmiit vastaukset tällaisiin kysymyksiin. Joudumme siis tyytymään siihen, että suurin auktoriteetti mystisistä kokemuksista on edelleen mystiikan perinteillä. Tiede voi yrittää ymmärtää asiaa omista kapeista näkökulmistaan, mutta en usko, että jonkinlainen ”tieteellinen mystiikka” voisi koskaan nousta elämäntavan asemaan. ■

ParaNetin hajoamishuhut vahvasti liioiteltuja

ParaNet ry:n tie on ollut kuoppaista vuoden sisällä. Yhdistys toimi viime syksyyn asti lähinnä kahden henkilön aktiivisuuden varassa: Jarkko Karin ja Jani Lassilan. Lassila erotettiin jäsenyydestä imagosyistä keväällä 2004. Hänen mielipiteensä eivät edusta ParaNetin mielipiteitä. Kari on keskittynyt pääasiassa tutkimustyöhönsä Tampereen yliopistossa.

Kun kaksi aktiivijäsentä siirtyy vapaaehtoisyhdistyksen vetovastuusta, on heidän jättämänsä aukkoa vaikea täyttää. ParaNetin jäsenkuntaa johtaa kuitenkin tällä hetkellä aktiivisesti toimiva hallitus uusien henkilöiden voimin. Nykyinen hallitus ylläpitää ParaNetin hyväksi havaittuja toimia ParaDigma-konferenssista seminaarien järjestämiseen. Kriittistä lähestymistä tarvitaan lisää. Toivomme, että tulevaisuudessa voidaan tehdä enemmän yhteistyötä myös Skepsiksen ja ParaNetin välillä. Näin ei tuhlataisi vähäisiä resursseja Suomessa kinasteluun tai mustamaalausyrityksiin.

Skepsiksen ja ParaNetin päämäärät ovat pitkälle samat: edistää paranormaalien ilmiöiden puolueetonta tutkimusta ja ylläpitää aiheesta kiinnostuneiden tutkijoiden verkostoa. Tarvitaanko Suomessa kaksi eri verkostoa saman asian tutkimuksen edistämiseksi? Skepsiksessä on keskitytty ansiokkaasti valistustoimintaan yleisöluennoin ja Skeptikko-lehden kautta. ParaNetissä on tuotu aiheesta kiinnostuneita tutkijoita yhteen ja edistetty tällä tavoin aktiivisesti paranormaalien tutkimusta. ParaNet pyrkii siis olemaan ensisijaisesti tutkimusyhteisö, kun taas Skepsis on keskittynyt tutkimuksen popularisointiin. Molempia alueita tarvitaan.

ParaNet ei siis ole hajoamassa, vaikka toiminnassa onkin ehkä ollut väliaikainen notkahdus. ParaNet tulee jatkamaan paranormaalien alueen tutkimuksen ja tutkijayhteistyön edistämistä.

Olli Erjanti, FM, ParaNet ry:n
varapuheenjohtaja, Skepsis ry:n jäsen
Olavi Kiviniemi, DI, ParaNet ry:n
puheenjohtaja, Skepsis ry:n jäsen

Oulun psykologeista irtosi iloa

Harvoin saa lukea niin loistavaa tieteen parodiaa kuin Skeptikon viime numerossa julkaistu artikkeli ”Taikauskkoa Senegalissa ja Suomessa”. Jo artikkelin alkuosan ilmeiset kaupunkilegendat kutkuttivat nauruhermoja, mutta hervottomassa loppuosassa riemua vasta riittikin.

Totisuutta teeskennellen kirjoittaja selvitti, miten kolme oululaista psykologian opiskelijaa oli jakanut vuonna 2002 akateemisille kavereilleen viisitoista taikauskkoa ja sen alkuperää koskevaa kyselylomaketta. Lomakkeista täytettiin vain kahdeksan ja nekin hyvin nopeasti. (Ravintolan vessajonossa? Baaritiskillä olutta odotellessa?) Silti opiskelijat laskivat prosentteja yhden desimaalin tarkkuudella. Kolmen miehen osuus oli 37,5 % ja viiden naisen 62,5.

Ennakko-asennetta, huonon tutkijan helmasyntiä, ei ollut liioin unohtettu. Tunnevaltaiset naiset ovat miehiä

taikauskoisempia, näin oletettiin, ja kas kummaa, tutkimustulokset osoittivat samaa. Hauskaa!

Huvittavimpia olivat oikeat vastaukset. Vaikka kukkien haudoille tuonti tai punatukkaisten vieroksunta ovat mutkikkaita, kulttuurin varhaisvaiheista juontuvia uskomuksia, joihin on sekoittunut monenlaisia ja monentasoisia aineksia, opiskelijat katsoivat tuntevansa yhden ainoan totuuden.

Mummon haudalla kukkiva ruukkuruusu on artikkelin mukaan vainajille uhraamista, mutta punatukkaisten paheellisuuden syy jätettiin avoimeksi. Olisikin kiintoisaa kuulla, minkä selityksen opiskelijat asialle antoivat. Nostivatko he esiin Baabelin porton punaisen hehkun vai pahalaisen liittolaisten yleisen punakarvaisuuden? Otivatko he huomioon punaisen värin ja väkivallan yhteyden? Entä muistettiinkö punaisen poikkeuk-

sellinen elämänvoima, joka voi olla liikaa naisen muutenkin niin tabualltiissa tukassa?

Pimeän pelkoa kuvittelisi psykologian opiskelijoiden erikoisalaksi, mutta jos joku kolmesta miehestä ja viidestä naisesta tulkitse sen turvatomuuden tunteeksi, vastaus oli väärä. Pimeää pelätään silkasta taikauskosta, tieteen nuoret lupaukset väittivät.

Jokainen kulttuurin tutkimuksen kanssa askaroinut ymmärtää, että taikausko on yhtä vanhentunut, asenteellinen ja tieteele vieras termi kuin epäjumalanpalvelus. Eri kansoilla on ollut erilaisia uskomuksia, toiset käytännön sanelemia, toiset meidän näkökulmastamme outoja. Jotkut uskomukset ovat eläneet näihin aikoihin asti, mutta kun niiden sisältö on jo ammoin unohtunut,

taikauskosta on turha puhua.

Jos joku koputtaa nyky-Oulussa puuta, se ei tarkoita välttämättä sitä, että hän harjoittaisi mustaa magiaa.

Tapoja ja taikauskkoa ei kannata ylimalkaan sekoittaa. Ankarinkin skeptikko peittää haukotellessaan suunsa, mutta haluaako hän estää sielun karkaamisen vai ainoastaan käyttäytyä säädylisesti? Ja jos skeptikko hätäpäissään kiroaa, kutsuuko hän apuun pahoista vai noudattaako vain isoilta pojilta kouluaiikoina saamiaan oppeja?

Mikäli Skeptikon artikkelia ei tietäisi pilaksi, sille voisi ehdottaa vuoden Huuhaa-palkintoa. Koska lukijoiden joukossa saattaa kuitenkin olla tosikkoja, seuraavalla kerralla vastaavanlaiset jutut on viisainta varustaa ”huumori”-leimalla. Huumoria, huumoria, tälle on tarkoitus nauraa.

Pirjo Hämäläinen
humanisti, kirjailija

”Mikäli Skeptikon artikkelia ei tietäisi pilaksi, sille voisi ehdottaa vuoden Huuhaa-palkintoa”

Kirjoitus jota Helsingin Sanomat ei julkaissut

Uskomushoidossa paljon näennästeknologiaa

HS 20.9.2004 käsitteli asiallisesti uskomushoitoihin liittyviä laitteita, erityisesti tohtorina esiintyvän Hulda Clarkin ”Zapper”-hoitolaitetta. Skepsis ry on seurannut vastaavien laitteiden markkinointia lähes viiden vuoden ajan.

Markkinoilla on useiden eri valmistajien laitteita, joiden mainostetaan perustuvan sellaisiin tieteelle vieraisiin periaatteisiin kuten meridi-aaneihin, bioresonanssiin tai itämaisissa uskonnoissa esiintyviin uskomuksiin, kuten chakroiin ja chi-energioihin. Laitteita markkinoidaan mm. seuraavilla tuotemerkeillä: ”Aquatron”, ”Best System”, ”Fenix”, ”Health Angel”, ”Prognos” ja ”Zapper”.

Uskomushoitoja harjoittavat terapeutit mainostavat sekä diagnosoivansa että hoitavansa lukuisia sairauksia näiden laitteiden avulla. He uskottelevat asiakkailleen pystyvänsä nopeasti määrittelemään herkkyuden allergisoiville tekijöille, testaamaan kehon mineraali- ja vitamiinitasapainon, mittaamaan amalgaamipitoisuuksia, yksittäisten sisäelinten tiloja, syöpäsolujen esiintymistä, hormonihäiriöitä, AIDSia sekä jopa kehon radioaktiivisuutta. Suuri osa tällaisista mittauksista väitetään voitavan tehdä yhdellä ainoalla laitteella, ilman näytteiden ottamista, suoraan ihon pinnalta tai jopa potilaaseen koskematta.

Tätä näennästeknologiaa esitellään nk. vaihtoeläkelääkintää käsittelevässä lehdistössä sekä messuilla. Osa laitteista on teknisesti hyvin näyt-

täviä. Niissä on toimivaa elektroniikkaa ja tietotekniikkaa, mikä saattaa antaa lääketieteellistä koulutusta saaneellekin mielikuvan toimivasta kuvantamismenetelmästä.

Alan lehdissä on esiintynyt myös huolestuttavaa tietoa siitä, että näitä laitteita olisi myös terveydenhoidon ammattilaisten käytössä. Tällöin laite vaarantaa potilasturvallisuutta, koska laitteella määriteltyyn diagnoosiin ei voi luottaa. Muun muassa Kuopiossa tuli tänä vuonna esiin nk. ”Zodiak”-laitteella tehty kehitysvammaisten puoskarointi.

HS:n artikkelissa viranomaiset voivottelivat saamiensa valitusten vähyyttä. Kuitenkin allekirjoittanut on tiedottanut laitteista sekä niiden myyjistä usealle viranomaistaholle kuten Kuluttajavirastolle, Lääkelaitokselle ja Elintarviketurvavirastolle. Valitettavasti viranomaisten toiminta on ollut täysin hampaatonta. On tyydytty lähettämään myyjille ja maahantuojille ohjeita ”terveysväitteiden käytöstä markkinoinnissa”, eikä muihin toimenpiteisiin ole ryhdytty.

Koska viranomaiset eivät ole tehneet mitään näiden laitteiden myynnin estämiseksi, ovat samat tahot voineet vuosia jatkaa markkinointiaan täysin rauhassa. Niinpä voimme tänäänkin ostaa palovammoja ja nyrjähdyksiä parantavia lasilinssejä, kehon myrkyjä imeviä tyynyjä tai vaikkapa salaperäisiä loisia listivän ”Zapperin”.

Pertti Laine, Skepsis ry

Skepsiksen loppuvuoden ohjelma

3.11. Siviilioikeuden professori Mika Hemmo (HY): Ei-rationaaliset asiat ja oikeusjärjestelmä. Luennon jälkeen yhdistyksen syyskokous. Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, klo 18-20.

1.12. FM Olli Erjanti, Helsingin yliopiston uskontotieteen laitos: Mystinen tajunta. Käsitellään mystisen ykseykokemuksen aivofysiologiaa. Tieteiden talo, klo 18-20.

JEMINA STAALON

Jemina Staalo hutkii empiirisesti makiaa & ylikuonnollista lapsuuttaan.

Tiedän mitä tein viime kesänä

Viime kesänä, eräällä kivi-kautisella järvellä, minä nostatin myrskyn. Ei mitenkään erityisen suurta trombia, jotta olisin ihmemää. Oziin päässyt, vaan ihan pienen.

Sitten huomasin Skepsiksen haasteen: 10 000 euroa puhtaana käteen sille, joka tuottaa valvotuissa olosuhteissa paranormaalien ilmien. Harmin paikka, ettei kokemustani voi todistaa nyt. Himpura sentään.

Nälkätaiteilija tarvitsee pötkää. Miten siirtää ryöpsähtävä, pitelemätön järvi valvottuihin laboratorio-oloihin? Näytepullossa? Eikö se ole kuten myrsky vesilasissa, kirjaimellisesti? Sainko minä myrskyn aikaan yksin, vai myötälinkö vain herkin aistin sen nousevaksi? Olin osa aaltoja, ikuista liikettä? Olisinko mennyt järveen, jos olisin tiennyt [säätiedotuksesta tai vastaavasta arvauspalvelusta] myrskyn olevan tulossa?

Huomasin vain käsivarsieni tekevän samaa, kuohuvaa liikettä aaltojen kanssa, yhä vain

voimistuen, mutta kumpi vaikutti kumpaan? Hauskaa se oli, ja friskaavaa. Joku toinen sanoisi sitä vesijoogaksi. Teatraalisen kuvan myrskyn nostattamisesta saa elokuvasta ”Bram Stokerin Dracula” jossa Winona Ryder manaa esiin henkiä. Ja samalla nousee myrsky.

Ei siinä mitään ihmeellistä ollut, enhän minä sentään kävellyt vetten päällä - mikä on humpuugi-maakarin uskomattomin illuusio.

Elokuvassa ”Tervetuloa, Mr. Chance” [perustuu Jerzy Kosinkin romaaniin] pitelemättömän erinomainen Peter Sellers näyttölee pääroolia, erakkoa: jatkuvasti tv:tä tuijottavaa yksinkertaista puutarhuria. Heppu joutuu luopumaan turvallisuudesta rutiineistaan työnantajansa kuoltua - istuessaan vainajan sängyllä hän ei sure, vaan napsuttelee kaukosäädintä.

Riehakkaan naisen viettelässä Chance liikkuu vain nähdäkseen tv:n paremmin. Tämä tynnyriässä kasvanut hömpelö joutuu kohtaamaan ulkomaailman: parodiassa hän kävelee talosta ulos ensimmäistä kertaa ”Avarusseikkailu 2001”-elokuvan mahtipontisen tunnarin soidessa kuin kohtauk-

”Jo Fellini huomasi kansalaisten hurautaminen helposti siitä

sessä, jossa apinaesiäitimme ottivat ratkaisevan askeleen keksiessään työkalun - muuttuen moderneiksi sivistyneiksi ihmisiksi.

Chance puhuu puutarhanhoidon tärkeydestä - ja

IHMEELLINEN ELÄMÄ

kuulijakunta luulee hänen puhuvan uskonnollisin, poliittisin tai pasifistisin symbolein - eikä konkreettisia kukkasten kasvuvinkkejä antaen. Tietysti pösilöä kuunnellaan ties minkä alan asiantuntijana vallan huipulla. Hän kävelee veden päällä, sitten pysähtyy, tuikkaa pintaa sateenvarjolla - se uppoaa. Chance jatkaa kävelyä lammen pinnalla. Jaa-a.

Tuoreessa tv-ohjelmassa huudellaan ”Aaveita, onko heitä?” Varsin herkullisessa asetelmassa taikauskoiiset papit ja tietokonegrafiikan nerot vuorollaan puhuvat, miten demonit ilmestyvät yllättäen sisälle seinäkelloon tai kovalla työllä näyttöpäätteelle animaationa. Ohjaajanero Fellini huomasi kuinka absurdia farssia on maansa kansalaisten hurauttaminen taikauskoon, siis roomalaiskatolisiin ilmestyksiin. Ja kuinka helposti siitä tulee sirkusta, jossa arvokkaat paavit, nunnat ja kardinaalit trallaavat rullaluistimilla catwalkilla. Fellini katsoi kultaisen pinnan alle, kaukoputkella ja mikroskooppilla.

Roomassa kävellessä jokaisen kappelin kulmassa mainostetaan ”aitoja” käärinliinoja, keh-

kuinka absurdia on taikauskoon, ja kuinka tulee sirkusta.”

don olkia, tahrattoman sikiämisen pylväitä jne. Myös viekkaat mustat kissat, loistavin vihrein silmin, hännät ikuisina kysymysmerkkeinä, kiehnäävät pohjetta vasten, kuin romaanista ”Saatana

saapuu Moskovaan” muistuttaen.

Kumpi kiehtoo? Seurata kissaa spontaanisti hämyisille kujille vai mennäkö maksusta patriarkaalisesta, kaksinaismoralistisen vallan painostamaan kirkkoon? Mikä hämmästyttävintä - katolinenkaan kirkko ei keskity pedofiileihinsä, vaan miettii, kannustaako ”Harry Potter” noituuteen. Hm. Pelottaako sitä, että ihmiset löytävät uudelleen alkuperäiset kansanuskonsa, tai eivät tarvitse epätasarvoista valtiouskontoa ollenkaan?

Kävellessäni törmään jatkuvasti roviolla poltettuihin ja maanpakoon ajettujen nerojen ja toisinajattelijoiden, kerettiläisten ja noitien kyltteihin ja patsaisiin. Hypatia, Giordano Bruno, Galilei, Daniil Harms, Jean d’Arc. Jälkipolvi muistaa jalustalle heidät nostaa.

”Siskoni on noita”, ”Vaimoni on noita”, ”Sabrina teininoita” - tv:n mielikuvitusnoidat temmeltävät rauhassa naurattaen ja pelottaen veronmaksajia. Romanian ortodoksispapit olivat huolissaan ”kreivi Draculan” huvipuiston rakentamisen vuoksi. Ja aivan turhaan - ilman kansallissankari Vlad ”Seivästäjä” Draculan kovia otteita ei vieraita valloittajia oltaisi pysäytetty - ja nykyään Romaniassa ei olisi yhtään ortodoksia, vaan pelkkiä muslimeja.

Niin on typerä ihmisen lapsi ja lyhyt muisti kuin keskittymiskyvyttömällä päättömällä kannalla pakasteessa.

Ruotsin Storsjössa on ihka oma 1600-luvulta peräisin oleva salattu järvihirviönsä [á la Loch Ness], jolla on kissan pää. Nykyään kuka tahansa saa tämän hirviön löytää - enää ei sitä piilotella. Onko Jämtlannin lääni sitten varakkaita höyrähtäneitä turisteja vailla? Tjää. Saamme nähdä. Vai haluavatko he vain uskotella niin? Haiskahtaa silkalta salaliitolta... Vai onko kaikki vain suurta mainoskikkaa?

Tämäkin?

Kell' onni on

Kymmenen vuoden tieteellinen tutkimus onnesta on osoittanut että ihmiset ovat enimmäkseen oman hyvän ja huonon onnensa seppiä. Tutkimustuloksista käy myös ilmi, että voimme itse vaikuttaa siihen, kuinka paljon hyvää onnea saamme elämässä osaksemme.

- RICHARD WISEMAN -

Barnett Helzberg Jr. on hyväonnikas mies. Vuoteen 1994 mennessä hän oli rakentanut menestyvän korukauppaketjun, jonka vuotuinen liikevaihto pyöri 300 miljoonan dollarin vaiheilla. Eräänä päivänä hän oli kävelemässä New Yorkin Plaza Hotelin ohi, kun hän kuuli erään naisen huudahtavan ”herra Buffett” vieressä seisovalle miehelle. Helzberg pohti, oliko mies kenties Warren Buffett, yksi Yhdysvaltain menestyksekkäimpiä sijoittajia. Helzberg ei ollut koskaan tavannut Buffettia, mutta hän oli lukenut niistä taloudellisista kriteereistä, joita Buffet yritysostoissaan käytti. Helzberg oli juuri täyttänyt kuusikymmentä ja harkitsi kauppaketjunsä myymistä, hän arveli sen olevan sen kaltainen yritys, joka saattaisi kiinnostaa Buffettia. Helzberg tarttui tilaisuuteen, asteli tuntemattoman miehen luokse ja esitteli itsensä.

Mies todellakin oli Warren Buffett ja sattuma osoittautui sängen onnekaaksi, sillä vuotta myöhemmin Buffet tarjoutui ostamaan Helzbergin kauppaketjun. Kaikki johtui siitä, että Helzberg sattui olemaan paikalla, kun tuntematon nainen kutsui Buffettia nimeltä newyorkilaisen kadun kulmalla.

Helzbergin tarina kuvaa onnen vaikutusta liike-elämään, mutta hyvällä onnella on oma tärkeä merkityksensä myös muillakin elämän alueilla. Psykologi Alfred Bandura on tutkinut onnekkaiden tilaisuuksien ja sattuman vaikutusta ihmisten elämään. Bandura totesi ilmiön yleiseksi ja vaikutukseltaan suureksi. Hän kirjoitti: ”Tärkeim-

mätkin elämäämme viitoittavat päätökset perustuvat usein aivan vähäpätöisiin tapahtumiin”. Hän perustelee väitteensä useilla eri esimerkeillä, joista yksi on hänen omasta elämästään.

Opiskelijana Bandura väsyi lukemiseen ja päätti lähteä ystävänsä kanssa läheiselle golf-kentälle. Sattumalta ystävykset päätyivät pelaamaan kahden viehättävän naisgolfaajan jäljillä ja pian liittyivät näiden seuraan nelinpeliin. Pelin jälkeen Bandura pyysi toista naista treffeille ja lopulta meni tämän kanssa naimisiin. Sattuman suoma tapaaminen golf-kentällä oli muuttanut hänen koko elämänsä.

Lyhyesti sanoen, onnekaat tilaisuudet vaikuttavat dramaattisesti elämäämme. Sattuma voi tehdä epätodennäköisestä mahdollisen, merkitä eroa elämän ja kuoleman, palkkion ja tuhon, onnen ja epätoivon välillä.

Taikauskon voima

Ihmiset ovat etsineet tapoja parantaa onneaan jo vuosisatojen ajan. Lähes kaikissa historian tuntemissa sivilisaatioissa on käytetty taikaluja, amuletteja ja talismaaneja. Puun koskettaminen (koputtaminen) on perua pakanariiteistä, joilla pyydettiin apua mahtavilta ja suopeilta puujumalilta. Kolmeatoista pidetään epäonnen lukuna, koska Kristuksen viimeiselle illalliselle osallistui kolmetoista henkilöä. Kun tikapuut nojaavat seinää vasten, ne muodostavat kolmion, jonka uskottiin symbolisoivan pyhää kolminaisuutta. Tikapuiden alta käveltäessä kolminaisuus rikkoutuu, mistä seuraa huonoa onnea.

Monet näistä uskomuksista ja tavoista vallitsevat yhä. Vuonna 1996 tuhannelta amerikkalaiselta kysyttiin gallupissa, olivatko he taikauskaisia. 50 prosenttia vastaajista sanoi olevansa jonkin verran tai hyvin taikauskaisia. Eräässä toisessa tutkimuksessa 72 prosenttia vastaajista myönsi omistavansa yhden tai useamman onnenkalun. Taikausko ja siihen liittyvät tavat ovat periytyneet sukupolvelta toiselle. Vanhempamme ovat kerto-

Jotkut tuntevat olleensa aina onnekkaita - jo lapsesta lähtien. Toiset taas eivät ole päässeet kokemaan samantaista tuuria koskaan. Vaikka hyvä- ja huono-onniset ihmiset eivät juuri tunnista oman hyvän tai huonon onnensa todellisia syitä, heidän kohtalonsa perustuu pitkälti heidän omiin ajatuksiinsa ja käytökseensä.

neet meille niistä, ja me kerromme niistä lapsillemme. Kautta historian ihmiset ovat huomanneet, että hyvä tai huono onni voi muuttaa elämän. Vain muutama epäonnen sekunti voi tuhota vuosien ponnistelujen tulokset, kun taas muutama onnekas hetki voi säästää valtavan määrän vaivaa.

Taikausko ilmentää ihmisen yritystä hallita tätä vaikeasti määritettävää tekijää. Taikauskon ja siihen liittyvien tapojen pitkä perinne edustaa haluamme löytää keinoja lisätä hyvän onnen osuutta elämässämme. Taikauskot ovat siis syntyneet ja säilyneet kulttuurissamme, koska ne lupaavat sen kaikkein vaikeimmin tavoitettavan graalin maljan - keinon tuottaa hyvää onnea.

Taikausko testissä

On vain yksi ongelma. Taikausko ei toimi. Monet tutkijat ovat testanneet näiden ikivanhojen usko-

musten paikkansapitävyyttä ja todenneet ne virheellisiksi. Lempitestini aiheesta oli melko kummallinen tutkimus, jonka lukiolainen (ja New York Sceptics -yhdistyksen jäsen) Mark Levin suoritti. Joissakin maissa tietä ylittävä musta kissa tietää huonoa, toisissa taas hyvää onnea. Levin halusi tietää muuttuuko ihmisen onni todella, jos tämä kohtaa tietä ylittävän mustan kissan. Etsiessään vastausta kysymykseen hän pyysi kahta henkilöä kokeilemaan onneaan kruunan ja klaavan heitossa. Sitten musta kissa suostuteltiin kulkemaan uudelleen tien poikki ja samoja henkilöitä pyydettiin heittämään kolikkoa uudelleen. ”Kontrolliheittona” Levin toisti kokeen, mutta käytti siinä valkoista kissaa mustan sijaan. Usean kolikonheiton ja tienylityksen jälkeen Levin totesi, ettei mustalla sen kummemmin kuin valkoisella kissalla ollut mitään vaikutusta kokeen osallistujien onneen. Monet skeptikot ovat myös järjestä

neet tilaisuuksia, joissa he ovat uhmanneet yleisesti vallitsevia taikauskoja ja selvinneet esim. tikapuiden alituksesta ja peilien särkemisestä ehjin nahoin.

Muutama vuosi sitten päätin testata onnenkalujen tehoa arvioimalla niiden vaikutuksia ihmisen onneen, elämään ja onnellisuuteen. Pyysin joukon vapaaehtoisia vastaamaan sarjaan kysymyslomakkeita, joissa mitattiin heidän tyytyväisyyden, onnellisuuden ja hyvän onnen astetta. Seuraavaksi heitä pyydettiin kantamaan mukanaan onnenkalua ja tarkkailemaan sen vaikutusta heidän elämäänsä. Onnenkalut oli ostettu new age -keskuksesta ja niiden sanottiin tuovan hyvää onnea ja tekevän käyttäjästään rikkaan ja onnellisen. Parin viikon kuluttua kutakin osallistujaa pyydettiin kertomaan, minkälaisia vaikutuksia onnenkaluilla oli ollut heidän elämäänsä. Kautta linjan todettiin, ettei onnenkaluilla ollut minkäänlaista vaikutusta siihen, kuinka tyytyväisiä elämäänsä ja onnellisia kokeen osallistujat olivat tai kuinka onnekkaita he olonsa tunsivat. Kiinnostavaa kyllä, muutama osallistuja koki olleensa erityisen huono-onninen ja oli helpottunut päästessään palauttamaan ”onnenkalunsa”.

Hankkeena onni

Taikausko ei toimi, koska se perustuu vanhentuneeseen ja virheelliseen ajatteluun. Se on perua ajalta, jolloin ihmiset pitivät onnea tuntemattomana voimana, joka on ohjattavissa vain taikarituusalien ja eriskummalisten tapojen avulla.

Kymmenen vuotta sitten päätin tutkia onnen käsitettä tieteellisestä näkökannasta. Päätin että paras lähtökohta oli tutkia, miksi jotkut ihmiset ovat jatkuvasti hyväönnisiä, kun taas toiset kärsivät enimmäkseen huonoa onnea. Halusin tietää, miksi elämä näyttää suovan joillekin loputtomasti onnekkaita sattumia ja tilaisuuksia, kun taas toiset kulkevat katastrofista toiseen.

Laitoin ilmoituksia lehtiin, joissa pyysin itseään erityisen hyvä- tai huono-onnisiin pitäviä ihmisiä ottamaan minuun yhteyttä. Vuosien mittaan 400 tällaista miestä ja naista on tarjoutunut osallistu-

maan tutkimukseeni. Nuorin heistä on 18-vuotias opiskelija, vanhin 84-vuotias eläkkeellä oleva kirjainpitäjä. Osallistujia on ollut kaikilta eri elämän aloilta - joukossa liikemiehiä, tehdastyöläisiä, opettajia, kotivaimoja, lääkäreitä, sihteerejä ja myyjiä. He ovat ystävällisesti antaneet minun tarkastella heidän elämäänsä ja ajatuksiaan mikrokooppisen läheltä.

Jessica, 42-vuotias oikeuslääketieteen tutkija, on tyypillinen esimerkki osallistujaryhmän hyväönnisistä. Hän on seurustellut pitkään miehen kanssa, jonka hän tapasi sattumalta illalliskutsuilla. Hyvä onni onkin auttanut häntä toteuttamaan monia elämän unelmiaan. Näin hän sen minulle kerran selitti: ”Minulla on unelmatyö, kaksi ihanaa lasta ja upea miesystävä, jota todella rakastan. Kun ajattelen tähänastista elämäni, tuntuu ihmeelliseltä, kuinka onnekas olen ollut lähes kaikilla elämän alueilla.”

Huono-onniset osallistujat eivät sen sijaan ole päässeet kokemaan samanlaista tuuria. 27-vuotias Patricia on ollut huono-onninen koko elämänsä ajan. Kun hän pari vuotta sitten aloitti työt lentoemäntänä, hän saavutti nopeasti mainetta onnettomuusalttiina ja huonoa onnea tuovana työtoverina. Yksi hänen lennoistaan joutui tekemään välilaskun, koska joukko matkustajia riehui koneessa humalassa. Eräällä toisella lennolla salama iski koneeseen, ja vain viikkoa myöhemmin tehdyllä lennolla Patrician kone joutui tekemään hätälaskun. Patricia oli myös vakuuttunut siitä, että hänen huono onnensa siirtyi muihin ihmisiin, eikä hän koskaan esimerkiksi toivottanut ystävilleen hyvää onnea, koska he olisivat vain epäonnistuneet tärkeissä haastattelu- tai koetilanteissa sen takia. Hänellä on myös ollut huonoa onnea rakkaudessa, hän on kompuroinut yhdestä huonosta suhteesta toiseen. Patriciaa ei onni näytä koskaan potkivan, on kuin hän olisi aina väärässä paikassa väärään aikaan.

Olen haastatellut tutkimuksen osallistujia vuosien ajan, pyytänyt heitä pitämään päiväkirjaa, tekemään persoonallisuus- ja älykkyystestejä, osallistumaan kokeisiin laboratoriolani. Tutkimus on osoittanut, että onni ei ole taianomainen lahja tai sattuman tulosta. Ihmiset eivät synny hyvä- tai huono-onniseksi. Vaikka hyvä- ja huono-onniset ihmiset eivät juuri tunnista oman hyvän tai huonon onnensa todellisia syitä, heidän kohtalonsa perustuu pitkälti heidän omiin ajatuksiinsa ja käytökseensä.

Tutkimukseni osoitti, että hyväönniset ihmiset

Monet vanhoista uskomuksista ja tavoista vallitsevat yhä. Kun tikapuu nojaa seinää vasten, ne muodostavat kolmion, jonka uskottiin symbolisoivan pyhää kolminaisuutta. Tikapuiden alta käveltäessä kolminaisuus rikkoutuu, mistä seuraa huonoa onnea.

tuottavat itselleen onnea neljän peruseriaatteen kautta. He ovat hyviä luomaan ja huomaamaan onnekkaita tilaisuuksia, he tekevät onnekkaita päätöksiä luottamalla vaistoonsa, he tekevät itseään toteuttavia ennusteita suhtautumalla toiveikkaasti tulevaisuuteen ja muuttavat huonoa onnea hyväksi olemalla joustavia.

Onnekkaita tilaisuuksia

Pohditaan vaikkapa onnekkaita tilaisuuksia. Hyväonniset ihmiset saavat niitä yhtenä, kun taas huono-onniset eivät. Erään yksinkertaisen kokeen avulla koetin selvittää, johtuiko tämä kenties erosta siinä, kuinka herkkiä ihmiset ovat huomaamaan tällaisia tilaisuuksia. Annoin sekä hyvä- että huono-onnille osallistujille lehden, jonka pyysin heitä selaamaan läpi ja sitten kertomaan kuinka monta valokuvaa siinä oli. Huono-onnisilla kesti keskimäärin kaksi minuuttia laskea valokuvat lehdestä, kun taas hyväonnilla tehtävään meni vaivaiset pari sekuntia. Miksi? Koska lehden toisella sivulla oli viesti: ”Lopeta laskeminen - tässä lehdessä on 43 valokuvaa”. Viesti oli puolen sivun suuruinen ja se oli kirjoitettu viiden senttimetrin korkuisilla kirjaimilla. Se paistoi sivulta suoraan silmään, mutta huono-onnisilta viesti jäi enimmäkseen huomaamatta, kun taas suurin osa hyväonnista näki sen. Huvikseni laitoin vielä toisen suurikokoisen viestin lehden keskiosaan. Viestissä luki: ”Lopeta laskeminen, kerro kokeen suorittajalle lukeneesi tämän ja voit 250 dollaria”. Ja taas huono-onnisilta meni tilaisuus ohi, koska he keskittyivät täysin valokuvien etsimiseen.

Persoonallisuustestit osoittivat, että huono-onniset ihmiset ovat yleensä hyväonnisia ihmisiä jännittyneempiä ja huolestuneempia, ja tutkimuksista tiedetään, että huoli estää meitä näkemästä odottamattomia asioita. Yhdessä kokeessa osallistujia pyydettiin katsomaan keskellä tietokeen näyttöä liikkuvaa pistettä. Silloin tällöin näytön reunoilla väläytettiin varoituksetta suurempia pisteitä. Melkein kaikki osallistujat huomasivat nämä pisteet. Koe toistettiin toisella osallistujaryhmällä, jolle tarjottiin suurta rahapalkkiota, jos he pystyivät seuraamaan tarkkaan näytön keskellä olevaa pistettä. Tällä kertaa osallistujat olivat paljon jännittyneempiä tilanteesta. He keskittyivät kaiken huomonsa keskellä liikkuvaan pisteeseen, jolloin näytön reunoille ilmestyneet suuret pisteet jäivät heiltä huomaamatta. Mitä enemmän

he keskittyivät sen vähemmän he näkivät. Sama pätee onneen - huono-onniset ihmiset eivät haittaise onnekkaita tilaisuuksia, koska he keskittyvät etsimään jotakin muuta. He käyvät kutsuilla, koska he toivovat löytävänsä täydellisen kumppanin ja samalla heiltä menee ohi tilaisuus tavata uusia ystäviä. Selatessaan lehtiä he etsivät määrätietoisesti tietyn tyyppisiä työpaikkailmoituksia ja muut mahdolliset työpaikat jäävät heiltä huomaamatta. Hyväonniset ihmiset ovat rennompia ja avoimempia, ja siksi he näkevät enemmän kuin vain sen mitä he etsivät.

Onnekkaisiin tilaisuuksiin liittyy kuitenkin vielä paljon muuta. Monet tutkimukseeni osallistuneista hyväonnisisista näkivät vaivaa sen eteen, että saisivat elämäänsä vaihtelua ja muutoksia. Yksi heistä kulki aina eri reittiä työpaikalleen ennen tärkeän päätöksen tekemistä. Eräs toinen osallistuja kuvailee kehittämäänsä tekniikkaa, jolla hän varmisti tapaavansa monia erilaisia ihmisiä. Hän oli huomannut kutsuilla ollessaan juttelevansa aina saman tyyppisten ihmisten kanssa. Poiketakseen rutiineistaan ja saadakseen piristystä elämään hän valitsee värin ennen kutsuille saapumista ja puhuu perillä vain sellaisten ihmisten kanssa, joilla on päällään sen värinen vaate. Joillakin kutsuilla hän puhuu pelkästään punaiseen pukeutuneiden naisten kanssa, toisilla miesten kanssa, jotka ovat pukeutuneet mustaan.

Niin oudota kuin se kuulostaakin, tällainen käytös voi tietyissä olosuhteissa lisätä onnekkaiden tilaisuuksien määrää ihmisen elämässä. Kuvittele asuvasi suuren omenatarhan ympäröimänä. Joka päivä menet tarhaan ja keräät ison korillisen omenia. Ensimmäisillä kerroilla ei ole juuri väliä, minne päin tarhaa menet. Joka puolella tarhaa löydät runsaasti omenia. Mutta ajan kuluessa muuttuu yhä vaikeammaksi löytää omenia niistä paikoista, joissa olet jo aikaisemmin käynyt. Mitä useammin käyt samassa paikassa sitä harvemmaksi omenat siellä käyvät. Mutta jos päätät lähteä omenatarhan osaan, jossa et ole aikaisemmin käynyt, tai vain kävelet tarhassa umpimähkään, mahdollisuus löytää omenia kasvaa suuresti. Täsmälleen

samanlaista on onni. Ihmiset kuluttavat helposti tilaisuutensa loppuun. Puhuvat samoille ihmisille samoista asioista. Kulkevat samaa reittiä töihin ja töistä kotiin. Unohdetaan, että juuri uudet ja sattumanvaraiset kokemukset avaavat mahdollisuuksia suotuisille tilaisuuksille.

Miten menetellä huonon onnen kanssa

Onnekkassa elämässä ei kuitenkaan ole kyse pelkästään suotuisten tilaisuuksien luomisesta ja huomaamisesta. Toinen tärkeä periaate liittyy tapaan, jolla hyvä- ja huono-onniset ihmiset suhtautuvat onneensa. Kuvittele että sinut on valittu edustamaan kotimaatasi olympialaisissa. Kilpailut kisoissa, pärjääät erinomaisesti ja voitat pronssimitalin. Kuinka onnellinen olet? Useimmat meistä olisivat saavutuksesta riemuissaan ja ylpeitä. Kuvittele sitten kääntäväsi aikaa taaksepäin ja osallistuvasi samoihin olympialaisiin uudelleen. Tällä kertaa pärjääät vielä paremmin ja voitat hopeaa. Kuinka onnellinen olet nyt? Useimmat meistä uskoisivat, ei mitenkään yllättävästi, olevansa vielä onnellisempia hopea- kuin pronssimitalista. Mitalithan kuvaavat saavutuksen tasoa ja hopeamitali tarkoittaa parempaa saavutusta kuin pronssimitali.

Tutkimuksista käy kuitenkin ilmi, että urheilijat, jotka voittavat pronssimitalia, ovat tyytyväisempiä kuin ne, jotka pääsevät hopeasijoille. Tämä johtuu siitä, miten urheilijat mieltävät suorituksensa. Hopeamitalistit ajattelevat sitä, kuinka vain hieman paremmalla suorituksella he olisivat voineet voittaa kultaa. Pronssimitalistit sen sijaan ajattelevat sitä, kuinka vähällä oli, etteivät he olisi päässeet mitalisijoille lainkaan. Psykologit kutsuvat taipumustamme ajatella sitä, mitä olisi voinut tapahtua sen sijaan, mitä oikeasti tapahtui ”kontrafaktuaaliseksi ajatteluksi”.

Aloin miettiä harrastavatko onnekkait ihmisiä kontrafaktuaalista ajattelua pehmentääkseen kohtaamansa huonon onnen tunnevaikutuksia. Selvittääkseni kysymystä päätin esittää hyvä- ja huono-onnisisille ihmisille joitakin kuvitteellisia epäonnen tilanteita ja katsoa kuinka he reagoivat. Pyysin hyvä- ja huono-onnisisia ihmisiä kuvittelemaan itsensä odottamassa vuoroa pankissa. Yhtäkkiä aseistettu rosvo astuu pankkiin ja ampuu laukauksen, joka osuu heitä käsivarteen. Olisiko kyseessä onnellinen vai onneton sattuma? Huono-onniset pitivät tilannetta hyvin epäonnisenä, heille tyypillisenä huonona tuurina. Hyväonniset sen

sijaan näkivät tilanteen paljon onnekkampana, ja moni heistä totesi luonnostaan, että hullumminkin voisi käydä. Eräs tutkimukseen osallistuneista hyväonnistista sanoi sen näin: ”Minulla oli onnea koska minua ei ammuttu päähän - ja voin tienata rahaa myymällä tarinani lehdille”.

Erot hyvä- ja huono-onnisten välillä ovat hämmästyttävän suuria. Hyväonniset ajattelevat helposti sitä, kuinka koettu huono onni olisi voinut olla vielä huonompaa, ja näin ollen ovat tyytyväisempiä itseensä ja elämäänsä. Tämä puolestaan auttaa heitä odottamaan tulevaisuudelta paljon ja lisää heidän mahdollisuuksiaan jatkaa elämää onnettaren suosiossa.

Onnen koulu

Aloin miettiä, voisiko tutkimukseni rajaamien periaatteiden avulla kasvattaa onnen määrää ihmisen elämässä. Selvittääkseni tätä aloitin ”onnen koulun”, sarjan kokeita, joilla tutkin, voiko ihmisestä tehdä parempionnisen kannustamalla häntä ajattelemaan ja käyttäytymään hyväonnisen ihmisen lailla.

Hanke koostui kahdesta osasta. Ensimmäisen osan aikana tapasin tutkimuksen osallistujat kunkin vuorollaan ja pyysin heitä täyttämään kyselylomakkeen, jossa mitattiin heidän ”onnekkuuttaan” ja tyytyväisyyttään kuudella eri elämän alueella. Sitten kerroin heille hyvän onnen neljästä peruseriaatteesta, selitin kuinka hyväonniset käyttivät niitä tuottamaan onnea elämäänsä ja kuvasin heille tekniikoita, jotka oli suunniteltu auttamaan heitä ajattelemaan ja käyttäytymään hyväonnisen ihmisen lailla. Hyväonniset ihmiset, kuten jo aikaisemmin mainitsin, käyttävät esimerkiksi usein tietämättään erilaisia tekniikoita, joilla he luovat itselleen suotuisia tilaisuuksia ja pehmentävät kokemansa huonon onnen henkisiä vaikutuksia. ”Onnen koulun” aikana kokeen osallistujille opetettiin keinoja olla avoimempia heitä ympäröiville mahdollisuuksille, poiketa päivittäisistä rutiineistaan ja suhtautua huonoon onneen kuvittelemalla kuinka paljon huonomminkin voisi käydä.

Tulokset olivat hätkähdyttävät. 80 prosenttia kokeen osallistujista tunsivat olonsa onnellisemmaksi, tyytyväisemmäksi elämäänsä, ja kenties kaikkein tärkeintä, parempionniseksi. Huonoonnistista oli tullut hyväonnistia, ja hyväonnistista vielä parempionnistia. Artikkelini alussa kuvailin Patrician huono-onnista elämää. Hän oli yksi en-

simmäisiä ”onnen koulun” osallistujia. Tehtyään muutaman viikon ajan eräitä yksinkertaisia harjoituksia hänen huono onnensa katosi kokonaan. Kurssin loputtua Patricia kertoi iloisesti olevansa kuin uusi ihminen. Hänelle ei enää sattunut onnettomuuksia yhtenään ja hän oli kaikin puolin paljon tyytyväisempi elämäänsä. Ensimmäistä kertaa hänelläkin meni hyvin. Moni muu osallistuja taas oli löytänyt itselleen romanttisen kumppanin sattuman kautta tai saanut töissä ylennyksen käyttämällä onnekasta tilaisuutta hyväkseen.

Positiivinen skepsismi

Kymmenen vuotta kestänyt tutkimustyöni paljasti täysin uuden tavan tarkastella onnea ja sen tärkeää merkitystä elämässämme. Sen mukaan suurin osa elämässä kohtaamastamme hyvästä tai huonosta onnesta on seurausta omasta ajattelustamme ja käyttäytymisestäämme. Mutta tärkeämpää vielä, se esittää mahdollisuuden muuttua ja antaa käyttöömmekä kaikkein vaikeimmin tavoitettavan graalin maljan - tavan lisätä hyvää onnea joka-päiväisessä elämässämme.

Tutkimusprojektini on myös osoittanut kuinka skepsismillä voi olla positiivinen vaikutus ihmisten elämään. Tutkimuksen tarkoitus ei ole vain osoittaa taikauskoinen ajattelu ja käytös vääräksi. Päinvastoin, tarkoitus on kannustaa ihmisiä järkeistämään onnea, eikä perustelemaan sitä taialla. Ennen muuta, kyse on tieteen ja skeptisyyden hyödyntämisestä hyvän onnen, tyytyväisyyden ja menestyksen mahdollisuuksien lisäämiseksi ihmisen elämässä. ■

Richard Wiseman on Hertfordshiren yliopiston psykologian tutkija ja CSICOP-järjestön Fellow-jäsen. E-mail: R. Wiseman@herts.ac.uk. Tämä artikkeli perustuu hänen kirjaansa *The Luck Factor*, Talk Books, 2003. Verkkosivut: www.luck-factor.co.uk

Artikkeli on julkaistu alunperin lehdessä *Skeptical Inquirer*, volume 27, 3/2003. Käännös: Su-san Heiskanen.

Artikkeli julkaistiin edellisessä *Skeptikko-lehdessä* 2/2004, mutta onnea ei sillä kertaa ollut, koska jutusta jäi painatuksen yhteydessä pois iso osa tekstiä. Tämän takia julkaisemme artikkelin nyt uudestaan kokonaisuudessaan.

”Where can I buy that book called Kabbalah?”

By Tapio Brusiin

This article presents, for the first time to the Finnish reader, major trends or ‘schools’ of Kabbalah mysticism. It deals with topics concerning traditional Jewish Kabbalah from early Merkabah Mystics to modern Hasidism; Christian Kabbalah of the Renaissance; Occult Kabbalah of French-English esoterics (Lévi, Papus, Crowley, Fortune); and also the ‘postmodern’ New Age Kabbalah. In addition, it includes a few comments regarding Kabbalah Centre, which is the major organization promoting ‘kabbalah-fashion’ among many American celebrities (Madonna, Britney Spears etc.).

The article also describes some phenomenological issues connected with these various trends, among others: gematric (numerological) and meditative techniques of Jewish Kabbalah, some basic forms of kabbalistic magic, central ideas behind the New Age Kabbalah and the occult interpretation of kabbalistic symbol – so-called tree of life.

The skeptics remember Nils Mustelin

By Risto K. Järvinen

Our September lecture was dedicated to Finland’s best known skeptic, the late Nils Mustelin. In the meeting Mustelin’s life was recounted and respect was paid to his work. Skepsis treated those present with coffee, ”semi-lunars” and ”galactic slices”.

Robert Brotherus said in his address that we

skeptics are few, and our visibility is still much poorer than of the flim-flam salesmen.

”That is why Nils Mustelin, who was ready to commit himself and freely use his time to dispel foggy notions with knowledge held such a vital position. Also everyone who follows his example in their actions is important. If for nothing else, so that youth pondering their world views, like me back then, would not feel alone if they end up having critical and skeptical views of incredible claims.”

At the end of the event a moment of silence was held in memory of Nils Mustelin.

To the far infra-red sauna!

By Risto K. Järvinen

”Best Health Centre”, a ”holistic health centre” in Perth, West Australia, presents on their web site a new, surely for us Finns very interesting invention: the far infra-red sauna. This sauna is claimed to be exceptional for burning calories, controlling weight, and removing cellulite. According to their pages, weight loss occurs because body fat becomes water soluble at 43°C and the body can sweat it out.

”The Skepsis Doctors” say the claim of fats becoming water soluble in heat is pure poppy-cock. Raising the body temperature to 43°C would cause heat stroke and death. The doctors also point out that the site markets the ”Avatar” device, a variant of electro acupuncture which has been shown to be ineffective.

Translation:

Tapio Brusiin and Otto J. Mäkelä

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Jos haluat liittyä Skepsiksen jäseneksi, lähetä oheinen lomake tai sen kopio täytettynä Skepsiksen jäsenasioista vastaavalle osoitteella:

Anna-Liisa Rähä
Borgströminkuja 1 B 19
00840 Helsinki
membership@skepsis.fi

Yhdistyksen jäsenmaksu vuodelle 2004 (sisältää Skeptikko-lehden tilauksen) on 21 euroa tai alle 20-vuotiailta 10,50 euroa (jos olet alle 20-vuotias, ilmoita syntymäaikasi).

Voit myös tilata Skeptikko-lehden liittymättä jäseneksi. Tilausmaksu on 24 euroa/vuosi.

Lehtitilausta tehdessä tiedoksi riittävät nimi ja osoite.

Jäsenhakemus/tilauskaavake löytyy myös Internetistä Skepsiksen kotisivuilta: www.skepsis.fi

JÄSENHAKEMUS

Haluan liittyä jäseneksi vain lehtitilaaajaksi

Nimi:

Ammatti ja koulutus:

Lähiosoite:

Postinumero ja -toimipaikka:

Puhelin ja mahdollinen sähköpostiosoite

Haluan Skepsiksen sähköpostituslistalle

Kokemus Skepsiksen toimialaan liittyvistä asioista, mahdollisesti aihetta sivuavat julkaisut, jäsenyys muissa tieteellisissä yhdistyksissä, erityiset mielenkiinnon kohteet ym.

(käytä tarvittaessa erillistä paperia):

Korostamme kuitenkin, että kuka tahansa kiinnostunut voi hakea jäsenyyttä yhdistyksen hallitukselta koulutustaustasta ja elämäkokemuksesta riippumatta.

Hyväksyn Skepsis-yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintaperiaatteet ja haluan liittyä yhdistyksen jäseneksi.

Päiväys ja allekirjoitus

SKEPSIS

Skepsis ry on vuonna 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys.

Skepsiksen sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää paranormaaleja ilmiöitä koskevien väitteiden objektiivista ja puolueetonta tieteellistä tutkimusta ottamatta näiden väitteiden paikkansapitävyyteen kantaa apriorisin, tutkimusta edeltävin perustein.
- Ylläpitää tällaisesta tutkimuksesta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa sekä pitää yhteyttä vastaavanlaisiin yhteisöihin kotimaassa ja ulkomailla.
- Julkaista paranormaaleja ilmiöitä koskevia väitteitä tutkivia artikkeleja ja kirjoja sekä laatia tällaisia väitteitä sisältävien julkaisujen bibliografioita.
- Järjestää alaan liittyviä kokouksia ja konferensseja sekä harjoittaa valistus- ja tiedotustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

Yhdistyksen hallitus voi hyväksyä hakemuksesta yhdistyksen jäseneksi yksityishenkilöitä ja oikeuskelpoisia yhteisöjä, jotka hyväksyvät edellä mainitut yhdistyksen periaatteet.

Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Skeptikko-lehteä.

Mallia yhdistykselle haettiin Yhdysvalloissa 1976 perustetusta CSICOPista (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mikä ilmenee mm. yhdistysten samankaltaisina toimintaperiaatteina.

Skepsis ry toimii kuitenkin itsenäisesti, vaikkakin yhteistyössä CSICOPin ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa. Yhdistys on ECSOn (European Council of Skeptical Organisations) ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö.

Seuraava Skeptikko ilmestyy joulukuussa.

Lehteen tarkoitettu aineisto tulisi olla toimituksessa marraskuun loppuun mennessä.

Skepsis ry:n yhteystiedot

Puhelinpalvelu: 0208 - 355 455

Postiosoite: PL 483, 00101 HELSINKI

Internet: <http://www.skepsis.fi>

Pankkiyhteys: SAMPO 800011 - 465 302

Jäsenasioista ja lehtitilauksista pyydetään neuvottelemaan yhdistyksen jäsenasioista vastaavan kanssa. Hänelle toimitetaan myös osoitteenmuutokset:

Anna-Liisa Rähä

Borgströminkuja 1 B 19

00840 Helsinki

puh. (09) 698 1976

membership@skepsis.fi

Rahastonhoitaja

Veikko Joutsenlahti

Roihuvuorentie 30 A 96

00510 Helsinki

puh: 040-7587286

Skepsis ry:n hallitus vuonna 2004

Puheenjohtaja **Matias Aunola**

Varapuheenjohtaja **Otto J. Mäkelä**

Mikko Hyvärinen

Jukka Häkkinen

Vesa Kolhinen

Pertti Laine

Anna-Liisa Rähä

Alueyhteyshenkilöt

Joensuu: **Vesa Tenhunen**

puh. (013) 123 254; vesa.tenhunen@skepsis.fi

Jyväskylä: **Vesa Kolhinen**

puh. 050 - 3820 251; vesa.kolhinen@skepsis.fi

Oulu: **Juha Vuorio**

puh. 040 - 5006 955; juha.vuorio@skepsis.fi

Tampere: **Heikki Lindevall**

puh. 0400 - 622 636;

heikki.lindevall@skepsis.fi

Turku: **Heikki Kujanpää**

puh. (02) 244 6400, 0440 - 220 420

heikki.kujanpaa@skepsis.fi

Yhdistys toivoo, että alueilla asuvat ilmoittaisivat yhdyshenkilöille yhteystietonsa, jotta he voisivat tiedottaa omalla alueellaan tapahtuvasta toiminnasta. Yhteyshenkilöille voi myös ilmoittaa halukkuutensa osallistua yhdistyksen toimintaan omalla alueellaan.

Skepsis ry:n tieteellinen neuvottelukunta

professori **Kari Enqvist** (puheenjohtaja)

professori **Nils Edelman**

professori **Pertti Hemánus**

assistentti **Virpi Kalakoski**

dosentti **Raimo Keskinen**

dosentti **S.Albert Kivinen**

professori **Raimo Lehti**

professori **Anto Leikola**

dosentti **Marjaana Lindeman**

professori **Ilmari Lindgren**

professori **Nils Mustelin**

professori **Ilkka Niiniluoto**

dosentti **Heikki Oja**

professori **Jeja Pekka Roos**

VTM **Jan Rydman**

professori **Heikki Räisänen**

dosentti **Veijo Saano**

professori **Lauri Saxén**

professori **Anssi Saura**

professori **Raija Sollamo**

yliassistentti **Lauri Tarkkonen**

akatemiaprofessori **Raimo Tuomela**

FL **Tytti Varmavuo**

professori **Johan von Wright**

professori **Risto Vuorinen**

Skepsiksen haaste

10 000 euroa puhtaana käteen sille, joka tuottaa valvotuissa olosuhteissa paranormaalien ilmiön. Dosentti **Hannu Karttunen** ja taikuri **Iiro Seppänen** ovat lupautuneet maksamaan kumpikin 2500 euroa edellä mainitusta kokonaissummasta. Haastesumma voidaan maksaa myös humanoidistipendinä - 10 000 euroa puhtaana ulottimeen sille humanoidille, joka itse noutaa stipendin ja antaa samalla DNA- (tai vastaavan) näytteen. Poikkeustapauksessa summa voidaan myös maksaa (mikäli esimerkiksi henkilötunnuksen tai pankkikortin saanti on osoittautunut humanoidille vaikeaksi) mukana seuraavalle ihmiskontaktiseuralaiselle.

* . U 4 8 3 *

Ihmeellinen maailma

SKEPTIKON
TIETOSANAKIRJA

RISTO SELIN

IHMEELLINEN MAAILMA vie lukijansa paranormaalien ilmiöiden ja outojen oppien maailmaan. Sen hakusanat tarjoavat kriittistä tietoa parapsykologiasta, ufologiasta, astrologiasta ja monista muista aiheista.

- * Lähes 500 hakusanaa: Atlantis, Barnum-efekti, Cereologia, Demoni...
- * Pitkiä kirjoituksia, lyhyitä määritelmiä.
- * Erittäin kattava kirjallisuusluettelo.
- * Suomen ensimmäinen skeptinen hakuteos.

Selin, Risto (2001) IHMEELLINEN MAAILMA: Skeptikon tietosanakirja

Julkaisija: Skepsis ry, Helsinki. 326 sivua.

Kustantaja: Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ry.

Myytäväenä kaikissa Skepsiksen tilaisuuksissa; hinta 19 Euro, tai tilaamalla

Anna-Liisa Rälhä, Borgströminkuja 1B19, 00840 Helsinki

Puh. (09) 698 1976 E-posti: secretary@skepsis.fi

hinta 19 Euro + postikulut.